

Annie Besant

U VANJSKOM DVORIŠTU

PROČIŠĆAVANJE

Kad bi bilo moguće u mislima se staviti u središte svemira iz kojeg bismo mogli vidjeti tok evolucije, iz kojeg bismo mogli proučavati povijest našeg lanca svjetova, onako kako ga se može vidjeti u mašti, u slici, a ne onako kako se pojavljuju kao fizički, astralni i mentalni, mislim da gledajući tako na ove grupe koje evoluiraju, na ovo čovječanstvo koje evoluiraju, mogli bismo vidjeti cijelu sliku. Ja vidim veliku planinu u prostoru, i cestu koja vijuga uz planinu, uokolo do samog vrha. Zavoja na ovom putu oko planine ima sedam, a na svakom zavoju vidim sedam postaja gdje hodočasnici zastanu na neko vrijeme, a u tim postajama moraju se penjati u krug(1). Dok slijedim taj put prema gore uzduž spiralnog traga vidimo kako završava na vru planine – vodi do moćnog hrama, hrama kao od bijelog mramora, blistavog, što stoji tamo sjajan nasuprot nebeskom plavetnilu. Taj hram je cilj hodočašća, a oni što su u njemu su završili svoj put – završili kad je u pitanju ova planina – i ostaju ondje samo da bi pomogli onima koji se još uvijek penju. Ako pažljivije pogledamo hram, ako pokušamo vidjeti kako je sazdan, vidjet ćemo u sredini svetište, a oko središta su dvorišta, četiri na broju, okružuju svetište kao koncentrični krugovi, a sve to je unutar hrama. Zid dijeli svako dvorište od susjednih i da bi prošao iz jednog dvorišta u drugo putnik mora proći kroz kapiju, a samo je jedna u svakom zidu. Tako onaj koji želi doći do središta mora proći kroz te četiri kapije, jednu po jednu. A izvan hrama ima još jedno okruženje – Vanjsko Dvorište – u tom dvorištu ima puno više osoba nego što ih je vidjeti u hramu. Gledajući hram i dvorišta i planinski put koji dolje vijuga, vidimo sliku ljudske evolucije i put kojim rasa ide, a hram je njen cilj. Na tom putu što vijuga uz planinu stoji mnoštvo ljudskih bića, penju se oni, naravno, ali penju se tako polako,

---

(1) Hodočašće čovječanstva tokom njegovog sadašnjeg ciklusa evolucije sastoji se od prolaženja sedam puta oko lanca od sedam svjetova; na svakom svijetu ostaje se mnogo milijuna godina, a takvih mjesta ima četrdeset i devet – sedam svjetova svaki nastanjen sedam puta.

ponekad se čini da za svaki korak naprijed postoji jedan korak nazad i premda je kretanje cijele mase prema gore ona se penje tako polako da je napredak jedva vidljiv. I ta dugovječna evolucija rase, uvijek prema gore, izgleda tako spora i jedna i bolna da se čovjek pita otkuda hodočasnicima srca da se tako dugo penju. I slijedeći je u krug oko planine milijuni godina prolaze u hodu, milijuni godina u hodočašću, i dok hodi te milijune godina čini se da prolazi jedan beskrajan niz života provedenih u penjanju – mi smo umorni već i od gledanja tog velikog mnoštva što se tako sporo penje, što prelaze krug za krugom dok se penju ovim spiralnim usponom. Gledajući ih pitamo se: Zašto se penju tako sporo? Kako to da toliki milijuni ljudi idu na tako dugačak put? Zašto stalno teže gore prema hramu što stoji na vrhu?

Gledajući ih, čini se da putuju tako polako zato što ne vide svoj cilj i ne razumiju u kojem smjeru putuju. I dok gledamo jednog ili drugog, vidimo da uvijek odlutaju u stranu, privučeni ovim ili onim, i bez svrhe u svom hodanju; oni ne idu ravno naprijed kao na nekom poslu, nego lutaju tamo i ovamo, poput djece koja trče za cvijetom ovdje ili leptirom tamo. Tako da se čini da je sve to vrijeme protraćeno, a samo mali napredak učinjen kad noć padne i dnevni marš se završi. Gledajući ih, čini se da niti napredak intelekta, također spor, prolazi stazom brže. Kad gledamo one čiji intelekt je jedva razvijen, čini se da lijegaju na počinak nakon cjelodnevnog putovanja gotovo na istom mjestu na kome su bili jučer, a kad pogledamo one koji su razvijeniji bar što se intelekta tiče, i oni također putuju jako, jako sporo i čini se da prave vrlo napredak svaki dan. Gledajući ih tako srce nam se umori od penjanja i čudimo se što oni ne podižu oči i ne poznaju smjer kojim ih staza vodi.

Sada se čini da se tom vanjskom dvorištu kojem neki penjači prilaze, tom vanjskom dvorištu hrama, može prići ne samo onom stazom što tako jako vijuga oko planine; jer, dok ga gledamo vidimo da se mnogih točaka na ovom spiralnom putu može doći do unutrašnjeg dvorišta i da postoje kraći putovi koji ne vijugaju oko planine nego vode ravno do njega, staze kojima se može popeti ako je srce penjača hrabro i udovi snažni. I pokušavajući vidjeti kako ljudi nalaze svoj put do vanjskog dvorišta prije ostalih, čini se da shvaćamo da je prvi korak s tog dugog,

spiralnog puta, prvi korak ravno u smjeru vanjskog dvorišta do kojeg čovjek može doći s tako mnogo mjesta na dugom putu, učinjen kad neka duša koja je putuju uokolo i u krug možda milenijima, po prvi put prepozna svrhu u putovanju i na trenutak ugleda bljesak iz hrama na vrhu. Jer taj Bijeli Hram zrači zrake svjetla po planini i tu i tamo putnik podigne oči sa cvijeća i kamenčića i leptira na putu. I pogled kao da mu uhvati tu zraku i on pogleda gore prema hramu i na trenutak ga vidi, a poslije tog prvog kratkog pogleda on više nikada nije kao što je bio prije. Jer, premda samo na trenutak, on je prepoznao cilj i kraj; na trenutak je vidio vrh prema kome se penje i stazu, strmiju, ali puno kraću, koja vodi izravno uz obronak iza koga blista hram.

U tom trenutku on prepoznaje cilj što leži ispred. Umjesto penjanja okolo punih sedam puta i prelaženja puno malih krugova na putu prema gore – jer staza vijuga poput spirale oko sebe kao i oko brda, a svaki krug oko planine ima sedam krugova oko sebe samog i treba puno da ih se prijeđe – duša je ugledala svoj cilj i izravnu stazu što vodi do njega. Tada ona razumije da staza ima ime. To ime je 'služenje' i oni koju stupe na tu kraću stazu moraju to učiniti kroz vrata iznad kojih zlatnim slovima sja 'služenje čovjeku'. Ona razumije da prije nego što dođe čak i do vanjskog dvorišta hrama mora proći kroz ta vrata i shvatiti da je život namijenjen za služenje, a ne samo-traženje. Jedini put da se brže uspne je penjanje za dobrobit onih koji zaostaju, da bi se iz hrama moglo dolje penjačima poslati djelotvorniju pomoć nego što bi bilo moguće na drugi način.

Kao što sam rekla, to je samo trenutni bljesak, samo pogled koji dođe i opet nestane; jer oko je uhvatilo samo jednu od tih zraka svjetla što se spuštaju s planine. A ima toliko privlačnih predmeta razbacanih uzduž ovog vijugavog puta koji lako opet privuku pogled duše; ali budući da je jednom vidjela svjetlo, postoji mogućnost da će ga opet vidjeti puno lakše, a kad jednom cilj ostvarenja i dužnost i moć služenja u duši ostave makar i prolaznu sliku, tada ostaje želja da se krene kraćim putem i da se pronađe put izravno uz planinu do vanjskog dvorišta hrama.

Nakon te prve vizije, zrake dolaze s vremena na vrijeme, a iz dana u dan na ovom dugom usponu vraćaju se duši. Svaki novi pogled je blistaviji od onog prethodnog i vidimo da one duše koje

su shvatile, makar i na tren, da postoji cilj i svrha u životu, počinju se penjati upornije od ostalih. Premda još uvijek idu zavojitim putem oko planine, vidimo da počinju upražnjavati s više upornosti ono što prepoznajemo kao vrline i da se ustrajnije daju onome što prepoznajemo kao religija, koja im pokušava reći kako se mogu popeti i kako na koncu mogu zauzeti hram.

Tako da ove duše koje su spazile bljesak mogućeg kraja i osjetile neku privlačnost prema stazi koja vodi do tamo, postaju počinju se razlikovati od drugih svojom marljivošću i pažnjom i dospijevaju na čelo ovog beskrajnog mnoštva što se penje putem. Oni putuju brže jer u njihovom putovanju ima više svrhe, budući da oni idu smjerom koji počinju razumijevati i počinju, premda još nesavršeno, kretati se s određenim ciljem i pokušavaju živjeti s određenom svrhom. Premda oni još uvijek jedva da prepoznaju što će na kraju biti ta svrha – to je prije mutna intuicija nego li konačno razumijevanje puta – ipak više ne lutaju besciljno jednog kraja na drugi, ponekad malo gore, ponekad malo dolje; sada se uporno penju zavojitim putem i svaki dan u životu vidi ih kako se penju malo brže, sve dok nisu jasno ispred mnoštva u duhovnosti života, u provođenju vrline i u narasloj želji da služe drugim ljudima.

Na taj način oni brže putuju prema vrhu, premda još uvijek zavojitim putem, i započinju vježbati se u konačnim načinima; isto tako započinju pomagati svojim susjedima, da se i oni mogu penjati s njima, a kako malo brže napreduju, uvijek pružaju ruku pomoći onima oko sebe i pokušavaju ih brže povesti sa sobom uzlaznom stazom.

Trenutno oni koji na taj način vole i služe susreću jedan oblik koji je lijep, premda u početku pomalo krut u svom vidu, koji im govori i kaže nešto o kraćem putu. Mi znamo da je taj oblik koji im ide u susret znanje i da im znanje šapuće nešto o mogućnostima bržeg napretka. Religija, koja im pomaže u upražnjavanju vrline, je sestra tog znanja, a služba čovjeku je druga sestra, i njih tri zajedno počinju brinuti o duši, sve dok na koncu ne svane blistava zora i potpunije prepoznavanje. Ova duša počinje sebi definirati svrhu penjanja, ne samo da bi sanjala o budućnosti, nego i da taj san definira u njegovoj svrsi, a vi otkrivete da ona prepoznaje služenje kao životni zakon. Sada, sa

svjesnom namjerom, obećanje o pomoći u napretku rase blago silazi s usana duše; i to je prvi zavjet koji duša čini, dati sebe u služanju rasi – zavjet je to još uvijek bez pune svrhe, ali ipak s obećanjem svrhe skrivene u njemu.

Zapisano je u svetim spisima da je jedan od velikih koji je koračao kraćim putem, jedan od velikih koji se popeo strmijom stazom i koji se njome popeo tako brzo da je iza sebe ostavio cijelu svoju rasu i stajao sam na čelu, prvijenac, obećanje čovječanstva, rečeno je za njega, koji je u kasnijim godinama bio poznat ka Buddha: 'On je usavršio svoj zavjet, Kalpu po Kalpu', jer postignuće koje je okrunilo njegov život moralo je započeti obećanjem o služanju, a to je onaj zavjet duše koji ju povezuje s velikima koji su otišli prije, što čini vezu koja ju privlači na stazu iskušavanja, stazu koja ju vodi u i preko vanjskog dvorišta, do samih vrata u hram.

Napokon, nakon mnogo života u nastojanju, mnogo života u radu, izrastavši čistijom, plemenitijom i mudrijom, duša jasno i glasno izriče volju koja je sada snažna. Kad se ta volja objavi kao jasna i konačna svrha, ne više kao šapat koji teži, nego kao riječ koja naređuje, tada ta odlučna volja udara u vrata što vode do vanjskog dvorišta hrama, udara udarcima koje nitko ne može prečuti – jer ona u sebi ima snagu duše odlučne da ostvari, koja je naučila dovoljno da razumije širinu zadatka koji je poduzela. Jer ta duša što sada stoji pred vanjskim vratima dvorišta zna što želi ostvariti, shvaća veličinu poteškoće što leži ispred. Jer ona ne znači ništa drugo do ovo, da će izaći iz svoje rase – one rase što se penje oko planine beskrajnim milenijima, još uvijek prolazeći sa svijeta na svijet krugom koji poznajemo kao lanac, prolazeći krug za krugom u tom lancu u iscrpljujućem nizu. Ova hrabra duša što sada kuca na vanjska vrata namjerava se popeti na tu istu planinu u samo nekoliko ljudskih života, namjerava se, korak po korak, tamo gdje je planina najstrmija, popeti stazom koja ju vodi pravo gore u samo svetište; i namjerava u vremenskom razmaku koji se mjeri samo s nekoliko života, ostvariti ono za što rasi treba neizmjereno mnogo života – zadatak tako moćan da bi se mozak mogao zavrtjeti od njegove teškoće; zadatak tako velik da bi čovjek za dušu koja ga hoće izvršiti rekao da je počela shvaćati svoju vlastitu božanskost i svemoć koja leži utjelovljena u njoj.

Jer učiniti u nekoliko života s točke ciklusa koji je rasa dosegla, ono što će rasa kao cjelina učiniti, i to ne samo rasa koja leži ispred, nego i u onim krugovima što također leže u budućnosti – to učiniti je svakako zadatak vrijedan boga, a njegovo ostvarenje znači da se božanska moć usavršava u ljudskom obliku.

Dakle duša kuca na vrata i ona se otvaraju da bi ju propustila unutra, a ona ulazi u vanjsko dvorište. Kroz to dvorište ona mora proći, prelazeći ga korak po korak sve dok ne dođe do prvih vrata što u sam hram – prva od tih četiriju vrata, a svaka od njih su jedna od velikih Inicijacija, koju ni jedna duša ne može proći ako nije prigrlila Vječno zauvijek i ako se nije odrekla svog zanimanja za prolazne stvari koje leže uokolo. Jer kad jednom duša prođe kroz vrata hrama, ona više ne izlazi; jednom kad prođe kroz ta vrata u unutrašnja dvorišta koja leže iza njih i koja vode do svetišta, ona više nikada ne izlazi. Izabrala je svoje mjesto za sve milenije što dolaze; to je mjesto koje nitko ne napušta kad jednom uđe. Unutar samog hrama leži prva velika Inicijacija. Ali duša čiji napredak pratimo tek se priprema u ovom vanjskom dvorištu hrama, da bi u životima što dolaze mogla popeti se uz sedam stepenica do prvih vrata i dočekala dopuštenje da prijede prag u sam hram. Što će onda raditi u vanjskom dvorištu? Kako će voditi svoje živote da bi mogla postati vrijedna da pokuca na vrata hrama? To je stvar koja leži ispred nas – stvar koju ću pokušati iznijeti pred vas, iako možda govorim jednom ili dvojima na koje to može djelovati. Jer, moja braćo i sestre, ja dobro znam da opisujući ovo vanjsko dvorište mogu reći puno toga što može izgledati neprivlačno, čak odbojno.

Teško je naći put do vanjskog dvorišta; dovoljno je teško upražnjavati religiju i vrlinu koji dušu čine prikladnom da pokuca na vrata vanjskog dvorišta oko hrama, a oni koji uđu u to dvorište u prošlosti su napravili veliki napredak. Može biti, i biti će, da se nekima život koji se tamo vodi ne čini privlačnim – nekima koji još uvijek nisu konačno prepoznali cilj i kraj života. Jer, upamtite, nitko nije u vanjskom dvorištu do onih koji su se definitivno zavjetovali na služenje, onih koji podijelili sve i koji ne traže ništa za uzvrat doli privilegije služenja, onih koji su definitivno prepoznali prolaznu prirodu zemaljskih stvari, onih koji su definitivno prigrlili zadatak koji žele ostvariti, onih koji su

okrenuli leđa cvjetnim stazama što vode oko planine i čvrsto su odlučili popeti se ravno gore, bez obzira na cijenu, bez obzira na napor dok život brzo prolazi dan za danom. Bit će napora, i to puno napora u ovom vanjskom dvorištu, jer puno se mora učiniti u malo vremena.

Podjele ovog posla, što sam ih ja učinila su proizvodljne. To nisu koraci preko dvorišta, jer svaki od tih dijelova mora se obaviti istovremeno i na njima se radi uvijek, to je simultani trening i nije podijeljen na stupnjeve kako sam ga ja morala podijeliti zbog jasnoće objašnjenja. Nazvala sam te dijelove 'Pročišćavanje', 'Kontrola misli', 'Izgradnja karaktera', 'Duhovna alkemija' i 'Na pragu'. Ovo ne znači da svaki dio treba uzeti odvojeno, budući da sve to treba obaviti istovremeno, a duša koja provodi svoje živote u vanjskom dvorištu zauzeta je cjelinom tog posla u svim životima što tamo provodi. To su zadaci koje duša mora naučiti barem djelomično ostvariti, prije nego što se usudi stati pred vrata samog hrama. Ako ih sada uzmem jednog po jednog, to je zato da bismo ih bolje razumjeli; ali moramo isto tako kroz ovo moje skiciranje tih koraka razumjeti da nije savršeno ostvarenje bilo kojeg od njih ono što duša mora ostvariti prije nego što može doći do vrata prve Inicijacije; nego samo da ih mora ostvariti djelomično, samo da mora s određenim uspjehom težiti, samo da mora razumjeti svoj posao i obavljati ga s marom. Kad se taj posao bude savršeno obavio bit će to u samom svetištu.

Pročišćavanje onda mora biti dio posla, samo-pročišćavanje, pročišćavanje niže prirode, sve dok svaki njen dio ne vibrira savršeno u skladu s višom, sve dok nije čisto sve ono što pripada privremenom dijelu čovjeka, onome što nazivamo osobnost, onome što u sebi nema permanentnu individualnost, nego je samo skup kvaliteta i osobina koje ta individua skupi na svom putu kroz svaki od svojih mnogih života – sve vanjske kvalitete i osobine oko duše, sva ona odjeća u koju se ona odijeva i koju sa sobom nosi često iz života u život, sve ono što uzima kad se vraća u inkarnaciju, sve ono što sagradi tokom inkarnacije, sve ono što permanentna individualnost skuplja oko sebe tokom zemaljskog života i iz čega ona izvlači bit da bi ju pretočila u svoje vlastito rastuće i vječno Biće.

Frazu koja vrlo dobro simbolizira položaj duše u ovom trenutku, kad je svjesno ušla u vanjsko dvorište i ugledala posao koji stoji pred njom, frazu koja vrlo dobro opisuje njen stav, koristio je gospodin Sinnett. Ta fraza je 'odanost višem Biću', koristan izraz ako ga se razumije. On znači promišljenu odluku da sve što je privremeno i što pripada nižoj osobnosti će biti odbačeno; da svaki život koji se mora proživjeti u ovom nižem svijetu će biti posvećen jedino svrsi skupljanja korisnog materijala, koji će se onda predati višem biću koje živi i raste iz onoga što niže sakupi; da to niže biće – shvativši da je u biti jedno s višim bićem koje je iznad, da mu je jedini zadatak na svijetu da dođe ovamo kao privremeno aktivni čimbenik koji sakuplja ono što trajno Biće treba – odredi da će cijeli svoj život ovdje provesti u toj službi i da je svrha života jedino skupljanje materijala koji će onda vratiti višem, koji je njegova stvarna bit i koji će na taj način biti u mogućnosti izgraditi uvijek rastuću individualnost, koja je viša od osobnosti jednog života. 'Odanost višem Biću' znači da niže prepoznaje ovu službu, da više ne živi za sebe nego u svrhu služenja onome što traje; tako sav život u vanjskom dvorištu mora biti ovaj život konačne odanosti višem i sav rad koji se obavlja u vanjskom dvorištu mora biti rad koji se obavlja za ljubav tog višeg, koji je sada prepoznat kao istinsko Biće koje traje kroz vrijeme i koje se mora uvijek izgrađivati u punijem životu pomoću svjesne i odane službe glasnika koji je poslan u vanjski svijet.

U ovom djelu ono o čemu se u velikim svjetskim spisima govori kao o preliminarnom koraku u uspješnoj potrazi za dušom, je ono što ja zamišljam kako sada leži iza duše. Možda se sjećate da ste u jednoj od najsajnijih Upanishada pročitali, da ako čovjek želi naći dušu prva stvar koju treba učiniti je 'kloniti se loših putova'; ali ja mislim da je duša to učinila prije nego što je ušla u vanjskog dvorište. Jer oni koji uđu u nj više nisu podložni najobičnijim napastima zemaljskog života; oni su ih prerasli i kad uđu u inkarnaciju koja će ih dovesti u vanjsko dvorište barem loših putova će se kloniti i neće njima hodati s užitkom. Ako se ikada uopće nađu na takvom putu bit će to nenadani pad koji se odmah popravlja, a rađaju se sa sviješću koja odbija pustiti ih krivim smjerom kad pred sobom vide pravi. I premda svijest može

ponekad pogriješiti u svom izboru – premda svijest (još uvijek nesavršena u svom iskustvu) može ponekad izabrati pogrešno prije nego što uđe u vanjsko dvorište, pa čak i kad uđe, ona je ipak silno željna izabrati ispravno.

Niže bića neće namjerno ići protiv ovog glasa, jer svaki onaj koji namjerno ide protiv glasa savjesti nije uopće ušao u vanjsko dvorište, niti je spreman u njega ući. Duše koje su ušle tamo izabrale su da barem teže prema ispravnom i one slušaju taj glas koji ih poziva da ga izaberu, a ne odbijaju ga svjesno; one dolaze na svijet s toliko penjanja iza sebe i s odlučnom voljom da se popnu najviše što vide. Sada se moraju nositi s finijim iskušenjima, onima iz vanjskog dvorišta; ne više grubim iskušenjima vanjskog svijeta, nego finijim i prodornijim iskušenjima koja dolazi kad što mora brzo proživjeti kroz svoje živote, kad se mora hitro popeti uz obronak planine. Jer ona naravno nema vremena da bi kroz iskušenja polako izgrađivala vrlinu, ona se mora stalno penjati naprijed i gore, kad je jednom dospjela do granica dvorišta hrama. I svuda oko sebe će naći intelektualne poteškoće i intelektualna iskušenja – iskušenja intelektualnoj ambiciji, iskušenja intelektualnoj oholosti, iskušenja ponosu na ono što je sakupila i tome što čvrsto drži za sebe samu ono što je postigla. Ne samo da će osjetiti snažni stisak ambicije, zahvat oholosti koji zadržava za sebe i koji zida zid između nje i onih koji su ispod, nego će dobiti želju za znanjem, želju za znanjem za sebe, želju za znanjem da bi mogla stjecati i zadržati protiv svijeta, a ne za njega. Ovo iskušenje se skriva iza vela ljubavi za znanjem radi sebe i ljubavi za istinom radi sebe, a često puta duša otkriva, kako joj pogled postaje snažniji i jasniji, da ova tobožnja ljubav je samo želja da se odvoji od ostalih, da se ne dijeli ono što se ima i da se uživa u onome što se ne daje drugima.

Ova odvojenost je jedna od velikih opasnosti za dušu koja raste, oholost u odvojenosti i želja da se bude odvojen – želja da se raste i da se uči i stječe da bi se moglo posjedovati; to je jedno od iskušenja koje će dotaći dušu čak i kad prođe kroz vrata vanjskog dvorišta. Jer duša će vidjeti znanje na dohvat ruke i poželjet će zadržati ga; vidjet će moć na dohvat i poželjet će imati je; poželjeti ne zbog služenja, nego djelomično zato da bi

sebe izdigla, a sklona je podizanju zida oko sebe da bi mogla za sebe zadržati ono što je stekla.

Trenutno ona počinje shvaćati da ako ikada želi prijeći preko vanjskog dvorišta i doći do vrata što sjaje pred njom, mora se osloboditi svake intelektualne ambicije i svog intelektualnog ponosa i sve želje za znanjem koje će zadržati za sebe i svega što je odvaja od bratskih duša. Tada će početi pročišćavati svoju intelektualnu prirodu, početak će provjeravati motive što je tjeraju na napor i motive što je gone u akciju, i početak će pažljivo gledati samu sebe u svjetlu što sja iz hrama i što stalno dolazi kroz prozore hrama obasjavajući vanjsko dvorište zrakama duhovnog svjetla; svjetla u kome svaka sjena izgleda tamnija i one stvar koje u nižem svijetu izgledaju blistave sada se pokazuju kao sjene, a ne zrake svjetla.

Onda će duša shvatiti da ova priroda želja, koju je donijela sa sobom i koja se miješa s intelektualnom prirodom, da ta se priroda želja mora očistiti od svakog dodira osobnog bića; ona će svjesno započeti taj posao čišćenja, ona će namjerno i svjesno i uporno početi raditi na izbacivanju iz sebe svega što teži biti osobnošću i svega što ju na bilo koji način čini odvojenom od onih što su ispod nje kao i od onih koji su iznad. Jer duša uči ovo- a to je jedna od lekcija vanjskog dvorišta – da postoji samo jedan način da se ta vrata otvore, a to je rušenjem zidova koji ju odvajaju od onih koji su ispod. Onda nestaju zidovi koji ju dijele od onih što su ispred; jer ta vrata kroz koja treba proći su vrata koja će se otvoriti onome koji želi proći, budući da on ruši zidove svoje vlastite prirode i spreman je dijeliti sa svima ono što je stekao.

Na taj način on započinje ovaj posao pročišćavanja prirode želja i u ruku uzima niže biće da bi iz njega izbacio sve što je osobno. Kako će pročistiti sebe? On ne želi uništavati; jer ono što je sakupio je iskustvo. Iskustvo je ugrađeno u sposobnost i pretvoreno u moć, a njemu sada treba sva moć koju je sakupio tokom penjanja i neće uništiti sve što je sakupio; on želi ponijeti te moći sa sobom, ali pročišćene, a ne zagađene. Kako će ih onda pročistiti? Bilo bi puno lakše uništiti, treba puno manje strpljenja nego što on ima da se ubiju neke kvalitete; on osjeća kao da bi ih mogao udariti i zatući i tako ih se riješiti. Ali to nije način na koji može ući u hram; jer on mora kao žrtvu koju će ponuditi na

samom pragu hrama ponijeti sve što je sakupio u prošlosti, što je pretvorio u moć i sposobnost; ne smije poći praznih ruku, mora sa sobom ponijeti sve što je sakupio u nižem životu. Stoga se ne usuđuje uništiti; mora više raditi na pročišćavanju, mora zadržati bit svih kvaliteta dok od njih odbacuje ono što je osobno. Sve lekcije koje je naučio o vrlini i poroku, sve su to iskustva koja je sakupio na putu što je iza njega; sa sobom mora ponijeti bit svake kvalitete, jer to rezultati svih njegovih penjanja; ali mora ih nositi kao čisto zlato na oltar i nikakav nečistoća se ne smije miješati sa zlatom.

Uzmimo jednu ili dvije od tih kvaliteta da bismo vidjeli jasno što pročišćavanje znači; jer ako razumijemo za jednu ili dvije kvalitete tada smo u stanju shvatiti i za sve ostale, a lekcija kako provesti pročišćavanje je važna za sve.

Uzmimo za početak snažnu silu koja je u svakom ljudskom biću, koju razvija u nižim stadijima svog rasta, koju nosi sa sobom kako evoluirala i koju sada treba pročititi. To je kvaliteta koju u njenom najnižem stadiju poznajemo kao ljutnju, kao bijes, kao ogromnu moć koju čovjek razvija, pomoću koje se probija kroz svijet, pomoću koje se bori i ponekad savladava protivnika. Ta ogromna energija duše što juri kroz nižu prirodu i probija čovjeku put kroz teškoće u ranijim fazama rasta prije nego što je naučio usmjeravati je i kontrolirati, nedisciplinirana energija, destruktivna zato je nedisciplinirana; ogromna sila, vrijedna zato što je sila, iako destruktivna na djelu kako možemo vidjeti u nižem svijetu. Prije nego što je ušao u vanjsko dvorište čovjek je donekle promijenio tu energiju duše; promijenio ju je u vrlinu, sasvim stvarnu vrlinu i dugo je tu vrlinu imao kao svoj posjed u vanjskom svijetu. Onda je imala imena (kad je dospjela do stadija vrline) kao: plemenito ogorčenje, strast protiv nepravde, mržnja prema svemu što je zlo, podlo, opako i okrutno, a pod tim mnogobrojnim oblicima destruktivne energije činila je dobro u vanjskom svijetu.

Jer ovaj čovjek je, prije nego što je došao u vanjsko dvorište, radio za dobro svijeta i ostvarivao je ovu vrlinu; a kad je vidio okrutnost prema slabima njegova strast je planula protiv toga, a kad je tiranin provodio nepravdu ogorčeno je ustajao protiv toga. Naučio je, dok je ostvarivao ovu vrlinu, pročititi je od puno

taloga; jer ljutnja koju je osjećao u svojim ranijim životima je bila ljutnja zbog sebe – bio je bijesan kad je bio povrijeđen, uzvrćao je udarac kad su ga udarili; ali davno ranije je savladao taj čisti brutalni bijes u nižoj prirodi koja čuva sebe destruktivnom energijom protiv nepravde i za zlo plaća zlo, a za mržnju mržnjom.

Prije nego što je ušao u vanjsko dvorište prošao je taj stadij i naučio do neke mjere transformirati tu energiju ljutnje u sebi; u velikoj mjeri ju je pročistio od osobnih elemenata i naučio je da se manje ljuti kad je sam povrijeđen nego kad je nekom drugom nanesena uvreda. Naučio da bude manje ogorčen zato što sam pati nego zato što netko drugi pati; a kad je vidio nekog okrutnika kako maltretira nemoćnog, skakao je spasiti tog nemoćnika i odbaciti u stranu zlotvora. Na taj je način koristio višu energiju da pobijedi nižu, na taj je način koristio plemenitu strast da ubije životinjsku strast svog nižeg života. U tim životima što sada leže daleko iza njega naučio je osloboditi se grubih osobina strasti; naučio je da se više ne ljuti zbog sebe, nego samo zbog onih kojima je želio pomoći. Jer on je, zapamtite, bio čovjek koji je odavno priznao služenje kao dužnost, a jedan od njegovih načina služenja je bio rušenje ugnjetača i odbacivanje onih koji donose patnju. Ova njegova ljutnja bi planula protiv svih oblika zla, a radio je slabe i možda je u svijetu bio heroj.

Ali u mirnijoj atmosferi dvorišta hrama, obasjanog zrakama apsolutne suosjećajnosti što dolaze iz svetišta, nema mjesta za ljutnju bilo koje vrste, čak i ako je očišćena od osobnog antagonizma. Jer aspirant sada mora naučiti da su i oni što čine zlo također njegova braća i da oni čineći zlo pate više od onih kojima se zlo nanosi. On mora naučiti da njegovo plemenito ogorčenje, i njegova strast protiv zla i ona vatra što plane da bi progutala tiranina, da to nije osobina duše koja teži naprijed prema božanskom; jer božanski život voli svu djecu koju šalje u svijet, bez obzira na njihov položaj i koliko nisko su u evoluciji. Božanska ljubav iz koje izvire sve ništa ne ostavlja izvan sebe. Život koji je božanski je srž svega što postoji i Bog je prisutan u srcu zlotvora kao i u srcu sveca. Unutar vanjskog dvorišta mora se prepoznati božansko, bez obzira kako debeo bio veo koji ga skriva, jer tu treba otvoriti oči duha i ne smije biti vela između

njega i Bića drugog čovjeka. Stoga ovo plemenito ogorčenje se mora pročistiti sve dok se ne oslobodi svega što dolazi od ljutnje i dok se ne pretvori u energiju koja ne ostavlja ništa izvan svog pomažućeg dohvata; sve dok ta velika energija duše ne postane energija koja je apsolutno čista, koja pomaže tiraninu kao i robu i koja u svoj zagrljaj prima onoga koji gazi kao i onoga koji je gažen. Jer ljudski spasitelji ne biraju kome će pomagati – njihovo služenje je služenje koje ne poznaje granice i oni koji su sluge svih ne mrze nikoga u svemiru. Ono što je nekada bila ljutnja, pročišćavanjem, moram postati zaštita slabih, neosobni protivnik zlotvorstva i savršena pravda za sve.

Isto to što je učinio s ljutnjom mora učiniti i s ljubavlju, s ljubavlju što se počinje javljati u njemu u svom najnižem i najjadnijem obliku dok duša počinje rasti, koja se, možda, pokazala u oblicima koji su bili pogrešni i loši, koji su znali samo ići prema drugima i koji se u svom samozadovoljstvu nisu brinuli što se događa s onima koje vole.

Kako duša počinje rasti, ljubav mijenja svoj karakter, postaje plemenitija, manje sebična, manje osobna, sve dok se ne prikači uz više elemente u voljenom umjesto uz vanjski omotač, a ljubav koja je bila senzualna postaje moralnija i čišća. Ona mora postati još čistija kad kandidat dođe u vanjsko dvorište hrama. On sa sobom mora unijeti ljubav, ali to je ljubav koja gubi svoju ekskluzivnost; to je ljubav čija vatra mora uvijek gorjeti, ali njena toplina se mora širiti sve dalje i dalje i mora biti očišćena od svega što je iz niže prirode. To znači da će ta ljubav biti ljubav što odlazeći drugima uvijek će tražiti koliko im može dati, a ne koliko može uzeti od njih i tako će postupno postajati božanska u svojoj biti, izrastajući u mjeri potrebe, a ne u mjeri bogatstva koje dobiva za uzvrat.

Dok duša nakon čišćenja na taj način teži sigurno će imati neke testove koje će primijeniti na sve te procese kroz koje i sama prolazi. Kad koristi svoju energiju da bi izvršila neku službu za čovjeka, ona će toj službi donijeti Ithurielovo koplje izostanka osobnosti i odgovorit će na dodir tog koplja. Ako otkrije da kad služi, kad njena energija treba ostvariti nešto što ona smatra dobrim, ako testirajući tu akciju i njene motive ona otkrije da se 'ja' profinjeno miješa s energijom; ako otkrije da ju manje zanima

uspjeh posla od uspjeha onoga koji ga obavlja; ako otkrije da kad sama ne uspije u poslu, a netko drugi to ostvari, postoji zrno razočaranja u radosti što je posao obavljen; tada ona zna da u njoj još ima osobnosti, jer kad bi bilo onako kako bi trebalo biti, ona bi brinula jedino za uspjeh služenja, a ne za svoj doprinos tom uspjehu. Ako otkrije da u osobnom promašaju još uvijek postoji žalac razočaranja; ako otkrije da iz pogreške njene vlastite energije vraća joj se potištenost, obeshrabrenost, oblak što na trenutak pomrači njen mir i spokoj, tada shvaća da u tom žalcu i u tom oblaku još uvijek postoji dio osobnosti koji treba uništiti i ona se daje na posao da se riješi te slabosti i da ukloni taj oblak ispred očiju duše. Ako mjereći i testirajući prirodu svoje ljubavi otkrije laganu hladnoću i laganu osjećaj razočaranja kad ono što voli pokazuje ravnodušnost na njena davanja, premda je služila plemenito i voljela jako; ako otkrije da izljev njene ljubavi mijenja smjer i vraća se zato što oni kojima je namijenjena ne uzvraćaju ljubavlju; tada opet ova duša – koja je tako stroga prema sebi dok je istovremeno tako suosjećajna prema drugim dušama – zna da i u tome ima ostataka osobnosti i da još uvijek radi za sebe i ne nalazi najveću radost u čistoj slavi davanja. Onda se opet daje na posao, ta duša što je u vanjskom dvorištu hrama, da pročisti taj dio osobnosti što se zadržao, sve dok ljubav ne poteče, nikada ne pitajući hoće li se vratiti, nikada ne čekajući na odgovor; jer ona zna da je potreba za ljubavlju najveća tamo gdje je odgovor nikakav i zna da one duše imaju najveću potrebu da prime koje trenutno ne daju ništa ljubavi koja pomaže.

Na ovaj način duša hotimično radi za rast, hotimično radi na sebi, stalno pročišćavajući nižu prirodu s neprekinutim naporom i neumornom željom, uvijek se uspoređuje, ne s onima koji su ispod nje, nego s onima koji su iznad, uvijek podiže oči prema onima koji su uspjeli, a ne gleda dolje prema onima koji se još penju prema vanjskom dvorištu. Niti jednog trenutka ne može mirovati, nikada ne može biti zadovoljna sve dok vidi kako se približava svom cilju, sve dok u njoj ima manje protivljenja prolasku kroz njega u svjetlo svetih koji su postali božanski.

Unutar vanjskog dvorišta iskušenja ljudima dolaze od njihovih vrlina, a ne njihovih mana. Suptilna iskušenja što izgledaju kao anđeli svjetla napadaju njihovu prirodu; i uvijek iskušenje dolazi

onim dušama koje se penju kroz ono što je najveće u njima, pomoću onoga što je najplemenitije u njima; njihove vrline su uzete i koristeći prednost uslijed njihova nedostatak znanja pretvorene u iskušenja; jer oni su narasli preko točke gdje ih porok može dodirnuti ili dovesti u napast i jedino koristeći masku vrline može iluzija pokušati navesti ih da zastrane. Zbog toga oni uče biti oštri prema sebi, zbog toga su tako neumorni u zahtjevima koje sebi postavljaju. Oni sasvim dobro znaju iz svojih vlastitih padova i iz onih njihovih drugova, da one vrline koje je u nižem svijetu tako teško steći jesu one iste stvari koje su tako lako dostupne onima u vanjskom dvorištu i da ih onda, kako je već bilo, ukrade neprijatelj da bi ih pretvorio u iskušenja pomoću kojih se sapliću na putu. Zato oni uče da je jedina sigurnost za njih u životu unutar svjetla višeg Bića; zato oni shvaćaju da ne smiju stajati na vratima hrama dok u njima blješti svjetlo i stoga stalno nastoje biti potpuno prozirni. Jer kako će se usuditi stati na svjetlo u koje nečiste oči ne mogu gledati zbog blještavila njegovih zraka, na kome sve što nazivamo vrlinom izgleda nedostojno ostvarivanja, a sve što mi nazivamo ljepotom se pokazuje ružnim i otrcanim; kako će se usuditi ući u hram gdje će ih pogledati oči Gospodinove, a oni će stajati, gole duše, u njegovoj prisutnosti; kako će se usuditi stati tamo ako u srcu još postoji jedna mrlja nesavršenstva i kad im on pogleda u srce tamo nađe jednu nečistoću koja će mu vrijeđati pogled?

Zbog toga u ovom vanjskom dvorištu stvari koje su bolne u vanjskom svijetu postaju radost, a patnja što pročišćava je najželjeniji prijatelj; zbog toga je to uzor za sve yogije, Učitelj i Zaštitnik svih; zbog toga on vječno stoji na užarenom tlu, a plamenovi se igraju oko njega i uništavaju sve što dotaknu. Jer u srcima onih koji su u vanjskom dvorištu još uvijek postoje skrivena mjesta na koja se svjetlo nije probilo, a konačno pročišćenje prije nego što uđu u hram dolazi od tih živih plamenova samog Gospodina i oni spaljuju sva skrovišta neviđena u skrivenim zakucima srca onoga koji hoće postati učenik. On se daje Bogu i ništa ne zadržava; na tom užarenom tlu što se nalazi pred vratima hrama je plamteća vatra kroz koju svi moraju proći prije nego što se vrata hrama otvore za njih. Ona su iza te vatre i u njima se vidi figura velikog Yogija iz koga dolaze ti plamenovi

što svoju pročišćavajuću moć uzimaju iz slave njegovih stopa. Iz njega, velikog Gurua, dolazi konačno pročišćenje učenika i on onda prolazi kroz vrata koja ga zauvijek odvajaju od interesa nižeg svijeta, osim interesa za služenjem; koja ga odvaja od svih ljudskih želja osim da radi za otkupljenje čovječanstva. Na zemlji više nema ničega što ga može privući zato što je vidio lice svoga Gospoda, pred njim sva druga svjetla izgledaju blijedo.

KONTROLA MISLI

Možda u predmetu, ili u jednom njegovom dijelu, kojim se sada moram baviti ima gotovo više razlike nego u bilo kojem drugom između stava koji bi zauzeo, recimo, jedan misaoni, uravnoteženi častan čovjek svijeta i stava koji zauzima jedan okultista. Poželjet ću, kao što je već bilo, povesti vas korak po korak od početka i pokazati vam kako se ta promjena u stanovištu događa; jer ona je vjerojatno najizraženija vezano uz um, položaj koji um ima prema čovjeku, mjesto koje on ima u prirodi što se razvija, funkciji koju obavlja i načinu na koji ju obavlja – upravo na tim stvarima javit će se većina razlika prema položaju onoga koji misli, prema stavu koji zauzima o svijetu u cjelini i prema ulozi koju je pozvan da odigra. Da bismo odredili gdje smo mi u toj stvari pokušajmo na trenutak razmišljati kao dobar, pravedan i pametan čovjek – kao čovjek koji zasigurno nije nepromišljen ni lakomislen ni prizeman u uobičajenom značenju tih izraza – kako bi takva osoba, trezvena u prosuđivanju i uravnotežena u razmišljanju, gledala na pitanje samo-kontrole. Dobar čovjek, čovjek koji je svjesno pred sebe stavio ideal vrline koji teži ostvariti, stav o dužnosti koju pokušava izvršiti, takav čovjek, tokom formiranja tog ideala i obilježavanja linije dužnosti, će prepoznati da ono što mi zovemo niža priroda treba savladati, treba kontrolirati. Oko toga nikakvo pitanje neće izrasti. Strast i nagoni tijela, niže emocije koje požuruju ljude bez razmatranja i bez razmišljanja, cijela ta strana ljudske prirode koja se pokreće izvana tako da on igra bez promišljanja, kako bi se reklo, bez razmatranja i bez razmišljanja – naš častan čovjek će sasvim sigurno reći da njih treba savladati i da moraju biti pod kontrolom. O njima će govoriti kao o nižoj prirodi i pokušat će natjerati ju na poslušnost višoj prirodi.

Ako pažljivo promotrimo položaj takvog čovjeka, otkrit ćemo da ono što u običnom govoru smatramo čovjekom koji posjeduje samo-kontrolu je čovjek koji provodi mentalnu kontrolu nad nižom prirodom, tako da um kontrolira želje; kad kažemo 'samo kontrola' mislimo da biće u čovjeku kontrolira. I više od toga, ako ga pogledamo malo pažljivije vidjet ćemo ono što zovemo snažna

volja, što zovemo izgrađeni karakter, karakter koji djeluje prema određenim definiranim linijama ponašanja, volja koja, i pod vrlo teškim okolnostima, je u stanju po jasnoj i određenoj liniji voditi prirodu čiji dio tvori. Otkrit ćemo da je ono što smatramo takvom osobom čovjek u koga je um jako razvijen, tako da kad dođe do djelovanja i odlučivanja o djelovanju on nije određen u svom djelu vanjskim okolnostima, on nije određen u svom djelovanju različitim čarima što ga mogu okruživati izvana, on nije određen u svom djelovanju odgovorom životinjske prirode na te čari. Određen je, to ćemo otkriti, ukupnošću iskustva zabilježenog u onome što se naziva pamćenje, sjećanje na prošle događaje i uspoređivanje rezultata koji su proizašli iz tih događaja. Um je radio na svemu tome i uredio ih je i usporedio ih je jednog s drugim i umnim i logičnim naporom iz njih je izvukao konačan rezultat.

Taj rezultat ostaje u umu kao pravilo ponašanja i kad se taj čovjek nađe u uznemirujućim okolnostima, okolnostima koje bi savladale ono što se naziva slaba volja, okolnostima koje bi možda zavele prosječnog čovjeka, ovaj snažniji i razvijeniji um – što je ustanovio pravilo ponašanja do kojeg je došao u trenutku mira, u trenucima kad priroda želja nije aktivna, u trenucima kad nije okružen iskušenjima – taj um upravlja svoje ponašanje prema ovom pravilu ponašanja koje je utvrđeno i zapisano i ne dopušta si da ga čari ili trenutni porivi zavedu.

Kod takve osobe često možete predvidjeti što će učiniti; poznajete principe na kojima se temelji njeno ponašanje; poznajete liniju razmišljanja koja dominira njenim umom; i prilično ste sigurni - gledajući njen karakter, koji je definiran i oblikovan i snažan –bez obzira kakva bila vanjska iskušenja, taj čovjek će u trenutku sukoba ispuniti ideal koji je stvorio u trenucima mira i razmišljanja. A kad govorimo o čovjeku koji ima samo-kontrolu općenito mislimo ovo: on je čovjek koji je dosegnuo stupanj razvitka, a primijeti ćete da to nikako nije nizak stupanj, u kome se svjesno da na posao da pokori i upregne i upravlja nižom prirodom, tako da kad je najviše stimulirana izvana da djeluje, duša će biti u stanju ne popustiti navali iskušenja i taj čovjek će djelovati prema plemenitom standardu,

bez obzira na iskušenje koje ga nagoni da djeluje nečasno ili u skladu s napastima niže prirode.

Do sada smo dakle razmatrali nekoga koga bismo lako mogli nazvati časnim čovjekom, čovjekom visokog karaktera, jasne misli, ispravne prosudbe, kojeg ni na koji način okolnosti ili nagoni ne bacaju tamo i amo, kao što je normalno u neuređene ili krivo uređene prirode. Ali postoji drugi stupanj na koji ovaj čovjek može doći. On može doći u dodir s velikom životnom filozofijom koja mu objašnjava nešto više o radu uma; on može, na primjer, doći u dodir s velikim teozofskim učenjima, bilo onakvima kakva su izložene u prastarim ili modernim knjigama, bilo da ih stječe iz Indije, Egipta, Grčke ili moderne Europe. I u toj filozofiji može steći novi pogled na svemir i može uvelike promijeniti svoj vlastiti položaj.

Pretpostavimo da takav čovjek dođe u Teozofsko društvo i prihvati osnovna učenja Teozofije, on će tada početi shvaćati, puno više nego što je shvaćao prije nego što je stvari proučio s teozofskog gledišta, ogroman utjecaj svojih misli. Počet će razumijevati da kad mu um kad radi stvara kreativnu energiju; da um zapravo stvara određene egzistencije ili entitete; da u tom kreativnom djelovanju um stalno šalje u svijet okolo aktivne entitete; da oni rade dobro ili zlo i da često se miješaju u um i živote ljudi s kojima tvorac tih entiteta ne dolazi u osobni dodir. On će početi razumijevati da u tom djelovanju na umove drugih nikako nije neophodno da svoje misli oblikuje u napisane ili izgovorene riječi. Niti je neophodno da se njegove misli pokažu na djelu, tako da bi njegov primjer mogao postati moćan u dobru ili zlu. On shvaća da može biti izuzetno neznatna osoba kako svijet razumije neznatnost; da može biti sasvim izvan pogleda javnosti; da može utjecati jedino na relativno uzak krug prijatelja i rođaka koji dolaze u izravni dodir s njim; ali će vidjeti da premda osobno ne dolazi u dodir s ljudima, premda do njih ne dopijeva ni pisanom ni izgovorenim riječju, posjeduje moć koja nadilazi snagu primjera ili snagu govora ili jezika i da, sjedeći sam i izdvojen od ljudi barem što se tiče fizičkog svijeta, može koristiti silu sposobnu da čini dobro ili zlo; može čistiti ili prljati um svoje generacije; može pridonositi, pomagati ili zadržavati napredak svijeta; može podići svoju rasu malo više ili ju spustiti malo niže;

i bez obzira na to što obični ljudi prepoznaju kao snagu pravila ili primjera, on može utjecati na um svoga vremena pomoću finih energija misli, pomoću onih aktivnih oblika što odlaze u svijet ljudi, što rade puno snažnije jer su nevidljivi i utječu puno šire jednostavno zato što tako fini da ih mase na koje utječu ne prepoznaju.

Na taj način, dok napreduje u znanju, misao će za njega preuzima novi izgled i on će shvatiti koliko moćna je odgovornost misli, to jest, kako je velika odgovornost na njegovim ramenima, dok jednostavno vježba te sposobnosti uma. Shvatit će da se njegova odgovornost širi puno dalje nego što je u stanju vidjeti. Da je odgovoran na sasvim stvaran način za zločine što se događaju u društvu kojem pripada, jednako kao i za herojska djela koja se također mogu dogoditi u tom društvu. Shvatit će i onaj veliki princip da je čovjek koji nešto čini potpuno i jedini odgovoran za djelo koje počini; ali i da je svaki čin manifestacija, istinska inkarnacija ideja te da svatko tko sudjeluje u stvaranju tih ideja sudjeluje u odgovornosti za djela. Kad razumije to i kad prihvati ovaj širi pogled na svijet, početak će se pažljivije odnositi prema svojim mislima, početak će shvaćati da mora kontrolirati svoje misli, a to se proteže preko stava koji podržava onaj naš svjetovni čovjek.

Nadalje, kako shvaća da mora kontrolirati svoje misli i da je odgovoran za njih, kako počinje shvaćati da nije odgovoran samo za te misli i da stoga mora imati izbor kakve misli generira, on također otkriva, ako nastavi još malo učiti, da misli koje privlači k sebi iz vanjskog svijeta u velikoj mjeri su određene prirodom misli koje on sam stvara. Tako da je on ne samo magnet koji odašilje silu misli preko područja svog magnetskog polja, nego je isto tako i magnet koji k sebi privlači supstance koje odgovaraju na magnetsku silu koju on odašilje. Hoće li njegov um biti ispunjen dobrim ili nečasnim mislima u velikoj mjeri ovisit će o linijama uzduž kojih se provodi njegova mentalna sila i on će početi razumijevati da, stvaranjem dobrih misli, ne samo da ispunjava svoju vrhunsku dužnost prema drugima, nego da – kao što se uvijek događa kad je čovjek u skladu s božanskim zakonom – on sam dobiva time što daje. U svakom slučaju u kojem svijetu daje plemenitu misao, on u sebi stvara privlačno središte kojem će

druge plemenite misli dolaziti privučene magnetskom sklonošću, tako da će njegov um dobiti pomoć i snagu pomoću onih misli koje u nj dolaze izvana. On također uz bol i sramotu shvaća da kad u svijet odašilje lošu misao u svojoj svijesti pravi slično središte, koje će privlačiti loše misli iz atmosfere i tako povećati svoju naklonost prema zlu kao što će one druge povećati sklonost prema dobru. I dok uči razumijevati ovo mentalno bratstvo koje veže sve ljude, mijenjat će svoj mentalni pristup, osjetit će odgovornost davanja i primanja, prepoznat će one niti veze koje se iz njega šire u svim smjerovima i isto tako pružaju iz svih smjerova prema njemu. U svakodnevnom životu će početi više se baviti mislima nego djelima i shvaćati da u tom području nevidljivog su sakupljene sve sile što silaze u psihički i fizički život.

Ali kad dođe u vanjsko dvorište postoji korak dalje. On je sada kandidat da krene strmijom i kraćom stazom koja vodi prema gore, on je na probnom stupnju same staze. Tada će mu doći nešto više od tog saznanja, koje smo vidjeli da pripada čovjeku što je počeo razumijevati ponešto od prirode života oko njega. I ovaj kandidat koji je prekoračio preko praga vanjskog dvorišta, otkriva da prepoznaje nešto što je iza uma, nešto što je veće od uma, nešto s čim je um povezan, što ima sličnost s odnosom između uma i niže prirode želja.

Baš kao što tokom rasta čovjek prepoznaje da je um iznad želja, pa kad prijeđe preko praga pa čak i prije nego što učini taj korak – jer to je priznavanje činjenice koja vodi do vrata i djelomično ih otvara za njega – on shvaća da taj um što je izgledao tako moćan, što mu je u danima koje leže ne tako daleko iza izgledao kao vladar svijeta ili njegov monarh, taj um za kojeg je jedan mislilac rekao da 'nema ništa veće u svemiru od čovjeka, a nema ništa veće u čovjeku od uma', sve to dolazi iz stava koji je prihvaćen odozdo pogledom koji je zamućen. Kad se pogled počne bistrirati vidi se da postoji nešto veće u ovom svemiru od uma koji je izgledao najveći u čovjeku – nešto što je uzvišenije, nešto što je veće, nešto zasja tek na trenutak i onda je opet prekriveno velom. On prepoznaje mutno, nejasno, još uvijek ne po znanju nego po govorkanju, da je na tren ugledao dušu, da mu se u um spustila zraka svjetla iz nečega što je iznad uma, a ipak on

kao da osjeća da je to u nekom čudnom smislu identično s umom. Tako će na početku biti zbrka i tapkanje u mraku, između onoga što se čini da je on iako je o sebi mislio kao o umu i onoga što izgleda puno veće od uma. Tako to izgleda da je on, a opet je veće od njega i on u početku ne zna otkuda taj sjaj može dolaziti i je li nada koju je u njemu pobudio san i ništa više.

Ali prije nego što budemo u stanju uopće se jasno baviti činjenicama, moramo pokušati odrediti što podrazumijevamo pod riječima 'um' i 'duša', što podrazumijevamo kad kažemo 'svijest'; jer te riječi, ako želimo razumjeti, ne smiju za nas biti žetoni nego prave kovanice koje predstavljaju nešto od našeg mentalnog bogatstva, od ideja. Stoga uzmimo na trenutak te riječi i pogledajmo što se pod njima podrazumijeva ili barem što ja ,podrazumijevam kad ih koristim, tako da ono što kažem bude jasno, slagali se vi s definicijama ili ne. Ja definiram dušu kao ono što individualizira univerzalni duh, što fokusira univerzalno svjetlo u jednu točku; što je, kao što je bilo, spremište u koje se izlio duh; tako da ono što je u sebi univerzalno, izliveno u taj spremnik izgleda sada izdvojeno u svojoj manifestaciji. Svrha ovog izdvajanja je da individua može razvijati se i rasti; da na svakoj ravni svemira može biti jak individualizirani život; da može znati na fizičkoj i na psihičkoj ravni kao što zna na duhovnoj i da nema nikakvog prekida u svijesti; da si može napraviti sredstva koja treba za stjecanje svijesti preko svoje vlastite ravni, a onda ih postupno pročišćavati jedno po jedno sve dok prestanu djelovati kao zastori ili prepreke, nego kao čisti i prozirni mediji kroz koje može doći sve znanje na svakoj ravni.

Ali koristeći riječ ili sliku 'spremište' možda vas navedem na pogrešno mišljenje; i tu je poteškoća sa svim izrazima pogodnim za intelektualno razmišljanje; ono što je primjenjivo u jednoj prilici nalazimo da navodi na pogrešno mišljenje u drugoj. Jer proces individualizacije ni na koji način nije pravljenje spremišta i istakanje nečega u nj, tako da odjednom ono što se izliva dobiva konačni izgled i oblik, uređen prema obliku posude. Ono što se događa je sličnije načinu na koji se stvara neki veliki sustav, na primjer neki sunčev sustav. Ako maštom pođete unatrag kroz vrijeme, možete zamisliti prostor u kome se ništa ne vidi; a onda možete zamisliti da u tom prostoru – u kome se čini da postoji

praznina, a gdje je u stvari sama punina, samo punina nevidljiva oku – da se u tom prostoru pojavi rijetka maglica, toliko rijetka da ju se gotovo niti ne može nazvati maglicom, a opet ta je riječ najbliža objašnjenju ovog početka stvaranja nakupine. Onda, dok ju gledate, maglica postaje sve gušća i gušća, kako vrijeme prolazi sve je gušća, kupeći se sve više i više i postajući sve odvojenija od prostora oko sebe; sve dok ono što je izgledalo poput najbljeđe sjene ne počne dobivati oblik, postajući sve definiranija, kao da gledate stvaranje svjetova, vidjet ćete da maglica postaje sve gušća i gušća i da se izdvaja sve određenije iz prostora, sve dok se ne oblikuje sustav sa središnjim suncem i planetima oko njega. I tako izgleda, kako god grubo izneseno, ovo prelaženje duha u individualizaciju; to je poput nejasne pojave sjene u univerzalnoj praznini koja je najpunija od punih, a onda ta sjena postaje maglica, a onda ona dobiva sve jasniji oblik, postajući sve određenija kako evolucija teče, dok ne nastane individua, duša, tamo gdje je u početku bila samo nejasna sjena nastajuće maglice. Takva je slika procesa stvaranja individualne svijesti.

Ako možete na trenutak prihvatiti ovu misao, možda ćete shvatiti kako to da se duša oblikuje u dugom toku evolucije i kako to da ta duša nije kompletna stvar od početka, poput ronioca koji se baca u ocean materije, nego se polako, polako stvara ili zgušnjava, ako mogu još koristiti tu sliku, sve dok iz univerzalnog ne postane individualno, i to individua koja stalno raste tokom evolucije. Ta duša, kao što znamo, traje iz života u život kroz beskrajne godine, kroz bezbrojna stoljeća. To je narastajuća individua, a njena svijest je svijest o svemu što leži iza nje u procesu raste.

Duša je taj entitet, što sada raste moćan u nekim sinovima ljudskim; Iza sebe je uskladištila prošlost uvijek prisutnu u ovoj svijesti koja je toliko narasla tokom svog hodanja dugom stazom kojom je putovala; ona ima tu široku svijest, jer je u sebe primila sve živote i svu svoju prošlost. I onda kako dolazi svako novo rođenje i treba sakupiti novo iskustvo, ova duša koja je rasla kroz vrijeme, oblači u novu odjeću dio sebe kako bi stekla novo iskustvo. Taj njen dio koji istječe na niže ravni da bi tamo povećao znanje iz kojeg duša treba rasti još veća, taj njen dio što istječe je ono što nazivamo um u čovjeku. To je dio duše koji radi

u mozgu, zatvoren je u mozgu, jako sputan mozgom, s onim što je i doslovno teret mesa, što svijest čini mutnijom, jer nije u stanju prodrijeti kroz gusti veo materije; sva ta veličina koju poznajemo kao um je samo taj dio duše koji se bori, radi u mozgu na korist njena rasta. I dok radi u njemu, taj dio pokazuje snagu duše, jer on je sama duša, premda odjevena u ograničavajuću materiju. Toliko duše koliko se može manifestirati kroz mozak je um osobe kakav poznajemo, ponekad će se manifestirati puni, ponekad malo, ovisno o dosegnutom stupnju evolucije. Ali ono što čovjek u vanjskom dvorištu razumije to je da on ta duša, a da je um samo prolazna manifestacija. Tada on počinje shvaćati da baš kao što su tijelo i priroda želja podložni umu, koji je dio duše u zatvoru, tako je i taj um podložan velikoj duši čiji je on samo projicirani predstavnik u ovom trenutku; on je samo instrument, samo organ duše, manifestiran radi posla koji obavlja i zbog onoga što mora sakupiti i vratiti duši, koja je on sam.

Kakav će onda biti položaj kandidata kad to shvati? Um uči; kako um dolazi u dodir s vanjskim svijetom on prikuplja činjenica, uređuje ih, bilježi i stvara svoje sudove na njima i provodi sve ostale intelektualne procese. Rezultat ove aktivnosti odlazi gore, odlazi uzduž ovog produžetka duše prema gore u samu dušu – ili bolje reći unutra; to je ono što duša nosi sa sobom u Devachan i tamo to pretvara u mudrost. Jer mudrost je potpuno različita od učenja. Učenje sve ta gomila činjenica i sudova temeljenih na njima i zaključaka izlučenih iz toga; mudrost je izdvojena bit svega, ono što je duša izvukla iz svih tih iskustava, a to je, kao što znate, njen posao u Devachanu pretvoriti iskustvo u mudrost. Ali naš kandidat, koji to sve zna, će shvatiti da je ta duša 'ja'; duša koja je prošla kroz sve te prošle živote i izgrađivala se u tom prolazu, to je onaj 'ja' koji je on sam, koliko još može vidjeti. I tada počinje shvaćati zašto je rečeno da na samom početku mora napraviti razliku između 'ja' koji traje i svog uma koji je samo prolazna manifestacija 'ja'.

Um je manifestacija duše u materijalnom svijetu, manifestiran je tamo da bi mogao raditi za dušu; i tada kandidat počinje shvaćati zašto kada učenik prvi put zavapi prema Učitelju, kad nađe svoj put u vanjsko dvorište, zašto zavapi: 'O Učitelju, što da uradim da dosegnem mudrost? O Mudri, što, da steknem

savršenstvo?' Ove riječi, što u početku čudno zvuče, dolaze s usana Mudraca: 'Traži Staze. Ali, o Lanoo, budi čista srca prije nego što kreneš na put. Prije nego što napraviš prvi korak nauči razlikovati pravo od krivog, prolazno od vječnog.'⁽¹⁾I onda Učitelj nastavlja objašnjavajući razliku između učenja i mudrosti – što je neznanje, što je znanje i što je mudrost koja nastavlja poslije oboje. Naznačena je i odlika uma – onog uma što je 'poput ogledala'; što skuplja prašinu dok baca odsjaj', uma koji treba 'povjetarac mudrosti Duše da otpuhne prašinu naših iluzija'⁽²⁾. O tim riječima ako je mudar kandidat razmišlja.

Koja je razlika između stvarnog i prolaznog i zašto je to povezano s manifestacijom uma? Kakva je razlika između ogledala koje odražava i duše koja mora ukloniti prašinu s ogledala ako se treba riješiti iluzije? Koja je to uloga što ju igra um, koji izgleda tako snažan u čovjeku da u donjem svijetu stoji kao sam čovjek? Koja ne koncu njegova funkcija ako je prvi korak na stazi razlikovanje, što je iluzija od onoga što je stvarno, a um je na neki fini način povezan sa stvaranjem te iluzije?

Postoje još neke riječi koje pamti da je čuo s usana ovih Učitelja Mudrosti. Pamti jednu čudnu riječ koja je govorila o Raji osjećaja, vladara i kralja niže prirode, ali ne i učenikova prijatelja. Pamti da je – u toj istoj priči u kojoj se govori o Raji osjećaja na početku učenja – bio pozvan da traži tog Raju osjećaja kako bi ga razumio, jer on je 'stvaratelj misli, onaj koji budi iluziju'; a učeniku je rečeno da: 'Um je veliki ubojica Stvarnog. Neka učenik ubije ubojicu.'⁽³⁾ Čini se da smo ovdje na tragu misli koja će biti prosvjetljujuća za kandidata koji mora tražiti Raju osjećaja. Taj Raja ili Kralj osjećaja je stvaratelj misli, a onaj koji stvara misli je onaj koji budi iluzije, on je onaj koji ubija Stvarnost. Jer u duhovnom svijetu je stvarnost; kako se nastavlja proces diferencijacije stvara se iluzija, a ovaj um, ovaj rastući um, stvara tu iluziju.

To je taj rastući um koji ima beskrajne slike, koji ima sposobnost stvaranja slika što zovemo mašta, koji ima sposobnost

---

(1) *The Voice of Silence*, stih 111.

(2) *Ibid.*, stih 115.

(3) *Ibid.*, stihovi 3-5.

zaključivanja što zida na eteričnoj slici koju je stvorio – to je onaj koji je stvarni stvaratelj iluzije, to je onaj koji ubija Stvarno, barem što se tiče učenika, a njegov prvi korak kao učenik bit će ubiti ubojicu. Jer sve dok ne bude u stanju riješiti se ove moći iluzije uma, on neće biti u stanju prodrijeti iza vanjskog dvorišta. I onda još uvijek slušajući Učitelja čuje glas koji ga nagoni da nastoji stopiti svoj um i dušu.(1) Njegov posao će biti da učini neke promjene u nižem umu koji će ga učiniti sposobnim da se stopi s višim, neke destrukcije moći iluzije koja će mu omogućiti da upozna svog vlastitog roditelja od kojeg potiče, tako da otac i sin mogu opet jednom postati jedno.

Onda čuje učenje koje mu mističnim jezikom govori da mora uništiti mjesečevo tijelo, da mora očistiti um-tijelo (2); i proučavajući to i pokušavajući razumjeti što to znači, on uči iz mnogih alegorija i mnogih simbola, što su mu sada postali poznati u lekcijama, on uči da je mjesečevo tijelo ono koje pripada kami ili želji; i uči da to treba uništiti i da um-tijelo treba očistiti. 'Očisti svoje um-tijelo' kaže mu Učitelj, jer jedino uklanjanjem prašine iluzije moći će to um-tijelo ponovo ući u sebe, moći će se stopiti sa svojom dušom. Sada počinje razumijevati posao što leži pred njim u vanjskom dvorištu vezan uz taj um. Počinje razumijevati da on sam, ta živa duša što se stoljećima penje, pokazuje tu svoju snagu da bi stvorila instrument za vlastitu upotrebu, slugu kojeg treba kontrolirati; i umjesto da um bude gospodar, on treba biti poslušni rob, instrument u ruci koja ga drži, sluga onoga koji ga je poslao. Kako to u njemu raste, priroda njegovog zadatka se odmotava pred njim, i on počinje vježbati svoj um. A u pokušaju da to učini prvo će započeti s jednostavnim stvarima; otkrit će da taj um stalno trči s jedne stvari na drugu, teško ga je kontrolirati i zauzdati, kao što ga je Arjuna otkrio prije pet tisuća godina nemirnog i nespokojnog, uzburkanog, teško ukrotivog. Prvo će ga početi vježbati onako kako biste vi vježbali konja jahanju, da ide putem koji vi odaberete, da ne skače preko grma i bare i trči po polju u svima smjerovima, nego onim putem koji jahač odabere, tim i ni jednim drugim.

---

(1)*The Voice of the Silence*, stihovi 3-5.

(2)*Ibid.* stih 51.

Tako ovaj naš kandidat u svom svakodnevnom životu – jer on sve to mora obaviti u životu u svijetu – postupno će, dok radi, vježbati svoj um da razmišlja sustavno i da misli određeno i neće mu dopustiti da ga odvedu sva mnogobrojna iskušenja oko njega, da ne raspršuje misli u svim smjerovima. Odbit će takvu misao, nastojat će da um ide zadanim pravcem. Neće prihvatiti znanje u komadićima, kao da nema snage slijediti dosljedno obrazloženje. Odbacit će beskrajna iskušenja što ga okružuju u ovom umjetnom vremenu; čitat će po izboru i sa svjesnim motivom – jer tu se misao kandidata vježba – čitat će, sa svjesnim motivom, sustavna obrazloženja, dugačka obrazloženja što vježbaju um u kretanju jednom određenom linijom duže vrijeme i neće mu dopustiti da brzo skače s jedne stvari na drugu, pojačavajući tako nemir koji je smetnja na putu i koji ga potpuno blokira sve dok ga ne prevlada.

Tako svaki dan i iz mjeseca u mjesec i iz godine u godinu, on će raditi na svom umu, vježbajući ga ovim ustrajnim navikama razmišljanja. Naučit će birati ono što misli; neće više dopustiti misli da dođe i ode; neće više dopustiti misli da ga zgrabi i drži; neće više dopustiti misli da uđe u um i tamo se učvrsti i odbije otići; bit će gospodar u svojoj vlastitoj kući. Može imati nevolja u svakodnevnom životu; to nije važno; one će mu pomoći u vježbanju uma. A kad su te nevolje jako neugodne, kad je ta tjeskoba naporna, kad otkrije da iščekuje i brine zbog nevolja koje će mu doći za nekoliko dana ili nekoliko tjedana ili nekoliko mjeseci, reći će: 'Ne; ni jedna takva misao više neće naći sklonište u mom umu, u ovom umu ništa ne ostaje što nije tamo po mom izboru i po mom pozivu, a oni što dolaze nepozvani bit će izbačeni izvan granica mog uma.'

Ljudi leže noću budni, ispunjeni tjeskobom, napola se ubijaju ne svojim nevoljama nego brigama koje te nevolje izazivaju u umu. Sve takve stvari će kandidat prekinuti, jer će odbiti svako djelo koje nije s njegovim vlastitim dopuštenjem i zatvorit će i zaključati vrata uma za sve one misli koje se guraju nepozvane unutra. Bit će to konačna vježba, teška i duga, jer misli provaljuju unutra i on ih mora odvrćati. Opet i opet i opet to mora učiniti i nema drugog načina da se učini osim da uhvati takvu misao, kadgod se pojavi i koliko god puta da se pojavi, i svjesno joj odbije dati sklonište. Reći ćete 'Kako?' Vjerojatno u početku će

biti najlakše da umu da nešto drugo za razmišljanje; kasnije jednostavno neće pustiti takvu misao. Ali dok kandidat ne osnaži dovoljno da bi na taj način zatvorio i zaključao vrata svog uma i tamo ostao neuznemiravan, može mudro zamijeniti jednu misao drugom i uvijek nekom visokom mišlju koja se bavi neprolaznim zamijeniti onu misao koje se želi riješiti, a koja se bavi prolaznim. Jer tako će ona poslužiti dvostrukoj svrsi, ne samo da će se riješiti misli o prolaznom, nego će također stvoriti naviku umu da se odmara u vječnom i da stječe osjećaj razmjera, osjećaj da je sadašnjost prolazna i stoga nije vrijedna brige. Na strani neprolaznog, osnažit će taj boravak uma u vječnom, što je tajna sveg mira u ovom svijetu ili bilo kojem drugom.

Dok vježba svoj um na taj način i dok postupno stječe vlast nad njim i u stanju je natjerati ga da misli o stvari koju je on izabrao i da prestane misliti o onome što on nije izabrao, kandidat će učiniti još jedan korak, teži od svih ovih. Povuci će se iz uma i uopće neće u njemu razmišljati; ne zato što će biti bez svijesti, nego zato što traži dublju svijest, ne zato što je život u njemu tup ili letargičan, nego zato što postaje toliko živ da ga mozak više ne može obuhvatiti. S ovim rastom unutrašnjeg života, s ovim povećanjem životne energije što teče iz duše, on će polako otkriti da je moguće dosegnuti stadij gdje 'misao' više nije iz uma nego iz svijesti duše.

Puno prije nego što otkrije tu svijest i ostvari je, morat će proći kroz fazu praznine, ništavnosti – to je jedna od, možda, najtegobnijih faza u ovom životu našeg kandidata u vanjskom dvorištu; i tada će on početi mutno razumijevati značenje koje je udahnuto u riječi Učitelja: 'Ukroti svoje niže biće Božanskim; ukroti Božansko Vječnim.'⁽¹⁾ Božansko biće je ta duša koja mora ukrotiti niži um; ali onda iznad duše postoji Vječno i u nekoj budućnosti što leži unutar hrama, to Vječno mora ukrotiti božansko, baš kao što božansko ukroćuje niže biće. I onda on postupno i polako ući da mora biti gospodar svega oko sebe, svega s čim je misao-um ionako povezan; da će doći u fazu u ovom vanjskom dvorištu kad će se oko njega okupljati fina iskušenja, iskušenja koja ne dotiču nižu prirodu, nego se dižu

---

(1)*The Voice of the Silence*, stihovi 164 i 165.

protiv više i koja teže iskoristiti um za uništenje učenika, jer nisu uspjeli iskoristiti prirodu želja ili grublja tjelesna iskušenja.

Onda dolaze ta finija iskušenja što zavode unutrašnjeg čovjeka, hrpa iskušenja što se kupe oko njega dok se uspinje teškom stazom, iskušenja svijeta misli što se kupe oko njega sa svake strane. On mora steći potpunu kontrolu nad mentalnim slikama koje je sam stvorio prije nego što je u stanju svoje misli sačuvati postojanima, mirnima, staloženima, usred sve te zbrke misli što jure na njega, ojačane i iskorištene ne više od slabog uma ljudi iz nižeg svijeta, nego ogromnim poticajem koji u sebi ima nešto od sila duhovne ravni – s njene tamne strane, a ne svijetle, od onih koji bi rado ubili dušu, a ne od onih koji bi joj pomogli. U vanjskom dvorištu on se nalazi licem u lice s njima i oni jure prema njemu energijom koja dolazi od moćnih sila zla; i ako se nije naučio i ako se nije uvježbao da bude gospodar u granicama uma protiv slabih napada koje sreće u vanjskom svijetu, kako će se onda oduprijeti se napadima Marena, napadima zla? Kako će prijeći tu četvrtu fazu vanjskog dvorišta, oko koje se okupljaju neprijatelji duše, koji ne dopuštaju prolaz nikome tko nije potpuno u miru?

Onda dolazi ta snaga što izrasta iz postojanosti uma, uma koji je sada narastao tako jak da se može pričvrstiti na što god želi i ostati tamo nepokolebljiv, bez obzira kakvi vihori puhali okolo; postojanost tako velika, tako uporna da ništa što je izvana ne može ga uopće zatresti, narasta je tako snažan da više ne treba napora, ne treba više ubijati, jer je prešao preko onog stupnja gdje je napor neophodan. Što je duša snažnija, to manje osjeća napade što dolaze izvana. Onda se doseže ona sjajna faza uma gdje, umjesto da ih ubiju, misli padaju mrtve same od sebe kad dođu do svetišta; um više ne mora ubijati, ne mora više biti ubijen; postao je čist, neokaljan i poslušan. A rezultat toga što je početak stapanja uma i duše je da istog trenutka kad ga bilo koji neprijatelj napadne pada mrtav od svog vlastitog udarca; i to je ta postojanost uma za koju je zapisano da je lampa stavljena na zaštićeno mjesto gdje nikakav vjetar ne može doći. On je na mjestu odmora gdje se počinje ostvarivati volja; to je tamo gdje je apsolutni mir; to je mjesto u sjeni zidova hrama; i o tome je pisano u prastarim spisima da kad je čovjek oslobođen od želje, kad je oslobođen od jada, tada je um

u spokojstvu osjećaj i gleda veličanstvenost duše (1). Tada on vidi po prvi put, ne više u kratkom bljesku, u zraci što dođe i ode, nego u ovom apsolutnom miru i spokoju gdje nema želje i nema jada. Tamo veličanstvenost duše sja nepomućena, a um, sada uglačano ogledalo, odražava onako kako stvarno jest. Jer ovaj um, koji je ranije bio ogledalo prekriveno prašinom, ovaj um koji je bio jezero nabrano vjetrovima što puše sa svih strana, je postao kao uglačano ogledalo što savršeno odražava; postao je jezero koje odražava sve na planini i nebu, drveće i zvijezde, i koje hvata svaku nijansu boje na nebu i vraća ih nazad nebu odakle su došle.

Prije ovoga postoji jedan opasan trenutak, o kome govori upozoravajući glas; postoji trenutak kad se gotovo dosegne ono mjesto gdje svjetlo lampe više ne titra, kad se um i duša u posljednjoj bici na trenutak spoje, kad um postane poput ludog slona u džungli. Kako ga onda ukrotiti? To je posljednja bitka uma; to je zadnji napor nižeg da se suprotstavi višem, osjećajući veze koje ga sputavaju – ono uspinjanje niže prirode o kojoj govori svaka knjiga o Inicijaciji. Jer u svakoj knjizi što govori o skrivenoj mudrosti je napisano da, kako se kandidat približava vratima, prije nego što prođe u hram, sve sile prirode ustaju protiv njega da bi povukle dolje; svaka moć koja je u svijetu diže se protiv njega; to je zadnja bitka kroz koju treba proći prije nego je pohod dovršen. Na višim ravnama se vodi bitka čiji je ovo odraz; na ravnama tako visokim da ih ne možemo zamisliti, kamo su najveći od velikih našli put; a to je simbolizirano posljednjom Buddhinom bitkom ispod svetog drveta. Tamo gdje mu je došlo posljednje prosvjetljenje koje ga je učinilo Buddhom, svi duhovi su se skupili na zadnju bitku da bi pokušali zapriječiti mu prolaz; a ta ključna bitka, premda na beskrajno nižim ravnama, se također odvija u životu koji je sada život učenika i koji se sada približava vratima hrama.

Kako će pobijediti u bici? Kako će na svojoj probnoj stazi pratiti stope onih koji su prošli ranije? Ipak iz riječi Učitelja dolazi pomoć, ipak nagovještaj s njegovih usana će nas voditi: «Treba,» čujemo glas u tišini, «treba koje će ju povući prema Dijamantnoj Duši.» Što je Dijamantna Duša? To je duša koja je ostvarila

(1)*Kathopanishad*, ii,20.

(2)*The Voice of the Silence*, stih 114.

jedinstvo s istinskim Bićem, to je duša bez mrlje ni na kojem svom dijelu, prozirna – kao što je dijamant proziran – za Svjetlo LOGOSA, koje ona usmjerava za ljude.

Moćno ime što sam tek sada izgovorila, kao što bih mogla izgovoriti druga imena koja zapravo znače isto iako u drugim jezicima, je ime duše visoko iznad svih drugih kojima pripada naziv Dijamantnoj Duši, kroz koju svjetlo samog LOGOSA sja dolje na ljude, sja nezamućena, tako čista kao dijamant, potpuno bez mrlje, potpuno bez prljavštine je ta duša. To je duša u koju usmjeravamo pogled u trenucima naših najviših težnji; a ono što nas treba povući k njoj je samo jedan pogled na njenu ljepotu, je samo jedan dodir njene vatre; jer duša raste prema gore prema svojim kao što cvijet raste prema svjetlu, a točke koje ju vuku prema gore su oni blistavi bljesci iz Dijamantne Duše, koje izlijeva na ono što je ona sama, premda još slaba i neodlučna, vuče gore u jedinstvo sa samim sobom. I kako učenik počinje razumijevati u njemu raste ono što se misli pod Dijamantna Duša; on shvaća da u njemu također Dijamantna duše se mora reinkarnirati – «Pogledaj prema unutra! Ti si Buddha!» - da ovaj njegov um, kao i ovo njegovo tijelo, je samo instrument njoj na usluzi, koristan i vrijedan jedino dok stvara glazbu vrijednu da se dosegne više. I onda pomoću predanosti ove žice uma se ugađaju i potpuno podvrgavaju duši. Duša ih ugađa pomoći snage predanosti i onda um postaje glazbeni instrument spreman za Učiteljev dodir; onda on postaje glazbeni instrument na kome se mogu svirati sve nebeske i zemaljske melodije; i na kraju učenik stoji pred vratima i shvaća to što se događa s njim: da je on sam našao Sebe; da duša koja je On sam gleda gore prema još višoj s kojom će se sada stopiti i postati jedno; da se daljnje sjedinjavanje događa jedino u hramu; stojeći pred vratima on je samo ujedinio svoje vječno Ja s onim nestalnim – svoju dušu s onim što je bilo um.

Onda on počinje štovanje što znači identifikaciju s najvišim; onda uči da se dušu može uvijek štovati u svakodnevnom životu, bez obzira što um radi i čime se tijelo bavi. Napokon shvaća da je život učenika neprekinuto štovanje najvišeg, razmišljanje o Dijamantnoj Duši što nikada ne prestaje, razmišljanje o vrhunskom koje ne poznaje prekida; i da dok je duša tako

zaposlena u dvorištu hrama, tijelo i um će raditi za ljudski rod koji ih treba, u vanjskom dvorištu i izvan njega u svijetu; da ovo tijelo može uvijek aktivno djelovati za ljude, da ovaj um može uvijek aktivno djelovati za ljude; oni su instrumenti sve dok čovjek živi, oni su njegovi glasnici i njegovi radnici dok on sam izražava štovanje. I tada on shvaća što to znači da 'u raj u njegovi Anđeli uvijek vide lice Oca', jer slika Oca-Duše je neprekinuta, nikakav zemaljski oblak ju ne može zakloniti, nikakav zemaljski posao ne može ju pokvariti, duša uvijek vidi, dok um i tijelo radi. Kad se to postigne prag je prijeđen i iz vanjskog dvorišta duša ulazi u hram svog Gospodina.

IZGRAĐIVANJE KARAKTERA

Započinjući ovo treće predavanje želim kao početni korak ponoviti upozorenje što sam ga dala na prvom predavanju, vezano uz osobine s kojima se bavim i liniju razmišljanja i djelovanja koju će pratiti oni koji su u položaju što ga ja nazivam 'u vanjskom dvorištu'. Rekla sam da je položaj aspiranta koji je došao u to dvorište jako različit od položaja dobra i časna i religiozna čovjeka, koji nije potpuno vidio cilj što leži pred njim, koji nije potpuno shvatio veličinu svog zadatka. Ponovo želim podsjetiti da u cjelini u kojoj skiciram osobine onih koji ulaze u dvorište, svime se bavim sa stajališta svjesnog samo-vježbanja prema cilju koji je definitivno prepoznat. I više od toga, ja ni na koji način, kad govorim o tim osobinama, ne mislim da su one potpuno ostvarene dok je aspirant još uvijek u vanjskom dvorištu hrama. On počinje graditi karakter, shvaćajući do neke mjere što bi trebao biti i manje ili više djelotvorno nastoji postati ono što teži ostvariti.

Nije da se konačno pročišćenje ili potpuna kontrola misli ili savršeno izgrađeni karakter ili potpuna preobrazba nižeg u više moraju ostvariti prije nego što bude u stanju kročiti na prag hrama; dok je bio u vanjskom dvorištu on je bio stvarno zauzet crtanjem temelja svoje zgrade, skiciranjem, pažljivim i prilično potpunim, obrisa zgrade koju se nada dovesti do savršenstva. Pravljenje svih tih linija, zidanje na tom temelju, podizanje zidova sve više i više, konačno stavljanje krunskog kamena na djelo – to se čini prije u hramu nego li izvan njega, nakon što se oči otvore, a ne dok su još djelomično zasljepljene i dok je aspirant u vanjskom dvorištu. Ali ono što želim da razumijete je to da je plan skiciran, da je plan prepoznat; da ništa manje od toga – puno više može još doći kroz vrijeme – je cilj koji kandidat stavlja preda se; tako da kakogod velike mogu izgledati težnje, kakogod veličanstveni mogu izgledati obrisi koje treba ispuniti, ti obrisi se moraju konačno prepoznati u vanjskom dvorištu, iako se ne moraju ispuniti do zadnjeg detalja i kakogod niska mogu biti sadašnja ostvarenja ona su ipak konačni temelji na kojima se osnivaju slavna postignuća u budućnosti. I ovo kažem tako

eksplicitno, premda je to ponavljanje, zato što su mi napomenuli da bi ovako široki pogled na vanjsko dvorište, koji prati tako prostrane obrise, mogao u nekima izazvati osjećaj obeshrabrenosti ako ne i očaja. Stoga je dobro da svi razumiju dok crtaju početke da su oni ipak samo počeci i kad se pređe prag još uvijek ima puno života u kojima se ti počeci mogu dovesti do ispunjenja i ovaj arhitektov plan služi kao temelj za konačnu zgradu.

Uzmimo da ste ovu stvar razumjeli, dopustite mi da vas podsjetim na izgrađivanje karaktera, to treba biti jasno i pozitivno izgrađivanje koje će kandidat u vanjskom dvorištu staviti preda se. Već smo vidjeli da je on u prethodnim životima bio častan i religiozan čovjek, to jest, da će već shvatiti kako apsolutno ništa od poroka ne smije imati svoje mjesto u njemu, nekakvom zlu se ne smije dopustiti da ostane; i ako ikoje sjeme zla treba ga izbaciti van, ako ikoja sklonost prema pozitivnom zlu još postoji, treba ju potpuno i sasvim iskorijeniti.

Ovdje u ovom dvorištu ne može biti kompromisa sa zlom, ovdje ne može biti miješanja s onim što nije pravo i čisto i dobro. I dok možda mogu postojati neke pogreške u ostvarivanju onoga što je pravo, sasvim sigurno nema zadovoljstva u ostajanju u lošem; tome je aspirant definitivno okrenuo leđa i svi grublji dijelovi prirode će već biti eliminirani, a svi okrutniji dijelovi unutrašnje borbe okončani. U dvorište hrama potpuno neisklesani kamen se ne može unijeti za gradnju; klesanje se mora odvijati tokom mnogih prethodnih života, puno rada treba uložiti na karakterima prije nego što postanu dobri da ih se ugradi čak i u vanjsko dvorište hrama. A to grubo klesanje karaktera leži pred nama, mi se bavimo zidanjem vrlina i to vrlina izuzetno visoke i plemenite vrste; vrlina koje nisu tako proste da ih prepoznamo kao neophodne u svijetu, nego su to više one koje aspirant želi steći da bi mogao postati jedan od pomagača i spasitelja svijeta, osobine koje čine spasitelja svijeta, jednog od pionira prvaka čovječanstva.

Možda prva stvar koja će nas pogoditi, u ovom izgrađivanju karaktera od strane onoga koji je u vanjskom dvorištu, je njegova izuzetno odlučna priroda. Nije to stvar na mahove, nije to usputno zidanje i prekidanje, nije to napor u jednom smjeru danas, a sutra u drugom, nije to jurnjava u traženju ciljeva, nije to okretanje u

traženju svrhe; cjelina ovoga je konačno napravljena, svrha je prepoznata i cilj poznat. Zidanje je svjesno, kako kod onoga koji zna da ima vremena i da se ništa u prirodi ne može izgubiti, svjesno zidanje koje započinje materijalima što su na dohvat ruke, koje započinje s karakterom koji je prepoznat kakav postoji, koji, kao što ćemo vidjeti, mirno gleda na svu svoju snagu i svu svoju slabost i počinje raditi da bi poboljšao jedno i uklonio drugo; svjesno zidanje prema konačnom cilju, klesanje u trajnom materijalu kipa čiji oblik je već napravljen.

Stoga je prva stvar koja će se primijetiti u ovim kandidatima u vanjskom dvorištu, ova konačnost svrhe i odlučnost akcije. Čovjek zna da će iznijeti sve što učini; da će iz života u život sa sobom ponijeti blago što je sakupio; da ako otkrije nedostatak i ako ga ispuni samo djelomično, taj dio posla je napravljen; ako stvori neku moć za sebe, ona je njegova za uvijek, dio duše koji se nikada ne može od nje oduzeti, upletena u tkanje pojedinca, opet da se nikada više ne odvoji od njega. I on zida s tom konačnom svrhom koja ima korijenje u znanju, prihvaćanju zakona koji naglašava svaki vid prirode. Shvativši da je taj zakon nepromjenjiv, znajući da mu može vjerovati s najdubljom i potpunom vjerom, on priziva taj zakon i zna da će mu ovaj odgovoriti, on mu se obraća i uvjeren je da će zakon presuditi.

U njemu onda nema ni traga kolebanja, ni traga sumnje; on isijava ono što mu mora donijeti žetvu i svako sjeme koje posije, sije s apsolutnom sigurnošću da će donijeti ploda od svoje vrste, da će mu se u budućnosti vratiti to i ništa drugi. Zato nema nimalo žurbe u njegovom radu, nimalo nestrpljenja u njegovom poslu; ako plod nije zreo, on može pričekati s berbom; ako sjeme nije spremno, on može pričekati da naraste. On zna da je zakon kojem se predao istovremeno nepromjenjiv i dobar; da će mu zakon donijeti sve u svoje vrijeme, a to vrijeme je najbolje za njega i za svijet. Stoga, kao što sam rekla, on započinje s materijalima koje može nabaviti, zadovoljan jer to mu zakon donosi za njegovu prošlost, zadovoljan jer to je ono s čime on mora raditi, to i ništa drugo; i bilo tog materijala puno ili nedovoljno, bio on jedan i malen ili obilan i velik, on ga uzima i počinje raditi s njim, znajući da koliko god oskudan bio nema granica obilju na koje

može narasti i znajući da kolikogod malen bio danas, nema granica veličini do koje može narasti u godinama što leže ispred. On zna da mora uspjeti; to nije pitanje mogućnosti nego sigurnosti, nije pitanje prilike nego konačne stvarnosti. Zakon mora vratiti ekvivalent onome što on daje, pa čak ako daje i samo malo, to malo će mu se vratiti i na tome će graditi u budućnosti, dodajući uvijek ponešto zalihama, stojeći malo više sa svakim postignućem, sa svakim novim ostvarenjem.

Već znamo ponešto o načinu na koji će graditi, znamo da će započeti s ispravnom misli; a ranije smo proučili kontrolu misli koja je neophodna da bi se izabralo ispravno, a odbacilo neispravno. Radeći uporno na kontroli misli i poznavajući njena stanja, razumijevajući zakone po kojima se zakoni stvaraju i po kojima misli djeluju u svijetu i reagiraju na svog stvoritelja, on je sada u stanju definitivno izabrati ispravnu misao za zidanje svog karaktera. Faza ispravnog razmišljanja će biti jedan od ranih koraka koje će učiniti dok prelazi preko vanjskog dvorišta. Prvo stoga što njegovo ispravno razmišljanje djeluje na druge – a svi oni koji su na ovaj način kandidati za hram imaju svoji primarni motiv u služenju drugima – birajući svoju misao, birajući misli koje stvara ili kojima dopušta ulazak u svoju svijest, njegov prvi motiv u tome bit će djelovanje koje će te misli imati na druge, a ne prvenstveno učinak koji će imati na njega. Jer iznad i preko svega on se osposobljava za služenje i zato dok izabire misli uz koje će vezati svoju energiju on računa njihovo djelovanje u vanjskom svijetu – koliko će raditi na pomaganju, koliko će raditi na osnaživanju, koliko će raditi na pročišćavanju; i u tu veliku struju misli, za koju zna da mora izaći iz njegove svijesti, razumijevajući kako ta struja radi, on će poslati misli koje su korisne drugima, sa svjesnom svrhom da služe, sa svjesnom namjerom pomaganja svijetu.

Potom će razmotriti prirodu misli dok djeluju na njega, dok reagiraju na stvaranje njegovog karaktera, a to je stvar za koju ćemo za nekoliko trenutaka vidjeti da je od vitalne važnosti, jer naravno tu je instrument pomoću kojeg će se karakter izgraditi; ne samo kako one reagiraju na njegov karakter, nego i kako ga, dok ga izgrađuju, pretvaraju u magnet za druge misli. Tako da će on, djelujući kao fokus za uzvišene i plemenite misli – nadajmo se da

sada ne i za misli koje mogu raniti – svjesno namjerno svoju svijest učiniti magnetom za sve što je dobro, tako da sve što je loše može umrijeti dok ga napada, kao što smo vidjeli ranije i sve što je dobro može uploviti u njegovu svijest i tamo dobiti svježu hranu, tamo dobiti svježu snagu i svježu energiju, da tuđe dobre misli što ulaze u njega mogu izaći s novim životnim impulsom i da on može djelovati ne samo kao izvor pomoći kroz misli koje stvara nego i kao kanal za pomoć kroz misli koje prima, koje oživljava i onda odašilje. One će pomoći izgradnji karaktera, tako da u početku gradnje ovo ispravno mišljenje će biti dominantan utjecaj u njegovom umu i on će stalno paziti te misli, čuvati ih ljubomornom pažnjom, da u ovo svetište svijesti ne može ući ništa što će uvrijediti, jer ako se ono ne čuva sve drugo je ostavljeno neprijatelju. To je sama citadela dvorca; u isto vrijeme to je ulaz kroz koji sve ulazi.

Potom će, u izgradnji karaktera, naučiti – možda već je – paziti na svoj govor; jer ispravan govor, za početak, mora biti istinit, savjesno i točno istinit, ne na onaj uobičajeni svjetovni način, premda ni taj nije za preziranje, nego ona svjesna i točna istina koja je iznad svega potrebna studentu okultizma – istina promatranja, istina bilježenja, istina razmišljanja, istina govorenja, istina djelovanja. Jer tamo gdje ne postoji ta potraga za istinom i uporna odlučnost da se postane istinit, tamo nema mogućnosti za okultizam, nema mjesta za ništa drugo do li pad, dubok i strašan, u razmjeru s visinom ne koju se student mogao do tada popeti.

Ova kvaliteta istine u okultistu je odmah njegov vodič i štit: vodič po tome što mu daje uvid koji ga osposobljava da izabere ispravan put ,a ne pogrešan, desni, a ne lijevi; i njegov štit po tome što jedino kad se pokrije štitom istine mogu bezopasno proći sve iluzije i prijevare ravni preko kojih prolazi. Jer vježbanjem istine u misli, riječi i djelu postupno se budi duhovni pogled koji probija veo iluzije i pred kojim u Prirodi ne postoji mogućnost uspješne prijevare. Posvuda se šire velovi, posvuda u svijetu iluzije se nalazi ovu prijetvornu pojavu, dok duhovni pogled kroz njih sve prolazi nepromjenjivo i izravno. Ne postoji ništa poput razvitka duhovnog pogleda, osim kad se istinu prati u karakter, kad se istina kultivira u intelekt, kad se istina razvija u svijesti.

Bez toga nema ništa nego pad, bez toga nema ništa nego neizbježno posrtanje i pogreška.

Govor će prije svega biti istinit, a onda blag. Jer istina i blagost nisu u suprotnosti, kao što prečesto mislimo, i govor ne gubi ništa od svoje istine ako je savršen u svojoj blagosti i također u svojoj ljubaznosti i suosjećajnosti. Što je istinitiji to mora biti blaži, jer u samom srcu svih stvari je istina i suosjećajnost. Stoga govor koji odražava najdublju bit svemira ne može niti bezrazložno povrijediti bilo koje živo biće niti biti kriv uz i najmanju sjenu sumnje. Dakle govor mora biti istinit i blag, istinit i blag i ljubazan, kažu da je to jednostavnost govora, istinska pokora i žrtva jezika koju prinosi svaki aspirant. Zatim iz ispravnog govora i ispravnog mišljenja neizbježno mora poteći ispravno djelovanje; ono kao posljedica mora biti rezultat istjecanja iz izvora. Jer djelovanje je samo manifestacija onoga što je unutra, a gdje je misao čista, gdje je govor istinit i ispravan, tamo i djelo mora neizbježno biti plemenito. Iz tako slatkog izvora i voda što poteče može biti samo slatka, iz srca i mozga što su pročišćeni djelo mora biti ispravno i dobro. To je trostruka veza kojom je aspirant povezan s čovječanstvom i svojim Učiteljem; trostruka veza, koja u nekim velikim religijama, stoji kao vrsta savršene samo-kontrole; samo-kontrole u mišljenju, u govoru i u djelu – to je trostruka veza koja veže čovjeka da služi onome što je savršeno u njegovom karakteru, koja veže učenika za stope Učiteljeve; trostruka veza koju nije lako prekinuti.

Kad se sve ovo shvati i počne ostvarivati, ovaj naš kandidat će započeti vrlo određenu metodu vježbe za zidanje karaktera i prvo će stvoriti ono što se naziva 'ideal'. Razjasnimo u glavama točno što mislimo kad koristimo izraz 'ideal'. Um koji radi u sebi gradi unutrašnju sliku, koja nastaje kako um raste u snazi iz onoga što privlači iz vanjskog svijeta; ali iako privlači materijale iz vanjskog svijeta, ideja je rezultat unutrašnjeg djelovanja uma na taj materijal. A ideja kad je na vrhuncu je apstraktna stvar i ako shvatimo kako se ta apstraktna ideja stvara u čistom umu-svijesti, onda ćemo imati jasan pogled na ono što se misli pod idealom, malo proširenje ideje će nam dati upravo ono što trebamo. Dopustite mi da uzmem staru ilustraciju, apstraktnu ideju trokuta. Ideju trokuta prvo stječe um-svijest radeći u djetetu na

proučavanju mnogih oblika za koje mu je rečeno da su trokuti. On će uočiti da su različitog oblika, da su načinjeni od linija koje idu u različitim smjerovima. Potom će otkriti – kad ih promatra odvojeno tim dječjim umom-sviješću – da su krajnje različiti, tako da će gledajući ih u početku gledati ih kao mnoštvo figura i neće prepoznati zajedničke osobine koji im daju isto ime. Ali kako nastavlja razmišljati postupno će naučiti da postoje neke konačne ideje koje naglašavaju ovu ideju trokuta; da uvijek ima tri crte, a ne više; da uvijek ima tri kuta, a ne više, da ta tri kuta zajedno uvijek imaju određenu konačnu vrijednost i da su te tri crte, nazvane stranice trokuta, u određenim međusobnim odnosima, i tako dalje. Sve te različite ideje će on steći dok proučava, a um, radeći na cjelini svega toga, iz njih izvlači ono što se naziva apstraktna ideja trokuta, koji nema posebnu veličinu i nema posebni oblik i nema posebne kutove. Ova apstraktna ideja je napravljena radom uma na svim tim konkretnim oblicima, barem što se tiče uma-svijesti.

Koje veće ideje bi to mogao biti odraz, ja sada ne razmatram; ali to je način na koji se u umu stvara ono što se naziva apstraktna ideja, koja nema ni boje, ni lika, ni posebnih osobina bilo kojeg oblika, a koja ujedinjuje u sebi ono što od mnogih oblika čini jedinstvo. Pa prema tome kad gradimo ideal to je ideja ovakve apstraktne vrste, to je djelo umne sposobnosti stvaranja slika, koja izvlači bit iz svih različitih ideja koje je sakupio o velikim vrlinama – o tome što je lijepo, što je istinito, što je skladno, što je suosjećajno, što je u svakom pogledu zadovoljstvo za težnje uma, za težnje srca.

Iz svih tih različitih ideja, kakve se vide u ograničenoj manifestaciji, izlučuje se bit, a onda um konstruira i izbacuje veliki herojski lik u kome je sve dovedeno do savršenstva; u kome sve dodiruje svoj najviši i najpotpuniji izraz, u kome se više ne bavimo stvarima koje su istinite nego istinom; ne više stvarima koje su lijepe nego ljepotom; ne više stvarima koje su snažne nego snagom, ne više stvarima koje su nježne nego nježnošću; ne više bićima koja vole nego ljubavlju. I ovaj savršeni lik – moćan i skladan u svojim proporcijama, veći od ičega što smo vidjeli, jedino nije veći od onoga što u rijetkim trenucima nadahnuća duh spušta na um – to je taj ideal savršenstva koji aspirant stvara za

sebe onoliko savršenim koliko je u stanju pojmiti, znajući sve vrijeme da su i njegovi najsavršeniji snovi samo blijede sjene stvarnosti od kako je došao ovaj odraz. Jer u svijetu realnosti postoji svjetlo koje on ovdje dolje vidi u blijedom odrazu boje, što visi visoko na nebesima iznad snježnih planina ljudske težnje; sve to ljudska duša može zamisliti kao savršeno, oplemenjeno, konačno Sve koje tražimo, je samo sjena stvarnosti iz koje se reflektira. Taj ideal što ga on stvara je još uvijek nesavršen, jer tako mora biti! Ali, koliko god nesavršen bio, za njega je to ništa manje ideal prema kojem se njegov karakter treba izgraditi.

No zašto treba stvarati ideal? Oni među vama koji su me pratili do sada u misaonom poslu će znati zašto je ideal potreban. Uzet ću dvije rečenice, jednu iz velikog hinduističkog svetog spisa i drugu iz kršćanskog, da vam pokažem kako Inicirani govore o istim činjenicama, bez obzira kojim jezikom govore, bez obzira kojoj civilizaciji se njihove riječi obraćale. U jednoj od najmističnijih Upanishada, *Chandayogi*, je zapisano: 'Čovjek je stvorenje razmišljanja; ono o čemu razmišlja, to postaje; zato razmišljajte o Brahmanu'(1). A mnogo tisuća godina kasnije drugi veliki učitelj, jedan od graditelja kršćanstva, je zapisao potpuno istu misao drugim riječima: 'A mi svi, koji otkrivena lica odrazujemo kao ogledalo slavu Gospodnju, preobražavamo se u tu istu sliku, uvijek sve slavniju.'(2) Odrazujemo kao ogledalo: jer um je ogledalo i slike padaju na njega i odražavaju se, a duša koja u ogledalu uma odražava slavu Gospodnju se mijenja u tu istu sliku uvijek sve slavniju. Tako bilo da uzmete hinduističkog ili kršćanskog govornika, bilo da čitate svete spise indijskog ili zapadnjačkog mudraca, ipak isto učenje o Bratstvu vam dolazi – da pred sobom morate imati ideal koji možete odražavati i da ono u čemu um stalno prebiva će neizbježno biti ono što će čovjek postati.

Kako će se to zidanje prema idealu učiniti? Jer to je pitanje koje moramo sada raspraviti. Kontemplacijom: konačno, s čvrstom namjerom, birajući svoje vrijeme i ne dopuštajući sebi da skrene s tog puta, ovaj aspirant koji disciplinira svoj karakter će iz dana u dan duboko razmišljati o idealu koji gradi. Svoj će um usmjeriti prema njemu, i stalno će o njemu razmišljati u svijesti.

(1)Navedeno djelo, III,xiv,1.

(2)2 Kor., 3:18.

Dan za danom će prelaziti njegovim obrisima, dan za danom će u mislima boraviti u njemu i, dok duboko razmišlja, neizbježno će u njemu izrasti štovanje i strahopoštovanje koji su slavljenje Boga, velika, preobražavajuća moć pomoću koje čovjek postaje ono što obožava, a ova kontemplacija će u biti kontemplacija o štovanju i težnji. I dok duboko razmišlja, zrake božanskog ideala će sjati dolje na njega, a težnja prema gore će otvoriti prozore duše da ih primi, tako će ga one osvijetliti iznutra, a onda će baciti svjetlo van, ideal će vječno sjati iznad i iz njega i obilježavati će put kojim njegove noge trebaju ići.

Da bi mogao kontemplirati na ovaj način, on se mora vježbati u koncentraciji; um ne smije biti rasijan, kao što je naš često. Moramo naučiti da ga učvrstimo i to uporno, a to je stvar na kojoj trebamo stalno raditi, raditi u svim običnim životnim stvarima, raditi jednu stvar u jednom trenutku sve dok um ne odgovori poslušno na poticaj, a to treba raditi koncentriranom energijom koja usmjerava cijeli um u jednu točku. Nema veze što su mnoge stvari koje moramo napraviti trivijalne; način na koji se one rade, a ne stvari koje se rade, čine vježbanje koje rezultira u učeništvu – ne neki poseban posao koji morate napraviti na svijetu, nego način na koji to radite, um koji unosite u to, sile kojima ga radite, vježba koji iz toga steknete.

Nije važno kakav je život, taj život će poslužiti vježbanju; jer ma koliko trivijalan može biti posao koji trenutno obavljate, možete ga upotrijebiti kao vježbalište svog uma i svojom koncentracijom možete um usmjeriti u jednu točku, bez obzira koja to točka bila u koju ga u tom trenutku usmjeravate. Jer zapamtite, kad jednom steknete tu sposobnost, onda možete birati predmet; kad jednom um bude konačno u vašoj ruci, tako da ga možete po volju okretati ovamo ili onamo, tada možete izabrati kraj u koji će biti usmjeren. No vježbati i stjecati kontrolu možete na malim stvarima jednako kao i na velikim; u stvari, puno bolje, jer male stvari su oko nas svaki dan, dok velike dolaze rijetko. Kad dođe neka velika stvar, cijeli um se uzbuđi da ju dočeka; sva pažnja se usmjerava na nju; sva energija se priziva da bi se mogli dobro držati kad treba izvršiti moćni zadatak.

No prava vrijednost duše se više testira na malim stvarima u kojima nema ničega što pobuđuje pažnju, ništa što u bilo kom smislu dobiva pljesak, kad čovjek svjesno radi na izabranom smjeru i koristi sve oko sebe da bi se disciplinirao. Ta samo-disciplina je ključ svega. Vodite svoj život prema nekom planu; naćinite si neka pravila po kojima će vaš život teći; i kad ih naćinite, držite ih se i mijenjate ih jedino onako svjesno i namjerno kao što ste ih u početku stvorili. Uzmite jednostavnu stvar – jer tijelo se mora staviti pod kontrolu – kao što je ćvrsto pravilo o ustajanju u jutro; odaberite vrijeme koje vam najbolje odgovara za vaš posao, za vaše mjesto u kućanstvu, i kad ste ga odabrali, držite ga se. Ne dopustite tijelu ni u jednom trenutku da ono bira svoje vrijeme, nego vježbajte onoj trenutnoj i automatskoj poslušnosti koja ga ćini korisnim slugom uma. A ako nakon nekog vremena otkrijete da ste pogrešno odabrali, onda mijenjajte; ne budite previše kruti zato što težite osnažiti svoju volju; budite spremni promijeniti ono što nije dobro; ali mijenjajte prema svom vremenu i s potpunom odlučnošću, ne mijenjajte zato što po nekom trenutnom impulsu strast ili tjelesna želja ili emocija vlada; ne mijenjate prema zahtjevu niže prirode koju treba disciplinirati, nego mijenjajte ako uvidite da ste izabrali pogrešno. Jer nikada u upravljanju svojim životom ne smijete dopustiti da vaše pravilo postane smetnja onima oko vas niti smijete izabrati putove samo-discipliniranja koji izazivaju ili smetaju drugima umjesto da jednostavno vas vježbaju.

Slijedeća faza, kad se sve ovo jasno shvati kao put na koji se karakter mora graditi, će biti proućavanje samog karaktera; jer morate raditi sa znanjem, a ne na slijepo. Moćda ćete, ako ste mudri, u prosuđivanju svog karaktera uzeti nešto od onoga što su veliki ljudi stavili pred vas kao naznake karaktera koji će vas odvesti do vrata hrama. Moćete, na primjer, uzeti takav trag kao što je dat u šesnaestom poglavlju *Bhagavad Gite*, u kome Sri Krishna govori Arjuni koje osobine izgrađuju boćanski karakter. To moćete uzeti kao sliku kvaliteta koje biste trebali imati kao cilj za sebe i putokaz prema onome u što želite postupno evoluirati. I ako uzmete onako kako je skicirano u šesnaestom poglavlju, naći ćete popis kvaliteta od kojih svaka moće dobro poslućiti kao dio vaćih stalnih misli i nastojanja, ne zaboravljajući da se karakter

prvo gradi kontemplacijom o vrlini, a onda ugrađivanjem te vrline koja je postala dio misli u govor i djelo svakodnevnog života. A lista sadrži – kolikogod dugačka bila, imamo dovoljno vremena pred sobom da je proučimo – 'neustrašivost, čistoću srca, upornost u Yogi Mudrosti, davanje milodara, samo-obuzdavanje i žrtvovanje, proučavanje šatri, strogoću i iskrenost, neškodljivost, istinu, odsustvo gnjeva, odricanje, miroljubivost, odsustvo klevete, suosjećajnost prema živim bićima, odsustvo lakomosti, blagost, ljubaznost, nepokolebljivost, poštenje, opraštanje, hrabrost, uspravnost, prijateljstvo, odsustvo oholosti – sve to postaje onoga koji je rođen s božanskim kvalitetama'. Nije njegovo odjednom, nego postaje njegovo, a nastaju u izgrađivanju karaktera.

Ako ovo pročitate bez žurbe i pažljivo otkrit ćete da ove osobine možete grupirati zajedno pod vrlo određenim naslovima i da svaku od njih možete vježbati, u početku naravno vrlo nesavršeno, ali ipak uporno i dan za danom – nikada s osjećajem obeshrabrenja zbog izostanka uspjeha, nego uvijek s radošću zbog prepoznavanja cilja i znanjem da je svaki korak korak prema kraju koji će se dosegnuti. I uočite kako se kroz njih provlači zlatni konac nesebičnosti, ljubavi, neškodljivosti, pogledajte kako snaga i hrabrost i izdržljivost nalaze svoje mjesto, tako da ste u stanju steći izvanrednu ravnotežu karaktera, karaktera koji je istovremeno snažan i nježan, koji je istovremeno samopouzdan i suosjećajan, koji je istovremeno pomoćnik slabih i snažan i nepomičan u sebi, koji je pun predanosti i pun neškodljivosti, koji je pun samodiscipline i otuda harmonije.

Pretpostavimo da do neke mjere ovo prihvatite kao ideal za vođenje svog svakodnevnog razmišljanja i da počnete ga provoditi; razmotrimo točku koju se često nalazi u vezi s ovim efektom, koja se često nalazi u skupljanju mnogih vrlina zajedno, a koju se često krivo razumije. Zastajući na trenutak na njoj, pogledajmo kako će se izvesti izgradnja karaktera prema toj vrlini. Njeno ime čudno zvuči u engleskim ušima: to je nezainteresiranost; ponekad ju se detaljizira kao nezainteresiranost za užitak i bol, nezainteresiranost za hladnoću i toplinu, nezainteresiranost za grdnju i pohvale, nezainteresiranost za želju i odbojnost i tako dalje. Što to doista znači?

Prije svega, to znači osjećaj proporcije koji mora ući u život onoga koji je ugledao stvarnost usred nestalnog, stalnog usred prolaznog; jer kad se jednom prepozna veličina cilja, kad se jednom shvate nebrojeni životi, kad jednom aspirant razumije svu dužinu vremena koje leži pred njim, golemost zadatka koji će namjerava ostvariti, svu veličinu mogućnosti što još neotkrivene leže pred njim; kad ugleda stvarnost tada sve stvari jednog nestalnog života moraju zauzeti svoje mjesto u razmjeru prema cjelini. Kad dođe nevolja, ona neće narasti tako velika kao što je to bilo kad je poznavao samo jedan život, jer sada će početi razumijevati da je i ranije bio u puno nevolja i da je izašao snažniji i miroljubiviji. A kad dođe radost, znat će da je ranije prošao kroz mnoge radosti i naučio je i njihove lekcije i otkrio usred drugih stvari da su i one prolazne.

Dakle kad dođu radost ili bol, on će ju primiti, neće propustiti da ju osjeti, osjećajući puno jače nego što to može običan čovjek, ali osjećajući ju na njenom istinskom mjestu i u njenoj istinskoj vrijednosti i pridavat će joj stvarno značenje u shemi života. Tako da dok raste u toj nezainteresiranosti on ne postaje manje sposoban osjećati, jer on stalno postaje osjetljiviji na svako uzbuđenje unutrašnjeg svijeta kao i vanjskog svijeta – budući da je postao usklađeniji sa svime, on mora postati otvoreniji na svaki trag sklada u tome – ali ništa od toga ne može ga prodrmati, ništa od toga ne može ga promijeniti, ništa od toga ne može uznemiriti njegov spokoj, ništa od toga ne može baciti sjenu na njegovu mirnoću. Jer on sam je ukorijenjen tamo gdje oluje nisu, on je prizemljen tako gdje promjene nemaju mjesta, i dok je u stanju osjećati, osjećaji ga nikada ne mogu promijeniti; oni zauzimaju svoje pravo mjesto u životu, nose svoj pripadajući dio u cjelini egzistencije duše. Ova nezainteresiranost, ova istinska i stvarna nezainteresiranost koja znači snagu, kako ju razviti?

Prvo, svakodnevnim razmišljanjem o njenom značenju i radom na tome da ju malo po malo potpuno razumijete i to radom na svakom detalju tako da točno znate što pod tim mislite. A onda kad izađete u svijet ljudi, tako da ju vježbate u svom svakodnevnom životu; vježbate, ne tako da ogrubljujete nego tako da postajete otvoreniji, ne tako da oko sebe pravite oklop od kojeg se sve odbija nego tako da odgovarate na sve što dolazi izvana; u

isto vrijeme zadržavate unutrašnju ravnotežu koja se ne mijenja sa svakom promjenom. Teška i naporna lekcija, ali lekcija koja sadrži tako puno nade i radosti i snažnijeg i bogatijeg života, da i kad bi to bilo sve bilo vrijedilo bi vježbati. Jer, dok duša osjeća kako postaje presnažna da bi se stresla, a ipak osjeća svako uzbuđenje što dolazi izvana, ona ima osjećaj šireg života, ima osjećaj potpunijeg sklada, ima osjećaj stalno rastuće svjesnosti, ima osjećaj stalno rastućeg jedinstva s onim čiji je dio. I dok osjećaj izoliranosti nestaje u nju utječe radost koja boravi u srcu stvari, a čak i ono što je za običnog čovjeka bolno gubi za učenika svoju kvalitetu boli. Jer on to osjeća kao dio univerzalnog života, kao slog koji je izgovoren na tom velikom jeziku manifestacije, a on može naučiti njegovo značenje bez muke svom vlastitom srcu, jer mir koji raste iz ovog proširenog znanja daleko ga nadvladava i mijenja njegov pristup prema svemu u vanjskom svijetu što ljudi poznaju kao bol i gubitak.

Tako razmišljajući i tako vježbajući otkrit ćete da u vama raste taj osjećaj, osjećaj mira i snage i vedrine, tako da ćete se osjećati kao da ste na nekom mirnom mjestu, bez obzira kakva je oluja u vanjskom svijetu i vidjet ćete i osjećati tu oluju, a ipak ona vas neće tresti. Taj mir je prvorodenac duhovnog života, što se prvo javlja u osjećaju mira, a onda radosti i čini da život učenika stalno raste prema gore i unutra do srca koje je ljubav. Iz ovoga izrasta osjećaj samo-discipline, da je Biće iznutra snažnije od promjena izvana i dok je ono voljno odgovoriti na poticaje izvana, odbija mijenjati se zbog njih. A onda iz samo-kontrole i iz nezainteresiranosti dolazi moć da se ne mrzi nikoga, na koju se stavlja veliki naglasak u izgradnji karaktera što stoji pred aspirantom koji treba postati učenik. Ništa se ne treba mrziti, sve se treba uvesti u krug ljubavi, bez obzira koliko izvana bilo odbojno, bez obzira koliko izvana bilo neprijateljsko, bez obzira koliko izvana bilo odvratno. Srce svega je život i ljubav i zato ovaj aspirant koji uči svoje lekcije ne može ništa isključiti iz kruga suosjećajnosti; sve se prima u njega prema svojoj vlastitoj snazi osjećaja, a on je prijatelj svake žive stvari, ljubavnik svega što živi i osjeća.

Dok na taj način ugrađuje ovo kamenje u svoj karakter on postaje neustrašiv; neustrašiv zato što ne mrzeći ništa ne postoji

ništa što ima moć da povrijedi. Povreda izvana je samo reakcija na napad iznutra; zato što smo neprijatelji drugih oni su naši neprijatelji, a zato što u svijet izlazimo kao oni koji nanose rane, zato živa bića ranjavaju nas. Mi, što bi trebali biti ljubavnici svih živih stvari, izlazimo kao uništavatelji, kao tirani, kao mrzitelji, svijet osvajamo zbog tiraniziranja, a ne odgajanja, kao da čovjekov posao na zemlji nije odgajati mlađu braću i voditi ih prema gore pomoću nježnosti i suosjećajnosti. Izlazimo i tiraniziramo druge, bili oni ljudi ili životinje, tako dugo dok su slabiji od nas; a njihovom slabošću vrlo često mjerimo svoju tiraniju, a njihovom bespomoćnošću prečesto teret koji stavljamo na njih. Onda se čudimo što živa bića bježe od nas – i kad izađemo u svijet susreće nas strah slabih, i mržnja jakih, i ne znamo u našem sljepilu da je sva mržnja vanjskog svijeta odraz zla što je u nama i da za srce koje voli nema ničega što se može mrziti i zato ništa ne može povrijediti.

Čovjek koji posjeduje ljubav može neozlijeđen hodati kroz džunglu, može nedirnut proći kroz pećinu grabežljive zvijeri ili uzeti u ruke zmiju; jer ne postoji ništa što nosi poruku mržnje, za srce koje u sebi ima samo ljubav i to ljubav koja zrači u svijet oko nas, koja privlači sve stvari da služi, a ne da povređuje, privlači sve stvari da voli, a ne da mrzi. I tako uz noge yogija tigar će se prijateljski valjati, i tako uz noge sveca najdivljiji će dovesti svoje mlade za sklonište i za pomoć, i sva živa bića će doći čovjeku koji voli, jer svi su oni potomci božanskog, a božansko je ljubav i kad se to usavrši u čovjeku privlači k sebi sve stvari.

Tako postupno i polako učimo hodati neustrašivo kroz svijet, neustrašivo iako stvari još uvijek mogu povrijediti; zato što znamo da ako smo povrijeđeni to samo plaćamo dugove iz loše prošlosti i da za svaki plaćeni dug ima manje pred nama u dužničkoj knjizi prirode. A neustrašivo također zato što učimo znati, a strah iskače iz sumnje kao i iz mržnje; čovjek koji zna prekoračio je sumnju i bez straha korača kamo ga put vodi, jer on korača čvrstim tlom na kome nema zamki. A iz toga izrasta čvrsta i nepokolebljiva volja, volja temeljena na znanju i volja što kroz ljubav raste u samopouzdanju. I dok aspirant prelazi preko dvorišta vanjskog hrama, njegov korak postaje čvršći, a smjer izravniji, neuzdrman u svojoj svrsi i dobivajući na snazi, njegov se karakter počinje

pojavljivati u konačnim obrisima, jasan, određen i čvrst, duša što raste prema zrelosti.

Potom dolazi odsustvo želje, postupno odbacivanje onih želja što nas vežu uz niži svijet, postupno brisanje onih težnji za koje smo u životima što leže iza nas otkrili da ne zadovoljavaju dušu, postupno odbacivanje svih spona koje nas vežu uz zemlju, postupna eliminacija osobnih želja i samo-identifikacija s cjelinom. Jer onaj što raste neće biti vezan uz ponovo rađanje nikakvim vezama koje pripadaju zemlji. Ljudi se vraćaju na zemlju zato što ondje zadržani vezama želje koja ih veže uz kotač rađanja i umiranja. Ali ovaj čovjek što ga proučavamo će biti slobodan. Ovaj čovjek što će biti slobodan mora za sebe slomiti veze želje; postoji samo jedna stvar koja će ga vezati, samo jedna stvar koja će ga povući nazad u novo rođenje, a to je ljubav prema svojim bližnjima, želja za služenjem. On nije vezan za kotač, jer je slobodan, ali on se može vratiti i još jednom okrenuti kotač za ljubav onih koji su još uvijek vezani uz njega i uz koje će on stajati sve dok se spona svih duša ne slome. U svom oslobađanju on lomi prisilne veze i tako se uči savršenoj nesebičnosti, uči da ono što je dobro za sve je ono što on traži, a ono što služi Svima je upravo to on želi steći. I onda se uči samopouzdanju; ovaj čovjek što raste prema svjetlu, uči biti jak kako bi mogao pomagati, uči oslanjati se na Biće koje je Biće svih, s kojim će se identificirati kad naraste.

Postoji jedna stvar s kojom se mora suočiti, a o kojoj moram kazati neku riječ, jer to je vjerojatno jedno od najtežih iskušenja dok radi u vanjskom dvorištu. Kad je ušao u to dvorište, znajući i vidjevši ogromnu radost iza, okrenuo je leđa mnogim stvarima koje čine život dragim njegovim bližnjima; ali postoji vrijeme što ponekad dođe, postoji vrijeme što se ponekad spušta na dušu, kad on iskoči u prazninu u kojoj kao da nema ruke da zgrabi njegovu vlastitu i gdje je tama svuda oko njega i nema ničega na čemu bi odmorio noge. Postoje vremena koja nailaze u ovim fazama rasta duše kad na zemlji nema ničega što može zadovoljiti, kad na zemlji nema ničega što može ispuniti, kad su stara prijateljstva izgubila nešto od svoje bliskosti, a životne radosti sav svoj tek, kad ruke ispred, iako nas drže, još uvijek se ne osjećaju, kad kamenje ispod naših nogu, iako čvrsto stojimo na njemu, još

uvijek ne prepoznamo kao nepromjenjivo i nepomično, kad je duša prekrivena debelim velom iluzije, i misli da je napuštena i ništa ne zna o pomoći koju može naći. To je praznina u koju je svaki aspirant gurnut; to je praznina koji svaki učenik prijeđe. Kad ona zine pred dušom, duša se povlači; kad se ona otvori mračna i naizgled bez dna, onaj koji stoji na njenom rubu ustukne u strahu; a ipak ne mora se bojati.

Zaronite u tu prazninu i otkrit ćete da je puna! Skočite u mrak i otkrit ćete stijenu pod nogama! Ostavite ruke što vas zadržavaju i još moćnije ruke će zgrabiti vaše i povući vas prema gore, a to su ruke koje vas nikada neće napustiti. Zemaljski stisak će ponekad oslabiti, prijateljeva ruka će ispustiti vašu i ostaviti je praznom, no prijatelji koji su na drugoj strani nikada ne ostavljaju, bez obzira kako se svijet mijenja. Hrabro onda izađite u tamu i u samoću i otkrit ćete da je samoća krajnja prijevara, a tama je svjetlo koje nitko više ne može ponovo izgubiti u životu. To iskušenje, kad se jednom nađemo pred njim, ponovo se otkriva kao velika prijevara; i učenik koji se usudi zaroniti nađe se na drugoj strani.

Tako se nastavlja izgrađivanje karaktera i nastaviti će se u životima što dolaze, plemenitiji i plemenitiji kako se pojedini život završi, snažniji i snažniji kako se učini svaki pojedini korak. Temelji koji se sada postavljaju su samo temelji zgrade koju sam spominjala i ako se to postignuće čini velikim to je zato što je u umu arhitekta zgrada uvijek cijela, pa čak i kad se tek radi nacrt njegova mašta vidi kompletnu zgradu i on zna gdje zida.

A kraj? Ah! – kraj izgradnje karaktera naš jezik još uvijek ne može skicirati! Niti jedan kist umočen u blijede zemaljske boje ne može naslikati ništa od ljepote tog savršenog ideala prema kojem se nadamo izrasti, ne, prema kome znamo da ćemo na koncu rasti. Jeste li ikada bacili pogled na njega u tihim trenucima? Jeste li ikada vidjeli njegov odraz kad je zemlja stala i nebo bilo mirno? Jeste li ikada bacili pogled na ona lica što žive i kreću se – one što su bili ljudi, a sada su više od ljudi, nadljudi u svojoj veličini; čovjek kakav će on biti premda ne kakav je, osim u najdubljem dvorištu hrama? Ako ste ikada u svojim najmirnijim trenucima bacili pogled, onda vam ne trebaju moje riječi da vam govore; vi poznate suosjećajnost što u početku izgleda kao cjelina bića, tako blistava u svom savršenstvu, tako slavna u svom božanstvu;

poznajete nježnost što je tako moćna da se može spustiti do najnižeg i prijeći najviše, što prepoznaje najmanji napor kao i najmoćnije dostignuće; ne, koja je nježnija prema slabome nego prema jakome, zato što slabi više treba pomoć i suosjećajnost koja se ne nikada mijenja; poznajete ljubav koja se samo čini da nije božanska zato što je apsolutno ljudska i u kojoj shvaćamo da su čovjek i Bog jedno.

Onda iza nježnosti snaga – snaga koju ništa ne može promijeniti, snaga koja u sebi sadrži kvalitetu temelja svemira, na kojoj se svi svjetovi mogu izgraditi, a neće se uzdrmati, snaga tako beskonačna udružena sa suosjećajnošću tako bezgraničnom. Kako se te kvalitete mogu naći u jednom biću i uskladiti se s takvom apsolutnom savršenošću? I onda zrake radosti – radosti koja je pobijedila, radosti čije blaženstvo bi svi podijelili, blistav sunčev sjaj što ne poznaje sjene, slava pobjede što govori da će svi pobijediti, radost u očima koje vide iza tuge, pa čak i kad gledaju bol znaju da kraj je mir. Nježnost i snaga i radost i krajnji mir – mir bez valova, spokoj koji ništa ne može narušiti; takav je pogled koji ste možda bacili na božansko, takav je pogled na ideal koji ćemo jednog dana postati. Ako se usudimo podići pogled tako visoko, zato što njihove noge još uvijek gaze zemljom kojom gaze i naše. Oni su se uzdigli visoko iznad nas; pa ipak oni stoje pokraj svoje braće i ako su nas nadvisili to ne znači da su nas napustili, iako su na svakoj strani iznad nas; jer sav ljudski rod prebiva u srcu Učitelja, a tamo gdje je ljudski rod, mi, njegova djeca, smijemo pomisliti da i mi prebivamo.

DUHOVNA ALKEMIJA

Tokom zadnja tri predavanja razmatrali smo stadije koje treba proći istovremeno, kroz koje se aspirant da bi ušao postupno pročišćava, dovodi svoje misli pod kontrolu, izgrađuje svoj karakter ili bih možda trebala biti točnija i reći izgrađuje svoje temelje. Vidjeli smo da će svatko tko je na taj način ušao u vanjsko dvorište i pred sebe stavio veliki zadatak za ostvariti ove napore obavljati ne jedan poslije drugog nego više jedan pokraj drugog i postupno će nastojati svoju cjelokupnu prirodu staviti pod kontrolu i usmjeriti je prema ostvarenju zadatka koji stavio pred sebe.

Pretpostavimo onda, uzevši sve to u nizu, što moramo napraviti radi jasnoće, da naš kandidat okreće svoje razmatranje prema idućem dijelu svog velikog zadatka. Taj dio sam opisala kao Duhovnu alkemiju; a koristeći ovu frazu imala sam na umu proces promjene, proces preobrazbe, aluzija je naravno na onaj rad alkemičara kad je grublji metal promijenio u plemenitiji, kad je recimo bakar promijenio u zlato. U mislima imam proces koji se događa u svijetu oko nas, a do neke mjere ga zamišljam u umu i u životu svake misaone i religiozne osobe, ali u našem kandidatu, kao što sam često puta ponovila, to postaje samo-svjestan i namjieran proces, tako da on prepoznaje svoju metodu i svoj kraj i svjesno se okreće ostvarenju toga što želi.

Sada, taj proces duhovne alkemije može se, u najširem smislu tumačiti kao preobražaj sila. Svaki čovjek ima u sebi život i energiju i jakost, snagu volje i tako dalje; to su sile s kojima on treba raditi, to su energije s kojima treba ostvariti svoj cilj. Procesom koji se ispravno može opisati kao alkemijski on preobražava te sile iz nižih u više, on ih preobražava iz grubih energija u energije koje su oplemenjene i produhovljene. On ne samo da mijenja njihov sadržaj, niti je promjena sadržaja ono na što je moj um usmjeren u tom izrazu; prije je to činjenica da ih on mijenja i pročišćava bez mijenjanja njihove bitne prirode, kao što je alkemičar uzeo grubu materiju i podvrgao ju procesu

pročišćavanja; ne samo da je odbacio otpad nego je to pročišćavanje išlo puno dalje, ono je sam metal svelo na finije i rjeđe stanje i onda ga presložilo u plemenitiji i vredniji oblik. Tako možete zamisliti duhovnog alkemičara kako uzima sve te sile svoje prirode, prepoznaje ih kao sile i kao takve korisne i potrebne, ali ih namjerno mijenja, pročišćava i oplemenjuje. Nas zanima način oplemenjivanja, način na koji se taj posao može izvesti.

Predmet ove duhovne alkemije nije samo preoblikovanje sila, iako je to njen bitni dio, nego postoji i njen sporedni dio koji čovjek ne smije zanemariti. Duše su pomoću želja vezane uz zemaljski život, uz kotač rađanja i umiranja; tamo ih zadržava neznanje, one su sputane svojoj žudnjom za materijalnim užicima, izdvojenim i izoliranim radostima. Stalno zauzeta djelovanjem, ta djela vežu dušu, bilo da su sama po sebi dobra ili loša, bilo da su sama po sebi korisna ili štetna; ništa manje ta djela imaju jednu karakteristiku – da u obična čovjeka nastaju iz želje i ta želja je sila koja veže i sputava. Djela se moraju nastaviti događati tako dugo dok je čovjek na svijetu; djela se moraju izvršavati ili manifestacije više ne bi bilo. Kako čovjek postaje plemenitiji i mudriji i snažniji njegova djela postaju sve važniji i važniji čimbenik u napretku svijeta. Ako pretpostavimo da najveći odustanu od djelovanja tada bi napredak rase zasigurno bio odložen, njena evolucija bi neizbježno bila usporena.

Kako je onda moguće izvesti djelo, a da duša ostane slobodna? Kako je moguće izvesti neko djelo, a da duše time ne bude vezana i sputana? Ovdje opet nalazimo slučaj duhovne alkemije, po kojoj najveći može biti najaktivniji u služenju, a njegovo služenje ga ipak ne dira kao oslobođenu dušu i to je primjer nečega što izgleda kao paradoks – služenje koje je savršena sloboda. Izraz 'duhovna alkemija' uzet kao sredstvo za postizanje takve slobode ja samo način da se ukaže na temeljni zakon žrtvovanja, onaj veliki zakon koji u pojavnom svemiru leži u korijenu svega i stalno se izražava, čiji oblici su tako različiti da ih je lako pobrkati, čije djelovanje je tako komplicirano da je lako prevariti se. Najlakše je, možda, prevariti se u izrazu, jer radi se o mnogostranoj istini koju ljudski umovi vide u mnogo vidova; koja iznad svega ima u stvari dvostruki vid kad se o njoj razmišlja

odozgor i odozdo; to je zakon koji natapa svemir, kojem je svaki atom podvrgnut, i koji je, u najpotpunijem smislu riječi, izraz božanskog života u manifestaciji. U dodiru s takvim zakonom postoje beskrajne mogućnosti da se pogriješi – da pogriješi govornik u izrazu, da pogriješe slušatelji u hvatanju za misao koja je nesavršeno izražena; tako da baveći se ovim čovjek je sklon biti jednostran ovisno o gledištu koje mu je u tom trenutku na umu; možemo reći, ovisno o tome kako se vid izražava na strani materije ili na strani duha; ovisno o tome zauzima li položaj izvana – i gledamo prema unutra – ili položaj iznutra – i gledamo prema van. U bavljenju s tako moćnim predmetom pri čemu ni jedna riječ ne izražava misao i pri čemu je razumijevanje same misli tako teško za one koji su nerazvijeni poput nas, jako je teško govorniku kao i slušatelju izbjeći krivo shvaćanje, izbjeći stavljanje prevelikog naglaska na jednu ili drugu stranu i na taj način izgubiti onu ravnotežu iz koje se jedino istina može savršeno izraziti. A kad je riječ o zakon žrtvovanja, možda je upravo to slučaj.

Razmotrimo taj zakon prvo u njegovom nižem vidu, vidu koji se ne smije previdjeti – jer on za nas ima mnogo lekcija – no to je izričito njegov niži vid u svem svijetu. Razmotrimo ga onako kako ga nalazimo izraženog u pojavnoj prirodi, otisnutog u kozmosu, na djelu u fizičkom, astralnom, mentalnom svijetu i tako dalje; uključujući određeni odnos između svih živih stvari, uključujući određeni odnos ne samo između svih živih stvari kakve ih poznajemo ovdje dolje, nego uključujući i druga živa bića u svjetovima što nas okružuju. Zaustavimo se na trenutak na ovom nižem vidu, prije nego što se odvažimo krenuti prema višem, jer i ovdje ćemo također naći vrlo korisnu lekciju, vrlo jasan prijedlog za našu pomoć u ovom prolasku vanjskim dvorištem.

Što se tiče žrtvovanja u nižim svjetovima, ono nam ne sasvim pogrešno može izgledati kao proces obostranog služenja ili izmjenjivanja, stalno okretanje kotača života, u kome svako živo biće uzima i daje, u kome ne može izbjeći uzimanje, u kome ne smije odbiti davanje. Tako da ćete žrtvovanje, ako ga na trenutak pogledate u onome što ja nazivam niži vid, vidjeti kao stalno okretanje kotača života, u kome sve stvari svjesno ili nesvjesno

sudjeluju, a što su razvijenije to će svjesnija biti njihova suradnja. Ovaj pogled na žrtvu je izrečen jasno, možda jasnije nego bilo gdje drugdje, u *The Lord's Song*, jednom od indijskih svetih spisa, koji se bavi kotačem života i u kome nalazite žrtvu i djelo povezane na način na koji se lako shvaćaju. Veliki učitelj kaže:

«Svijet je povezan svakim djelom, djelom žrtve s ciljem; s takvim ciljem, oslobođenim od vezivanja, o sine Kuntijev, izvrši djelo.»

A onda, vraćajući se u prošlost da bi kompletirao ovaj ciklus koji je žrtva obostranim služenjem, učitelj kaže:

«*Bhagavad Gita* iii, 9-16. Na žalost ja ovo nisam u stanju prevesti, a prevodi Gite koje posjedujem ne odgovaraju originalu. Žao mi je.»

Sada imate taj kotač života koji leži u korijenu žrtvovanja u svim religijama i što je čistija i plemenitija religija to će biti čistija i plemenitija ideja žrtve koja ju natapa. Uočite kako je temeljito izvedena ova alkemijska ideja, stalna promjena jednog u drugo; hrana se mijenja u bića, ali da bi hrana mogla postojati, kiša se bila pretvorila u hranu; da bi kiša mogla pasti, žrtva je bila prinesena bogovima. Onda bogovi hrane. Ovo okretanje kotača ćete naći da posvuda prevladava u starim religijama. Brahman će, na primjer, baciti svoju žrtvu u vatru, jer, tako je rečeno, vatra, Agani, je usta bogova; i bacanje te žrtve u vatru u starim vremenima, zajedno s pjevanjem mantri od strane ljudi koji su znali što rade i koji su od mantre načinili moćne riječi protiv nižih sila u prirodi, ta žrtva, na taj način izvršena, usmjeravala je mnoge od tih sila u prirodi, što su djelujući na zemlji stvarale hranu za ljude.

Iako je djelo po sebi bilo simbol, ono što je ono simboliziralo bilo je stvarno, a sila koja je izašla s usana oplemenjena učitelja i moćnog čovjeka bila je također stvarna. Simbol je trebao naučiti ljude o ovom kotaču života, omogućiti im da razumiju kako je djelo u biti žrtvovanje i da sva djela trebala imati prirodu žrtvovanja; to jest, djelo treba izvršiti kao dužnost, treba ga izvršiti zato što je ispravno i bez ikakvog drugog cilja, treba ga izvršiti zato da čovjek bude u skladu sa zakonom, treba ga izvršiti zato što je to njegov odgovor na zakon, njegova uloga u zajedničkom zadatku. Tako da prema ovom učenju žrtva je bila spona zajedništva, zlatna nit što je povezivala sva bića u ovom pojavnom svemiru; a kako je djelo bilo korijen žrtve, kako je djelo

došlo od pojavljujućeg Boga i kako je On bio ono što se pojavilo, tako je rečeno da je Brahman prožeo svaku žrtvu i svako djelo koje je izvršeno moglo se tako izvršiti kao dužnost u svijetu, ne sa željom za osobnim plodovima, ne sa željom za osobnim dobitcima, ne sa željom da se stekne nešto za sebe – tu ulazi niži, pokvareni, sebični stav s kojim su se prinosile žrtve. Kao dio okretanja kotača, kao dio izvršenja dužnosti zbog dužnosti, to je sama bit alkemije koja, mijenjajući djelo u žrtvu, spaljuje spone želja i oslobađa mudre. Tako spaljeno u vatri mudrosti, djelo gubi svu svoju silu kojom sputava dušu; duša postaje suradnik božanskog u prirodi i svako djelo položeno na oltar dužnosti postaje sila što okreće kotač života, ali ne sputava dušu.

To – ta stalna izmjena, to međusobno služenje – je, onda, jedan oblik velikog zakona žrtvovanja, a promjena koja se stvara je od ove prirode, u kojoj se djelo izvršava kao dužnost, ono postaje dio općeg sklada, jasno pomaže evoluciji, jasno pomaže u uzdizanju rase. Rad našeg aspiranta u vanjskom dvorištu je postupno vježbanje samog sebe da svako djelo izvede na ovaj žrtveni način, shvaćajući da ga izvodi na taj način, da ne traži ništa, da ne teži ničemu, ne žali plodova, ne zahtjeva nagrade, radi to zato što se treba napraviti i ni za što drugo. Onaj koji to čini svakako se bavi duhovnom alkemijom pomoći koje se svako djelo pročišćava u vatri mudrosti. On je u svjesnom skladu s božanskom voljom u pojavnom svemiru i tako postaje sila evolucije, tako postaje energija napretka, a cijela rasa ima koristi od djela koje bi inače samo onome koji žrtvuje donijelo osobni plod, koji bi za uzvrat vezao njegovu dušu i ograničio njegove sposobnosti da čini dobro. Tako onda možemo ovaj zakon žrtvovanja promatrati kao rad, kad ga se promatra u njegovom nižem vidu.

Pređimo sada na viši, uzvišeniji pogled, a da bismo to napravili bez pogrešnog razumijevanja ja ću pokušati biti pažljivija i potpunije se zadržati ovdje, jer vidim kako lako nastaju pogreške iz djelomičnog predstavljanja za koje sam ja odgovorna. Želim se zadržati jedan trenutak na biti žrtvovanja i pokušati shvatiti što žrtva doista znači. Meni se čini, a to je misao s kojom ću vas zamoliti da započnete, da je žrtva promatrana u svojoj najdubljoj biti – promatrana sa stanovišta s kojeg ćemo ju svi mi sve više i više promatrati kako se uzdižemo prema božanskom životu . žrtva

je davanje ili izlivanje, ona je motivirana željom da se daje, njena bit je u težnji da se izlije neku stvar koju se posjeduje i koju, budući da je vrijedna za svog vlasnika, on želi izliti na pomoć i radost drugima. Dakle žrtva promatrana na ovaj način, gledana više s unutrašnje strane nego vanjske, je čin darivanja, izlivanja prirode u svrhu prenošenja sreće drugima i otuda je ona u svojoj biti radosna, a ne žalosna, jer darovanje je u samom srcu žrtvenog čina.

Stavimo na stranu sve što se može dogoditi za vrijeme dok se prinosi žrtva – to ćemo uskoro razmotriti – pogledajmo žrtvu kao žrtvu, ona je dar; a nudi je priroda koja želi davati, priroda koja teži izliti se, koja bi podijelila s drugima sve blaženstvo što ima i koja je motivirana tom težnjom da se izlije u druge tako da oni mogu biti jedno s njom u njenoj radosti. Ali vi možete pitati zašto u njenoj radosti' Zato što sam vas ja zamolila da se vratite u samo srce i srž pojave. Božanski čin žrtvovanja, odvažila sam se reći na drugom mjestu, bio je ono samo-ograničenje postojanja pomoću kojeg se ono širi kao energija manifestiranog LOGOSA. Nalazim . ne sasvim neprirodno, zato što baveći se njenim djelovanjem u svemiru i ja sam neopravdano boravila na jednoj njenoj strani – da ovaj pogled na žrtvu ukazuje na ono što meni izgleda kao kontradikcija u izrazu 'agonija LOGOSA'. Ali što je LOGOS? Brahman u pojavnom obliku; a Brahmanova priroda, tako su nam stalno ponavljali u starim spisima koji vuku korijen iz još starijeg znanja, je blaženstvo. Ni jedna druga misao nije moguća, ako uopće pokušate razmišljati o onome što je iza pojavnosti. Da je Brahman radost bio je ključni dio najstarije aryanske religije. I kako čovjek raste prema Brahmanu, najzadnji oklop duše se naziva oklop blaženstva.

Ako pogledate indijsku Raya Yogu i ako proučite sredstva u kojima se duša može pojavljivati u svjetovima, otkrit ćete da kako se povlači iz nižih svjetova, kako odbacuje niže oklope, ona odbacuje oklop tijela i onda oklop finog tijela, a onda oklop želje i onda oklop uma. Kako se penje sve više i više, stalno se približavajući Brahmanu koji je ona sama i postajući sve više svoja vlastita bitna priroda, na samom kraju postoji jedan oklop, najviši, toliko fin da ga duša jedva razlikuje od jednog i jedinog, paučinasta, rijetka individualnost koja je neophodna da bi zadržala

na okupu cijelu žetvu godina što leže iza. Taj oklop ima ime, zovu ga oklop blaženstva, kao da žele podsjetiti svakoga tko se bori u svijetu u gomilama neznanja, da se ovaj napredak u yogi, koji je jedinstvo s božanstvom, treba provoditi iz jedne faze u drugu sve dok duša ne bude oklopljena ničim drugim do li blaženstvom i onda kažu. 'Brahman je blaženstvo'.

Stoga da biste shvatili, ako uopće shvatite ovo veliko učenje, kako nije moguć čin žrtvovanja u tom uzvišenom prostoru koji nije čin radosti, koji nije čin davanja blaženstva, a sama bit te misli – to što sam ja u stanju izraziti tu misao tako nesavršeno je od male važnosti – je da je iz te vrhunske prirode koja je blaženstvo izašao svemir, iz tog samo-ograničavajućeg postojanja izašao je LOGOS koji je samo to postojanje. Osnovni cilj samo ograničavanja je bio izljev blaženstva koje je njegova vlastita bitna priroda, tako da kad se dovrši ciklus postojanja bit će mnogo pojedinaca, blistavih i radosnih, koji dijele to savršeno blaženstvo, koje će stalno rasti kako mu se oni približavaju. Bijeda postoji samo daleko od njega, zbog neznanja u koje je duša umotana.

Uzmite onda kao osnovnu misao to da se zakon žrtvovanja temelji na božanskoj prirodi, da je vrhunska žrtva po kojoj je svemir emanirao bila čin davanja prirode koja je blaženstvo i da stoga cilj svega mora biti u svojoj biti ovo dijeljenje blaženstva i da je korijen žrtve ta radost u izlijevanju da bi se mnoge dovelo u jedinstvo čiji kraj je mir koji nadilazi svaki izraz. Shvaćajući to, bit ćemo u stanju pratiti naš zakon žrtvovanja i razumjeti o čemu sam govorila kad sam pričala o dvojnomoj vidu: vid koji je davanje je radost; ali s obzirom na to što je niža priroda – ona koja grabi, a ne daje, što e stalno pojavljuje s gledišta niže prirode kao odricanje, a to je bol. I ako malo pažljivije proučimo ovo mislim da ćemo moći pobjeći od bilo kakve kontradikcije i možda razbistriti svoj pogled dok gledamo ovu veliku misteriju, kako je to dobro nazvano, zakona žrtvovanja.

Shvatimo da je davanje najveća radost zato što je u biti božanske prirode. Potom shvatimo da kako čovjek postaje svoj, to jest, kako u svojoj vlastitoj samo-svijesti postaje božanski, sve više i više će u sebi biti radosniji, sve više i više će davati radost drugima. Tako da blaženstvo mora rasti kako se razvija najviša priroda, a bol može nastati jedino iz trvenja, iz borbe u nižoj

prirodi – koja je zapravo Biće opterećeno neznanjem i umotano u iluzije. Tako ćemo dok hodamo ovim putem prema gore otkriti kako je svrha boli da se riješimo neznanja; da je cijeli proces rasta i evolucije rješavanje neznanja; i premda to može biti opisano i mi to stalno doživljavamo u svojoj nižoj prirodi, kao bol i nevolju i sukob, ipak je to razmjerno stupnju razvoja istinskog čovjeka u nama, razmjerno njegovoj stalnoj aktivnosti, razmjerno njegovoj sposobnosti da se premjesti u višu prirodu, i ovisno o tome on će shvatiti da je bit svih njegovih napora unijeti radost i mir u pomaganje ovom tužnom svijetu; i postupno će biti u stanju nižu prirodu natopiti svojim vlastitim uvjerenjem, dok je postupno čisti od neznanja i navodi je da shvati stvarnost umjesto lažne pojavnosti svih stvari.

Može se sasvim ispravno postaviti pitanje kako to da se stalno ideja boli povezuje sa žrtvom? Zašto ih se u mislima toliko izjednačuje da već i sam spomen riječi žrtva u umu onoga koji misli ili čita neophodno povlači za sobom ideju nepatvorene agonije? Čini se kao da korijen krivog shvaćanja leži u nižoj prirodi: sva njena primarna aktivnost je usmjerena prema grabljenju, prema uzimanju, prema čuvanju za svoje vlastito izdvojeno i odvojeno biće. Kad izađe skupljati iskustva u svijet u kome viši čovjek još nije razvijen, a njegov utjecaj – budući da je i sam još nepotpun – na niže je najmanji mogući, ova niža priroda se gura po osjetilnom svijetu, grabeći tu i tamo sve što izgleda privlačno, ne poznavajući prirodu stvari, ne poznavajući njihov rezultat, jednostavno povučena vanjskim izgledom, a ne znajući što leži skriveno ispod varljive površine. Tako ova rana i dugotrajna iskustva niže prirode bit će stalno grabljenje pojava radosti i stalno otkrivanje da ona pružaju manje zadovoljstva nego što smo zamišljali.

Sjećate se da sam jednom pažljivo objasnila značenje i korist boli u postupnom podučavanju čovjeka prirodi zakona, prolaznoj prirodi osjetilnih želja i zadovoljavanja životinjske prirode. Na taj način bol vodi do znanja, kao što i zadovoljstvo vodi do znanja; i iskušavajući ove dvije strane pojavne prirode duša skuplja malo znanja o stvarnosti koja čini sadržaj stvari. Skupljajući tako iskustvo, što može biti i obično je bolno, duša to iskustvo pretvara u znanja, znanje pretvara u mudrost koju onda uzima za svog

vodiča. Kako se znanje akumulira u stvarnom čovjeku, njegovo rastuće biće počinje shvaćati što ono jest; dok ga pretvara u mudrost, ta mudrost postaje stalni izvor čiste i nepatvorene radosti. Ova narastajuća mudrost uvijek znači narastajuću viziju, narastajuću jasnoću i narastajuću snagu. Tako da za nju ono što dolazi s iskustvom, i što je za nižu prirodu bolno, nije neugodno. Tamo gdje neko žudno zgrabljeno zadovoljstvo donosi istinskom čovjeku razočaranje i umor, on to iskustvo mijenja u mudrost; tako da s tog stanovišta čak i bol ima svoju radosnu stranu, jer on u tom iskustvu ne vidi prolaznu bol niže prirode, nego znanje za višu i shvaća da sva ta iskustva znače njegov vlastiti rast u znanju i moći. On ih bira svjesno se radujući pri tome zato što vidi kraj posla i zlato što izlazi iz vatre.

Ali pretpostavimo neko ljudsko biće zasljepljeno neznanjem u nižem svijetu; pretpostavimo da ono uči ove lekcije koje priroda stalno prenosi, lekcije koje su stroge i bolne; pretpostavimo da teži životinjskom zadovoljavanju, bezobziran prema gubitku koji izaziva drugima, bezobziran prema patnjama koje stvara onima oko sebe, gazi preko drugih da bi zgrabio za sebe predmet svoje želje; zasigurno kad otkrije da se sve u njegovom zagrljaju raspada na komadiće njegov prvi osjećaj će biti stalna bol, jako razočaranje, osjećaj umora i gađenja. I tako gledajući s njegova gledišta ovo iskustvo je doista bolno, premda s višeg stanovišta bilo je vrijedno steći ga, zbog mudrosti koju donosi, dubljeg uvida u prirodu i sigurnijeg poznavanja zakona. Niže i više se nalaze u sukobu; više teži određenom postignuću; kroz niže mora djelovati, niže ne razumije namjeru višega, ne vidi cilj koji više vidi. Bez suradnje nižeg ne može se ostvariti cilj višeg i tako postoji ta borba s nižom prirodom, ponekad ju se pogura naprijed, ponekad ju se zadržava, a sve to, za nižu prirodu koja je još uvijek umotana u neznanje, rezultira u osjećaju ograničenosti, osjećaju prisilnog odricanja od nečega što ona želi posjedovati. Ali polako, kako viša priroda postaje djelotvornija, u nižu prirodu ulazi razumijevanje da je dobro da se te stvari obave, da iako u tome može biti bola dobitak je vrijedan te patnje i da prevladavanje teškoće pomoću napora, koji je i sam bolan, ipak rezultira s toliko sakupljene snage da je i sama prolazna bol izgubljena u radosti zbog postignuća.

Tako dok se duša razvija, čak i što se tiče niže prirode, postojat će ovo dvostruko djelovanje u intelektu, u čovjekovom umu, pri čemu će on svjesno izabrati neku stvar koju je teško steći zato što je on shvaća kao izuzetno poželjnu; ipak ju ne može dobiti ako ne žrtvuje neke niže želje i on ih žrtvuje i spaljuje u vatri znanja. Potom otkriva da dok to čini spaljuje i ograničenja koja su ga sputavala, spaljuje i slabosti koje su ga zadržavale, a dodir vatre, koji se u početku činio tako bolan, nije zapravo ništa više od spaljivanja lanaca koji su ga držali. Onda on radosno uzima slobodu i kako se iskustvo ponavlja sve više uviđa slobodu, a sve manje patnju kroz koju je stekao tu slobodu. Tako da je s unutrašnjeg gledišta još jednom patnja pretvorena u radost, jer opet je na djelu božanska alkemija i on vidi da u tom izlivanju višeg u niže to više s nižim dijeli svoju radost i ono osjeća sve više njegovog stalnog i narastajućeg blaženstva.

Kad se duša približava ulazu u hram, kad je ovaj proces u velikoj mjeri shvaćen, duša će početi uviđati da je sve to u stvari proces odbacivanja ograničenja i da je sva patnja u tim ograničenjima, koja joj brane da razumije svoje jedinstvo s braćom kao i svoje jedinstvo s božanstvom. Kad se ovo razumije, a izljev božanske prirode, što je istinski čovjek, se izrazi, stalno će se osjećati kako se razbijanjem ograničenja otkriva božanska radost i kako je bol poslije svega opet pitanje odvojenosti, kako ta odvojenost ima korijen u neznanju i kako uništavanjem neznanja bol prestaje. I ne samo to, kako se to ograničenje doživljava kao iluzija, kako se to ograničenje vidi kao pojavno, a ne stvarno i kako ono nema mjesta u svijetu u kome živi istinski čovjek, tako će taj čovjek početi svjesno preobražavati sposobnosti niže prirode i tim alkemičarskim postupkom će ih oplemenjivati na način koji sam spomenula na početku.

Uzmimo jedan ili dva slučaja i pogledajmo kako bi to moglo biti. Prvo uzmimo jedan od najvećih izvora boli u nižem svijetu – potragu za osobnim zadovoljstvima koja se ne obazire na želje ili osjećaje drugih, želju da se uživa izdvojeno, želju da se uživa u uskom krugu koji je ogradom odvojen od cijelog vanjskog svijeta i koji služi samo za ograničeno uživanje nižeg bića. Ovaj instinkt traganja za zadovoljstvom, kako ga ponekad nazivaju, kako će se duša nositi s njim? Ima li u njemu išta što bi se moglo promijeniti

u vatri? Potraga za zadovoljstvom koja uvijek završava u patnji može se promijeniti u sposobnost širenja radosti u kojoj će svi dijeliti ono što je jedan sakupio. Duša otkriva da može provesti tu promjenu tako što će postupno eliminirati element izdvojenosti iz ovog stava traženja zadovoljstva, tako što će stalno nastojati riješiti se želje za isključivanjem, tako što će rušiti zid neznanja što je podignut oko nje u nižim svjetovima u kojima se pojavljuje, tako što će spaliti taj niži zid da je više ne dijeli od drugih bića, pa kad stekne neko zadovoljstvo, biće se izlijeva među svoju braću i donosi im sreću koju je otkrilo. Ali i dalje ona uistinu nalazi radost u poslušnosti; jer u svijetu u kome je sve zakon, sklad s tim zakonom mora uvijek donijeti mir i sreću, a samo postojanje neslaganja je izraz nesklada sa zakonom.

Ali kad ova duša što raste otkrije da je stekla određenu duhovnu moć, kad otkrije da je stekla određeno duhovno znanje, kad otkrije da je stekla određenu duhovnu istinu, tada će se vježbati da osjeti kako radost posjedovanja leži zapravo u činu davanja, a ne u činu stjecanja i da ono što duša mora učiniti je srušiti sve zidove što je jednom u danima neznanja podigla oko sebe i pustiti da se radost proširi po cijelom svijetu ljudi i stvari. I na taj način se instinkt traženja zadovoljstva može preobratiti u moć dijeljenja radosti i onaj što je nekoć tražio zadovoljstvo u izdvojenosti shvatit će da se radost nalazi jedino u dijeljenju i da ništa nije vrijedno posjedovati osim onoga što se posjeduje u davanju. A radost davanja je doista bitna žrtva, izlivanje svima onoga što bi inače postalo potpuno bezvrijedno jer bi ostalo unutar izdvojenog bića.

Uzmimo drugi slučaj ove iste duhovne alkemije – sebičnu ljubav. Ovdje imamo nešto što je više od instinkta traženja zadovoljstva; jer sama riječ ljubav podrazumijeva barem malo davanja drugima, inače to uopće ne bi bila ljubav; ali to ipak može biti jako sebična ljubav, ljubav koja uvijek teži dobiti umjesto dati, ljubav koja uvijek iskušava koliko može dobiti od onih koje voli, umjesto koliko im može dati, ljubav koja samo zato što teži steći zasigurno iskazuje neljubavne osobine isključivosti, ljubomore, želje da druge drži vani, želje da predmete ljubavi ima samo za sebe i kao da krov propušta sunce samo u svoj dom, a nitko drugi od sunčevih zraka nema koristi. No kako promijeniti

sebičnu ljubav? Ne umanjivanjem ljubavi; to je gruba pogreška koju neki ljudi rade; ne njenim hlađenjem i otvrdnjavanjem, ako ljubav uopće može biti hladna i tvrda; nego ohrabrivanjem ljubavi i svjesnim nastojanjem da se uklone oni elementi koji ju degradiraju; pažljivim promatranjem nižeg bića i kad ono počne zidati zid isključivosti, taj zid treba srušiti, kad poželi zadržati ono što je tako dragocjeno i tako vrijedno divljenja odmah to treba podijeliti sa susjedom; kad pokuša voljenu osobu odvući od drugih treba ju podijeliti s drugima.

Duša mora shvatiti da ono što je lijepo i što pruža radost treba dati svima tako da i oni mogu imati sreću koju pojedinac prima od onoga što voli, tako da će svi grublji elementi postupno nestati. Kad osjećaj sebičnosti izraste, treba ga svjesno staviti na stranu; kad se osjećaj ljubomore izrazi, treba ga smjesta dokrajčiti; tako da tamo gdje je bio osjećaj 'budimo sami i uživajmo' treba ga promijeniti u 'izađimo u svijet zajedno i podijelimo s drugima radost koju smo zajedno otkrili'. Tako da će ovim alkemijskim procesom ljubav postati božanska suosjećajnost i širit će se kroz svijet ljudi; tako da će onaj što je nalazio radost u primanu od voljenih sada naći svoje veselje u izlivanju svima onoga što je našao. I ova ljubav što je nekoć bila sebična, što je nekoć možda bila ljubav između jednog muškarca i jedne žene i onda se proširila u krug doma i onda se proširila još dalje u život zajednice i onda se proširila u život naroda i onda u život rase, ta ljubav će se napokon proširiti i uključiti sve što živi u svemiru u kome nema ničega što ne živi; a neće izgubiti ništa od svoje dubine, ništa od svoje topline, ništa od svog intenziteta, ništa od svog žara, ali će se proširiti širom svemira umjesto da se koncentrira u jednom srcu i postat će onaj ocean suosjećajnosti koji uključuje sve što osjeća i živi. Takva bi bila, s gledišta ljubavi, ova alkemija duše.

Na ovaj način možete uzimati jednu po jednu osobinu niže prirode i ispitati ih kao što sam ja ispitala ove dvije i vidjet ćete da je cijeli ovaj proces u biti odbacivanje odvojenosti, njezino spaljivanje pomoću svjesne volje i svjesnog znanja i razumijevanja i da je cijeli taj proces radost za istinskog, stvarnog čovjeka, kolikogod puno niži čovjek može ponekad u svom sljepilu ne razumjeti. Kad je to jednom spoznato, tada ono što je

bilo bol gubi svoj bolni vid i postaje radost, a čak i u apsolutnom doživljaju onoga što bi inače bilo bol, radost prevlada i preobrazi patnju, zato što duša vidi, a niža priroda počinje razumijevati, kraj i svrhu posla.

Ispitujući ovaj predmet na taj način shvatit ćemo da postoji još jedan način na koji se ova preobrazba može dogoditi; kao što ova vatra mudrosti i ljubavi, koja je božanska priroda u čovjeku, sve više ulazi u nižu prirodu, spaljujući ograničenja o kojima sam govorila, i pretvara ju u njenu vlastitu sliku, tako isto postoji oslobađanje duhovne energije, oslobađanje duhovne moći. Ovo Biće što se na ovaj način manifestiralo u nižem čovjeku je u stanju upotrijebiti energije i moći koje kao da su na neki čudan način posljedica procesa koji smo istraživali, alkemije u prirodi kroz koju – dok ova duša sa svojom vatrom ljubavi i mudrosti postaje pojava u svijetu ljudi – u samoj manifestaciji ona kao da oslobađa energiju, u samom spaljivanju niže prirode ona oslobađa sile više; tako da je rezultat spaljivanja oslobađanje duhovnog života, oslobađanje onoga što je bilo sputano i nije se moglo pojaviti, ali kad se spali ta vanjska opna, ono je slobodno za djelovanje u svijetu.

Kako se duša penje na više ravni i shvaća svoju istovjetnost sa svima i jedinstvo svega, počinjemo mutno razaznavati obrise velike istine, da je ona u stanju pomoću svog jedinstva s drugim dušama dijeliti s njima i pomagati im na mnogo načina; i da je u stanju predati i osjetiti radost u predavanju onoga što je mogla imati za sebe ali što, nakon što se identificirala sa svima, mora dati svijetu. I tako ono što bi se moglo nazvati nagradom za duhovna postignuća – mogućnosti duhovnog odmora, duhovnog blaženstva i duhovnog rasta, koje se nisu mogle dijeliti s drugima – ova duša može predati kao radosni čin, koji je za nju potreba njene vlastite prirode, da bi sve što ona predaje moglo postati opće dobro i proširiti se kroz ljudsku rasu da podupre njenu evoluciju. I tako čujemo za učenike koji odustaju od Devachana i čujemo za Adepte koji odustaju od Nirvane i shvaćamo mutno da to znači kako oni dolaze do točke samo-identifikacije s braćom pri čemu je za njih božanska potreba podijeliti s drugima ono što su stekli; za njih istinska nagrada ne leži u blaženstvu Devachana ili u nezamislivom blaženstvu Nirvane, već da jedina radost do koje im

je stalo je bacanje svega što je njihovo, svega u čemu su mogli uživati, u zajednicu, na taj način pomažu općoj evoluciji, barem malenom uzdizanju rase čiji su dio.

Onda ugledamo još jednu istinu, način na koji se ova pomoć može ponekad pružiti. Vidimo da kad je čovjek pritisnut patnjom koju si je sam stvorio, kad primjenom zakona koji se nikada ne mijenja na ljudsku dušu padnu bol i patnja čiji sijač i izvor u prošlosti je bio taj čovjek – moguće je da onaj koji ne poznaje odvajanje, koji shvaća da su on i ta duša što pati jedno na ravni stvarnosti – da ne preuzme neizbježni rezultat na sebe, ostavljajući onome što je posijao sjeme da žanje – nego da stane pokraj njega u žetvi i njegovoj duši udahne snagu i energiju. Tako, dok breme nosi onaj koji ga je stvorio, a plod žanje onaj koji je posijao sjeme, ipak postoji u toj duši nova snaga i novi život i novo razumijevanje, koji mu omogućuju da ispuni svoj zadatak, koji ne mijenjaju zadatak nego pristup duše njegovom izvršenju; koji ne mijenjaju breme nego snagu duše koja ga nosi.

Jedna od najvećih radosti, jedna od najviših nagrada koju može dobiti duša što raste i što ne traži za sebe ništa drugo osim moći da služi, dolazi kad vidi slabiju dušu slomljenu zato što je slaba i otkrije da u tu dušu može udahnuti dah božanske hrabrosti i olakšanja i razumijevanja što će dati nadu i snagu da ustraje. Pomoć koja se daje je osnaživanje bratske duše da uspije; nije to oslobađanje duše od bremena koji si je napravila i koji za svoje vlastito dobro treba nositi, nego udahnjivanje u nju one snage koja raste iz razumijevanja prirode stvari i koja mijenja bol od teške kazne u mirno podnošenje zaslužene boli koja podučava svoju lekciju. Duša kojoj se tako pomoglo postaje radosna čak i dok nosi breme svoje karme. Dar koji joj je dat je dar koji ju čini jačom sada i u budućnosti i koji je izljev božanskog života s ravni gdje su sve duše jedno. Ta ravan je puna ove duhovne energije koja može pomoći kroz stalno davanje onih što su pronašli božansku radost u izlivanju sebe i koji ne poznaju druge nagrade osim pogleda na braću koja rastu prema svjetlu što su ga oni sami dosegli.

Ali ako je to točno, što znači ona teška pomisao koju svi dobro poznajemo, koju će naš aspirant sasvim sigurno stalno slušati, s kojom osjeća da je suočen kad stupi u ovu fazu iskušavanja i koju

zamišlja kakao pokriva sve što leži na drugoj strani vrata što vode u vanjsko dvorište? Zašto je put nazvan 'put bola', ako on dok se njime hoda, postaje sve blistaviji od ove božanske radosti? Ipak nije teško razumjeti zašto je ovaj izraz upotrijebljen, ako shvatite kome se u početku taj put čini kao put bola; ako razumijete da u ovom veranju uz planinsku stranu, u ovoj svjesnoj namjeri da se brzo penje, u ovoj svjesnoj odlučnosti da se postigne obična ljudska evolucija, jedan od neizbježnih rezultata tog napora mora biti zgušnjavanje u nekoliko života onih rezultata koji bi inače bili rašireni kroz mnoge živote, spuštanje na dušu karme iz prošlosti, s kojom se sada treba suočiti i nositi u tako kratkom vremenu i zato s ogromnom dodatnom silom i intenzitetom. Kad to prvi put padne na dušu, može doći sa zbunjujućom silom i zasljepljujućom energijom, kroz koju se patnju doživljava kao nikada prije. Ali čak ni tada sama duša nije ona koja osjeća bol; to je niža priroda, još zasljepljenja i stalno poticana prema gore od više prirode; čak i u tom trenutku gorkog iskušenja, kad se sve što se nakupilo u mnogim prijašnjim životima spušta na dušu koja se usudila na taj način izazvati svoju sudbinu. Čak i u tom trenutku sama duša je na mjestu mira i radosna je što se ubrzano odigrava ono što bi inače trajalo tako puno života i što će u vatri, koja može biti jaka, ali je ipak kratka, prljavština prošlosti biti sasvim odstranjena i ona će biti slobodna da pođe gore prema životu koji jedino prepoznaje kao poželjan.

Tako je ovaj put, gledan odozdo, nazvan putom bola, a također i zato što pri stupanju na njega ljudi se odriču toliko toga što svijetu izgleda kao zadovoljstvo – osjetilna zadovoljstva, zadovoljstva svjetovnog života, užici svih vrsta, za koje mnogi ljudi misle i osjećaju da su sami cvjetovi na životnom putu. Ali ova duša što je odlučila da se popne izgubila je svaki osjećaj za njih, ova duša ih više ne želi, ova duša traži nešto što ne blijedi i radosti koje nisu prolazne. Iako put može izvana izgledati kao put odricanja, to je odricanje što s druge strane znači dodatnu radost i mir i sreću; jer to nije uzimanje boli umjesto zadovoljstva, nego odbacivanje prolazne sreće za vječno blaženstvo, odustajanje od stvari koju mogu uzeti vanjske okolnosti za onu koja je unutrašnje vlasništvo same duše, bogatstva što ih nikakav pljačkaš ne može

nikada dodirnuti, radosti koje nikakva promjena zemaljskih okolnosti ne može zatamniti ili pomutiti ili zakloniti.

Kako se duša penje putem, radost se sve više produbljuje; jer na početku smo vidjeli da tuga ima korijen u neznanju. Istina, gorka bol će često doći ispred znanja, ali to je zbog neznanja, zbog sljepila. Tuga je u srcima onih koji se, možda zbog tuge, upućuju na traženje puta, kad pogledaju po svijetu i vide jad i bijedu na svakoj strani, kad vide patnje muškaraca, žena i djece što se ponavljaju iz stoljeća u stoljeće, iz tisućljeća u tisućljeće, kad vide ljude kako pate, a ne znaju zašto i tako imaju taj žalac neznanja koje je doista bit boli.

Gledajući svijet zaronjen u neznanje i ljude što se bore s usred njega, tada srca onih koji bi trebali biti spasitelji čovječanstva osjećaju bijedu svijeta i to ih nadahnjuje da traže put oslobođenja. Ali zar vam nikada nije palo na pamet, osvrćući se na povijest onih velikih i gledajući njihove živote kroz povijest i tradiciju u ljudskom svijetu, da je ta agonija kroz koju su prošli bila prije nego što su vidjeli svjetlo? Da je ta agonija bila agonija bespomoćnosti, odraz tuge koju su shvaćali dok još nisu vidjeli uzrok, tuge koju su osjećali dok još nisu znali lijeka? Ako promotrite tugu onog Božanskog Čovjeka, kojeg toliki milijuni ljudi naše rase danas smatraju najvećim i najsajnijim, cvijetom čovječanstva, Buddhe koga sada voli jedna trećina ljudske rase, pamtite li kako je on tragao za uzrokom tuge, kako je plakao nad neznanjem i bijedom svijeta i nije vidio – tako kažu u poredbi – kako se tugu može izliječiti; kako je prolazio kroz patnju i bol i samoodricanje, kako se odrekao žene i djeteta, palače i doma i kraljevstva; kako je samo s prosjačkom zdjelom otišao sam u džunglu; daleko od ljudskih nastambi; i kako mu je srce bilo teško i oči zamagljene? Nije znao, tako kažu, kako spasiti svijet, a ipak nije mogao biti spokojan dok svijet pati; prošao je kroz mnogu opasnost, kroz mnogu bol, kroz trpljenje tijela i grube tame i bijede uma koji je htio vidjeti, ali nije mogao; i napokon, dok je sjedio ispod drveta, došlo je prosvjetljenje i on je spoznao uzrok tuge.

Onda je došlo vrijeme kad je tuga nestala, a radost je zauzela njeno mjesto; kad je, prema riječima što s njegovih usana zvone kroz stoljeća, nastao krik pobjede, radosti, sreće, što se neće

mijenjati u budućnosti. Možda se sjećate riječi jednog engleskog pjesnika kojima izražava njegovu izreku, što pokazuje da je neznanje uzrok tuge i da znanje znači dolazak radosti:

«Ja, Buddha, koji sam plakao suzama sve svoje braće,
Čije srce je bilo slomljeno jadom cijelog svijeta,
Smijem se i sretan sam, jer postoji sloboda.»

Sloboda! To je radost. Suze su dolazile iz neznanja; suze su dolazile iz sljepila; srce je bilo slomljeno bijedom svijeta, kao što se i danas ljudska srca lome zato što ne znaju. Ali postoji sloboda. A poruka slobode je da uzrok tuge leži u nama, a ne u svijetu; da on leži u našem neznanju, a ne u prirodi stvari; da leži u našem sljepilu, a ne u životu. Tako kad dođe svjetlo, sloboda dolazi s njim, a čovjekova radost i smijeh, tako kažu, postaju božanski. Jer božansko svjetlo je ušlo u njegovu dušu, on je prosvijetljen, mudar; a za mudraca ne postoji ništa tako kao što je tuga, jer tuga božanski prosvijetljene duše je zauvijek mrtva.

NA PRAGU

Sada stojimo pred zlatnim kapijama koje svaki čovjek može otvoriti – pred onim vratima koja, kad ih se jednom prođe, puštaju čovjeka u blistavi hram o kome smo govorili na početku – u hram iz kojega onaj što uđe više ne izlazi. I sada moramo shvatiti, ako možemo, nešto o stanju aspiranta koji se tako približava pragu, koji se nada da će uskoro ući u hram, da će se pridružiti redovima onih koji su određeni da služe svijetu, da pomažu evoluciji rase, bržem napretku čovječanstva. Promatrajući na trenutak stanare vanjskog dvorišta, u kome smo proveli svoje vrijeme, postoji jedna osobina koja izgleda zajednička svakome tko je tamo. Oni se jako razlikuju u svojim mentalnim i moralnim osobinama; oni se jako razlikuju u napretku koji su ostvarili; oni se razlikuju, kako je vidljivo dok ih proučavamo, u kvalifikacijama koje su već stekli, u njihovoj sposobnosti da nastave prema gore; ali čini se da jednu stvar svi imaju zajedničku, to je ozbiljnost. Oni pred sobom imaju određeni cilj. Oni konačno i jasno razumiju čemu streme, na svijet gledaju s ozbiljnim ciljem svog života; a to, čini mi se, je možda najistaknutija osobina i to ona, koja kao što sam rekla, je zajednička svima njima.

Oni koji su upoznati sa svetom literaturom će se sjetiti kako se veliki naglasak stavlja na ovu osobinu ozbiljnosti, na definiranu svrhu koja se odrađuje na definirani način. Ako pogledate u neke prastare knjige što pripadaju indijskim vjerama, otkrit ćete da je nerazboritost označena kao jedan od najopasnijih propusta; ozbiljnost je, s druge strane, jedno od najvrednijih postignuća; nije važno kojoj religiji se okrenete, u ovome ćete otkriti savršeno slaganje. Svako tko je dosegao ovaj stupanj o kome razmišljamo prošao je iza onih ograničenja što odvajaju jedno vjerovanje od drugog, shvatio je da su u svim vjerovanjima ista velika učenja i da svi religiozni ljudi traže isti veliki cilj; tako da ne iznenađuje što ako se okrenete spisima koji pripadaju ovoj ili onoj vjeri, budući da sve one dolaze iz istog velikog Bratstva Učitelja. Otkrit ćete da su iste osobine označene kao važne za aspiranta, a sve one govore o ozbiljnosti kao jednoj od najbitnijih za budućeg učenika.

Tako jasno, i možda malo detaljnije nego bilo gdje drugdje, naći ćete tu osobinu opisanu u drugom poglavlju *Dhammapade*. Tamo stoji:

«Ako se ozbiljan čovjek probudio, ako nije zaboravan, ako su mu postupci čisti, ako djeluje promišljeno, ako se suzdržava i živi u skladu sa zakonom, tada će njegova slava rasti.

Kroz svoju budnost, ozbiljnost, suzdržanost i kontrolu mudar čovjek će si stvoriti otok koji nikakva poplava ne može prekriti.

Budale slijede taštinu, zli ljudi mudrost. Mudar čovjek smatra ozbiljnost svojim najboljim draguljem.

Ne slijedite taštinu, niti užitke ljubavi i strasti! Onaj koji je ozbiljan i meditativan stječe obilnu radost.

Kad obrazovani čovjek ozbiljnošću odbaci taštinu, on se penje zaravnjenim visinama mudrosti, gleda dolje na budale; mirno gleda na gomilu, kao čovjek koji stoji na planini i gleda one što stoje u podnožju.

Ozbiljan među nepromišljenima, budan među spavačima, mudar čovjek napreduje poput trkaćeg konja koji ostavlja iza sebe tovarnog.

Ozbiljnošću se Maghavan uspeo do gospodstva Bogova. Ljudi štiju ozbiljnost; nepromišljenost uvijek kude.

Bikshu koji uživa u ozbiljnosti, koji se boji nepromišljenosti, kreće se poput vatre koja spaljuje sve zapreke, velike i male.»

Osvrćući se na cjelinu posla koji promatramo, možete vidjeti kako osobna ozbiljnost podcrtava cijelo pročišćavanje prirode, kontrolu misli, izgrađivanje karaktera, pretvaranje nižih osobina u više; cijeli ovaj posao pretpostavlja ozbiljnu prirodu koja prepoznaje svoj zadatak i odlučno traži svoj cilj.

To se onda može uzeti kao zajednička osobina svih koji su u vanjskom dvorištu i moglo bi, možda, biti korisno zabilježiti da se ova osobina pokazuje na vrlo istaknut način onima čije oči su otvorene. Poznato vam je da se karakter neke osobe može vrlo opširno pročitati u onome što se naziva aura koja ga okružuje. Baveći se čovjekovom evolucijom i promatrajući je s različitih točaka, ponekad sam napomenula da je duša u najranijim danima vrlo nedefinirana stvar; da ju se može usporediti s nekom vrstom vijenca od magle, bez određenih obrisa, bez jasnih granica. Kako duša napreduje, ovaj magleni vijenac poprima sve jasniji oblik, a sukladno tome aura osobe poprima sve određeniji lik. Umjesto mutnog završetka koji se pretapa u ništa, ona će dobivati sve jasniji i određeniji obris i što je individualnost oblikovanja to će određeniji biti taj obris.

Kad bismo onda pogledali ljude u vanjskom dvorištu, ovo bi bila vidljiva osobina, to bi bili ljudi čije aure su jasno izražene; na samo da bi one pokazivale jako izražene osobine, nego bi one bile i izvanjski jasno označene, a ta jasnoća u obilježavanju u auri je vanjski znak određenosti koju pojedinačna duša stječe. Ovo vam govorim da biste razumjeli i shvatili kako je ovo stanje duše stvar koja se iskazuje kako ona napreduje; to nije stvar gdje pogreška može nastati. Mjesto nije duši dodijeljeno bilo čijom proizvoljnom uslugom; nije joj dodijeljeno slučajno, niti ono ovisi o bilo kakvom događaju. To je jasno i određeno stanje koje pokazuje konačno stečene osobine, konačno ostvarene moći, a one su jasno označene, tako da su vidljive bilo kojem promatraču koji je u sebi razvio sposobnosti gledanja preko onih koje su vezane s čisto fizičkom materijom. Osobina ozbiljnosti, onda, rezultira u razvitku individualnosti i na taj način daje ovu jasnu definiranost auri. Može se reći da je jasno izražena atmosfera koja okružuje osobu vanjski znak unutrašnjeg stanja koje je zajedničko svima u vanjskom dvorištu; i premda će se ovo jasnije pokazati kod jednih nego kod drugih, to će biti osobina svih koji su tamo.

Dok su aspiranti u vanjskom dvorištu, kako je napisano sasvim istinito u prekrasnoj maloj raspravi *Svjetlo na putu*, inicijacije su one iz života; nisu to jasne i određene Inicijacije što dolaze kasnije, ne oni definirani koraci koji su unutar hrama, a prvi od njih je prolazak kroz zlatne kapije; nego su to stalne inicijacije koje dolaze kandidatu na put dok ide stazom svog svakodnevnog života, tako da se ovdje može vrlo stvarno reći da je život veliki Inicijator; i sva velika iskušenja kroz koja kandidat prolazi u ovom životu tako potvrđuju njegovu snagu i razvijaju njegove sposobnosti.

Ako se okrenete toj istoj maloj raspravi, *Svjetlo na putu*, otkrit ćete da su tamo zapisani neki uvjeti za koje je, u 'Komentarima' objavljenim kasnije u *Luciferu*, rečeno da trebaju biti napisani u svakom predvorju svake Lože stvarnog Bratstva. Kažu da ta pravila trebaju biti zapisana u svakom predvorju, prostoriji koja se nalazi prije ulaza u samu Ložu. Ova su pravila napisana jezikom koji je naravno mističan po svom karakteru, ali ipak dovoljno razumljiv, premda kao i kod svakog mističnog jezika, poteškoće mogu nastati i ako se riječi uzmu previše doslovno, više kao riječi

a manje kao objašnjenje unutrašnjih istina koje te riječi pokušavaju objasniti. Vjerojatno se sjećate da su te četiri velike istine zapisane u predvorju:

«Prije nego oči mogu vidjeti, moraju biti nesposobne za suze.

Prije nego uho može čuti, mora izgubiti osjećajnost.

Prije nego jezik može progovoriti u prisustvu učitelja, mora izgubiti moć ranjavanja.

Prije nego duša može ustati u prisustvu Učitelja, noge joj se moraju oprati u krvi srca.»

Isti autor kroz koga je došlo *Svjetlo na putu*, kasnije je upotrijebljen da ga objasni kroz određene komentare. Oni zaslužuju pažljivo proučavanje, budući da objašnjavaju veći dio poteškoća na koje može naići student u samoj raspravi i mogu mu pomoći da izbjegne preveliku doslovnost o kojoj sam govorila i da zgrabi unutrašnje značenje ovih četiriju istina, umjesto da ga zavede puki izvanjski izraz. U tim komentarima je rečeno da je značenje prvog izraza 'Prije nego oči mogu vidjeti, moraju biti nesposobne za suze', da duša mora izaći iz osjetilnog života u život znanja, mora proći iza i preko mjesta gdje ju stalno tresu žestoke vibracije što joj dolaze kroz osjetila, mora izaći iz toga u područje znanja, gdje je stabilnost, gdje je mir, gdje je spokoj. Oči su prozori duše i ti prozori duše mogu biti zamagljeni vlagom života, kako se to naziva; to jest, svim onim efektima živahnih osjetila, bilo radosnim ili bolnim, koji bacaju maglicu na prozore duše, tako da ona ne može jasno vidjeti kroz njih, maglicu koja dolazi iz vanjskog svijeta, a ne unutrašnjeg, koja dolazi iz osobnosti, a ne duše, koja je rezultat pukog životnog osjećaja, a ne razumijevanja života. Zato je ona predstavljena izrazom suze, jer se one mogu uzeti kao simbol žestoke emocije, bilo bolne ili ugodne.

Sve dok oči ne postanu nesposobne za takve suze, sve dok prozori duše više ne budu zamućeni vlagom koja im dolazi izvana, sve dok ti prozori ne budu čisti i dok svjetlo znanja ne prodre kroz njih nemoguće je da oči duše stvarno vide. Nije da će, kako je objašnjeno, učenik izgubiti osjećajnost, nego ga ništa što dolazi izvana neće moći izbaciti iz ravnoteže; nije da će on prestati patiti ili uživati, jer rečeno je da će on patiti i uživati snažnije od drugih ljudi, nego ni patnja ni užitek neće ga moći

skrenuti u njegovoj namjeri, neće ga moći izbaciti iz stanja uravnoteženosti koje dolazi iz čvrstine stečenog znanja. Ovo ,znanje je razumijevanje onoga što je postojano i otuda prolazno i nestvarno nije u stanju baciti konačan veo preko vidika duše.

Tako je i s drugom istinom, 'Prije nego što uho može čuti, mora izgubiti osjećajnost'. Ono mora dospjeti na mjesto tišine; a razlog za to, rečeno je dalje, je da iako glas Učitelja stalno zvoni svijetom, čovjekove uši ne čuju taj glas dok ih ispunjavaju zvukovi vanjskog života. Nije da Učitelj ne govori, jer on stalno govori, nije da se glas ne čuje, jer on uvijek zvuči; nego su samo zvuci neposredno oko učenika toliko glasni da slatki i blagi sklad ne može prodrijeti do uha kroz grube zvukove koji dolaze od osjetila i nižih osjećaja. Zato je neophodno da na neko vrijeme nastupi tišina; zato je neophodno da učenik dok je još u vanjskom dvorištu dospije na tiho mjesto kako bi mogao čuti istinski zvuk; zato to mjesto tišine na koje on dolazi mora na neko vrijeme dati gotovo osjećaj potrebe za osjetljivošću, iz same tišine koja je tamo, iz nepomućenog mira kojeg je duša svjesna.

Ovaj isti pisac govori, i govori vrlo snažno, o poteškoći i borbi koja nastaje kad se osjeti prva tišina. Naviknuti, kao što jesmo, na sve zvukove oko nas, kad se tišina na trenutak spusti na dušu ona ima osjećaj ništavila; to je poput stupanja u ponor u kome nema čvrstog tla, poput ulaska u tamu koja izgleda poput mrtvačkog pokrova prebačenog preko duše – osjećaj apsolutne samoće, apsolutne praznine, osjećaj kao da je sve uzmaklo, kao da je rečeno da iako je sam Učitelj tamo i drži učenika za ruku, učenik osjeća kao da mu je ruka prazna; da je izgubio iz vida Učitelja i sve što su išli ispred njega i čini mu se kao da lebdi sam u prostoru, ništa iznad i ništa ispod i ništa u rukama. I u tom trenutku tišine čini se da nastaje pauza u životu; u tom trenutku tišine čini se da je sve stalo, pa čak i život same duše. O kroz tu tišinu čuje se glas s druge strane, glas koji se jednom čuo u tišini čuje se zauvijek usred svih zvukova; jer kad ga jednom čuje, uho će uvijek odgovoriti na njega i nema zemaljskih zvukova nastalih kasnije koji bi mogli, makar i na tren, pomutiti sklad koji je na taj način jednom progovorio duši. Ove dvije istine, rečeno je, moraju se osjetiti, moraju se doživjeti, prije nego što se može dotaknuti stvarne zlatne kapije; ove dvije istine mora aspirant shvatiti prije

nego što bude u stanju stati na prag i tamo pričekati dopuštenje da uđe u sam hram.

Čini se, iz njihova opisa, da druge dvije istine prije pripadaju životu unutar hrama nego li onome izvan njega, iako su naravno i one ispisane u predvorju; jer puno je ispisano u predvorju što treba provesti na drugoj strani, zapisano kao vodič za aspiranta, da bi on znao smjer kojim treba putovati, da bi mogao započeti pripremu za posao što leži u samom hramu.

Čini se iz opisa kao da se ove druge dvije istine – o moći da se govori u prisutnost Učitelja i da se uspravno stoji pred njegovima licem – shvaćaju u svojoj punini jedino na drugoj strani, iako se može pokušati u vanjskom dvorištu da one procvjetaju u duši. Prve klice se mogu pojaviti s vanjske strane zlatne kapije; jer ova moć govorenja u prisustvu učitelja kažu da je poziv velikoj moći koja je glava Zrake kojoj aspirant pripada; on odjekuje prema gore i onda opet dolje prema učeniku i od njega van u svijet; u svom pozivu on traži znanje, a odgovor na taj poziv je davanje moći da se iznese to znanje što ga prima. A jedini uvjet koji mu dopušta govoriti u njihovom prisustvu ja da on isto tako govori i drugima o znanju koje je stekao i da postane karika u tom velikom lancu što spaja najviše s najnižima, prenoseći onima koji ne stoje tamo gdje je on sada znanje koje je on, na mjestu na kome stoji, u stanju primiti.

I tako je rečeno da ako namjerava postati neofit, mora smjesta postati sluga, jer ne može primiti sve dok nije spreman davati. Ova moć govorenja – ne moć vanjskog govora koja prije pripada nižim razinama, nego ona moć istinskog govora koji govori od duše duši i priča o putu onima koji ga traže, ne samo vanjskim riječima, nego prenoseći im istinu koju riječi tako nesavršeno izražavaju – ta moć govorenja od duše duši je dodijeljena neofitu jedino ako je on želi koristiti za služenje, ako želi postati jedan od jezika žive vatre koja se kreće kroz svijet ljudi i prenosi im tajnu koju traže.

Onda dolazi posljednja istina da nitko ne može stajati u prisustvu Učitelja osim onih čije noge su oprane u krvi srca. Objasnjeno je da to znači upravo kao što suze označavaju životnu vlagu što dolazi od živahnih osjećaja, tako isto krv srca označava sam život; tako da kad se govori o krvi srca, u kojoj su oprane

učenikove noge, to znači da on više ne traži svoj život za sebe, nego je voljan izliti ga tako da ga cijeli svijet može podijeliti. A budući da je život najvrednija stvar koju čovjek ima, to je ono što je rečeno da će on dati prije nego može stati u prisustvu onih koji su sve dali. On više ne želi život za sebe, više ne traži rođenje zbog onoga što bi njime stekao ili doživio. On je oprao noge u krvi srca, odrekao se želje za životom za sebe i čuva ga za dobro rase, za služenje čovječanstvu. Samo kad na taj način daje sve što je njegovo, može on stati u prisustvu onih koji su dali sve.

Sada vidite zašto kažem da se čini kako ove dvije posljednje istine više pripadaju unutar hrama nego li izvan njega; jer ova apsolutna žrtva sveg života, ovo oslobađanje od svake želje, ovo posjedovanje jedino radi davanja, to je u svom savršenstvu postignuće najviših od onih što stoje na pragu Adepstva, to je jedna od posljednjih pobjeda Arhata koji stoji upravo ispod one točke gdje se stječe sve znanje i gdje se nema ništa više za naučiti, ništa više za steći. Ali ipak znanje da je takva istina koja treba postati životna stvarnost je pomoć u vođenju čovjekova života i stoga pretpostavljam da je to zapisano u predvorju iako u tom predsooblju nema nikoga tko bi se nadao da će je savršeno ostvariti.

Prešavši ove stupnjeve koji nas vode do praga, počinjemo shvaćati ponešto od toga kakvi će biti oni koji su spremni stati pred kapiju, spremni prijeći prag; još uvijek jako nesavršeni, još uvijek s puno posla koji treba napraviti, još uvijek sa životima u kojima treba puno ostvariti, još uvijek s četiri velike faze kroz koje treba proći prije nego što dosegnu uzvišeni položaj Adepta. Vidimo da su to ljudi s određenom namjerom, izgrađenog karaktera, pročišćena života, ugašenih strasti, samo-kontroliranog karaktera, sa željom da služe, s težnjama prema čistoći, najvišoj plemenitosti života. Odvažimo se na trenutak stati na sam prag i pogledati ispred sebe, makar samo na trenutak, da bismo još jasnije shvatili što leži ispred i tako još jasnije razumjeli zašto su postavljeni takvi uvjeti i zašto u vanjskom dvorištu mora aspirant učiti lekcije koje mi proučavamo? Samo na trenutak neka nam pogled padne, makar i nesavršeno, na četiri puta ili četiri faze jednog puta što leže unutar hrama, svaki sa svojim vlastitim vratima, a svaka vrata jedna od velikih Inicijacija. Prva je ona

koju tako često opisuju kao Inicijacija što ju prođe onaj koji 'ulazi u struji' – kako čitate u *Glasi tišine* i drugdje u mnogim ezoterijskim knjigama – što označava da je to prolaz, korak određen i jasan, preko praga u hram iz koga nitko tko je jednom ušao više se ne vraća nazad u svijet. On ide dalje, jer uvijek je u hramu čak i kad služi svijetu.

Ovaj ulazak struje je definitivan korak i ponekad ćete naći u ezoterijskim knjigama da može biti sedam života, i obično bude sedam života, ispred kandidata koji je tako ušao u struju. U jednoj bilješci u *Glasi tišine* rečeno je da je vrlo, vrlo rijetko da chela koji uđe u struju ostvari svoj cilj u istom životu i općenito sedam života se pruža ispred njega, kroz koje mora proći prije nego što napravi posljednji korak. Ali možda bi bilo dobro upamtiti, čitajući sve te knjige, da ove izraze ne treba uzimati previše konačno; jer životi su efekti, a ovi životi se ne mjere ljudskim rođenjima i ljudskim smrtima. To su faze napretka, češće nego li ljudski životi, no ipak ih se ponekad mjeri između kolijevke i groba, premda nije neophodno. A kažu da se njima prolazi iz života u život bez prekida; prolazi se iz jednog u drugi prema gore stalno i bez prekida u samo-svijesti.

Onda iza tih prvih su još jedna vrata, još jedna Inicijacija, a kako se žive ti životi određene, posljednje slabosti ljudske prirode se odbacuju jedna po jedna, odbacuju se zauvijek, odbacuju se potpuno; sada više nema nepotpunih poslova iz vanjskog dvorišta, sada više nema nedovršenih napora, neostvarenih pothvata. Ovdje se svaki posao koji se započne savršeno i ostvari, svaki zadatak koji se započne savršeno i završi i vidimo da u svakoj od ovih faza neke definirane spone, kako ih nazivaju, odbacuje, nekih definiranih slabosti se zauvijek rješava, dok učenik napreduje prema savršenstvu, napreduje prema potpunom izrazu božanskog u čovjeku.

Za drugu Inicijaciju je rečeno da će onaj koji ju prođe roditi se još samo jednom. Još samo jednom mora se on vratiti prije nego što se njegov krug obaveznih rođenja i smrti završi. Mnogo puta se on može vratiti u dobrovoljnu reinkarnaciju, ali to će biti po vlastitoj slobodnoj volji da služi, a ne zbog vezanosti uz kotač rođenja i umiranja. I dok prolazi kroz tu fazu i približava se trećim vratima, trećoj velikoj Inicijaciji, on postaje onaj koji se više ne

rađa; jer u tom životu će proći kroz četvrtu fazu koja ga vodi do praga Nirvane, a tamo nema zakona koji bi vezivao dušu, jer sve spone su pokidane i duša je slobodna. Četvrta je faza Arhata, u kojoj su i posljednje preostale spone potpuno odbačene.

Možemo li na bilo koji način pratiti ove posljednje faze, ova četiri koraka Inicijacije? Možemo li shvatiti, makar i mutno, koji je to posao koji omogućava prolazak kroz ova četiri prolaza i koji tvori promijenjeni život na drugoj strani? Vidjeli smo da kandidat ni na koji način nije savršen. Vidimo, u objavljenim knjigama koje su prožete svjetlom iz hrama, da još uvijek postoji deset spona ljudskih slabosti koje se moraju odbaciti jedna po jedna. Neću sada svaku pojedinu detaljno objašnjavati, jer to bi nas odvelo predaleko u hram, a moj posao ovdje je samo u vanjskom dvorištu; ali kao što vam je poznato, može ih se nabrojati i ja vjerujem da neće proći puno vremena prije nego što vam ih stručna ruka objasni jednu po jednu. Uzmimo ih onda, bez ulaženja u detalje, jednostavno kao vodiče na trenutak i upitajmo se kako to da su zahtjevi tako strogi prije nego što se prijeđe prag; zašto treba toliko toga napraviti prije nego se dobije dopuštenje za ulazak u hram, prije nego što onaj koji drži ključ otvori vrata aspirantu koji tamo čeka da ga puste?

Mislim da je lako vidjeti kako se uvjeti koje smo već proučavali moraju djelomično ispuniti prije nego što aspirant može prijeći prag, svaki korak koji napravi na drugoj strani je korak što mu na dohvat stavlja sve veću i veću moć. Na drugoj strani u hramu njegove će oči biti otvorene; on će moći djelovati i živjeti na način koji je u vanjskom dvorištu nemoguć. Vid i sluh i djelovanje će od njega napraviti čovjeka jako različitog od ljudi okolo, imat će moći koje oni ne dijele, viziju koja nije njihova, znanje u kome oni ne sudjeluju. On se mora kretati među njima, ali ipak dijelom nije njihov, drugačiji je od njih dok još uvijek sudjeluje u njihovom svakodnevnom životu.

No ako je to tako, potrebno je zahtijevati od njega da istinski bude ponešto drugačiji od njih prije nego što mu se na dohvat stave te moći; jer kad ih jednom dobije, zadržava ih i može ih koristiti. Pretpostavimo onda da je imao slabosti tako uobičajene u vanjskom svijetu. Pretpostavimo da se lako ljutio zbog pogrešaka onih oko njega, da ga lako iz ravnoteže izbacivali obični događaji

svakodnevnog života, da mu narav nije bila pod kontrolom, da mu suosjećajnost nije rasla, da mu simpatija nije bila duboka i široka, kad ga je netko povrijedio da je osjećao ljutnju umjesto suosjećajnosti i srdžbu umjesto opraštanja. Pretpostavimo da je imao malo tolerancije i strpljenja. Kakav bi rezultat bio kad bi takvog čovjeka pustili preko praga i na dohvat ruke mu stavili one nadljudske moći? Zar ne bi postojala opasnost, ne, sigurnost, da bi ove male pogreške tako česte u muškaraca i žena u svijetu proizvele rezultate katastrofalne prirode; da bi u ljutnji ove svježije moći duše koje je stekao – snaga volje, moć mišljenja – učinile od njega izvor opasnosti za druge ljude?

Pretpostavimo da nije tolerantan, pretpostavimo da nije naučio simpatizirati i osjećati, poznavati slabosti koje je pobijedio i razumjeti lakoću pogreške; kakav bi onda bio njegov položaj među ljudima, kad bi bio u stanju razumjeti i pročitati njihove propuste i kad osobine koje skrivamo jedni od drugih ispod vanjskog izgleda više ne bi bile skrivene za njega, već bi bile jasno i konačno izražene (u toj istoj auri o kojoj sam govorila, što okružuje svaku osobu), tako da bi on uvijek vidio ljude onakvima kakvi jesu umjesto kakvi izgledaju u vanjskom svijetu? Sigurno ne bi bilo u redu, ni pravedno, ni dobro da takva moć . a to je jedna od najnižih na putu – bude stavljena u ruke bilo koga tko nije kroz svoje vlastite bitke naučio simpatizirati s najslabijima i kroz sjećanje na svoje vlastite pogreške pružiti pomoć i suosjećajnost, umjesto osude, najslabijima od svoje braće koju susreće u svakodnevnom životu.

Pravo je i pravedno onda da zahtjev bude strog prije nego što se aspirantu dopusti da prijeđe preko praga; pošteno je i pravo da se zahtjev postavi pred njega i da on treba biti u stanju ispuniti ga, relativno malo smije ostati, barem od onih običnih ljudskih mana, prije nego što stupi u ovaj moćni hram u kome ima mjesta samo za pomagače i sluge i ljubitelje čovječanstva. Zadatak koji mora obaviti je tako divovski da se čini neophodnim da on ostvari povećani napredak prije nego što ga se uopće uhvati: da se riješi svakog traga ljudske slabosti, da stekne sve znanje koje se može steći u granicama našeg sustava, da razvije moći koje stavljaju to znanje po volji na dohvat tako da pukim usmjeravanjem pažnje bilo kuda, sve što se tamo može saznati prelazi u znanje

promatrača. Jer, zapamtite, to i ništa manje od toga je položaj Adepta.

Adept je 'onaj koji više ne mora učiti'; a Adeptstvo je samo posljednji korak na ovom putu što ga razmatramo, koji leži unutar hrama i koji treba prijeći u tako kratkom vremenu – a to je tako ogroman zadatak, tako uzvišeno postignuće, da kad ne bismo znali da su ga ljudi ispunjavali i da ga ispunjavaju, izgledao bi gotovo potpuno nemoguć. Jer što bi predstavljao ovaj kratki niz života s običnog gledišta za ostvarivanje tolikog napretka od relativno niskog stupnja koji označava prva Inicijacija do tih uzvišenih visina gdje stoje savršeni Adepti, samo cvijeće i savršenstvo ljudske evolucije? A budući da ništa manje od toga je zadatak koji leži u hramu, budući da ništa manje od tog postignuća treba ostvariti, budući da se ni najmanji trag ljudske slabosti ili ljudskog neznanja ne smije zalijepiti za Arhata koji je spreman za konačnu Inicijaciju, nije čudo da prije nego što se prijeđe prag ima toliko stvari koje ljudi moraju napraviti, nije čudo da temelj o kome smo govorili, koji mora držati težinu tako moćne zgrade i koji mora podržavati tako veliku strukturu, mora biti snažno i čvrsto napravljen. Upamtite, kad su oči otvorene veličina zadatka se čini još većom nego u danima kad su oči bile zatvorene; onime koji je pošao putem, taj put mora izgledati puno teži i duži nego li onima čije oči su zamucene na vanjskoj strani kapije; jer on mora jasnije vidjeti one koji su prošli kroz kapiju i mora točnije izmjeriti udaljenost koja ga odvaja od njih. A u svjetlu te savršene slave, kako jadno mora izgledati njegovo postignuće; kako siromašno i slabo sve ono što je u stanju učiniti, u svjetlu njihove savršene snage; kako gotovo neizmjereno je njegovo neznanje u svjetlu njihovog savršenog znanja; a samo četiri koraka na putu, samo mali broj života u kojima treba prijeći taj put.

Ali uvjeti će biti toliko različiti; i u tome, pomislio bi čovjek, mora ležati mogućnost ostvarenja; u tome leži snaga osjećaja da su ljudi koji su to ostvarili, i ostvaruju, prelaskom preko praga prešli u životno stanje toliko različito od onoga što su ostavili iza sebe, tako da ono što bi izgledalo nemoguće ovdje postaje moguće za njih tamo, a ono što je izgledalo tako teško postaje relativno lagano. Jer iako ne možemo potpuno shvatiti uvjete na drugoj

strani, ima ih nekoliko o kojima možemo razmišljati, a koji pokazuju koliko je različit život unutar hrama od onoga što je izvan. Prije svega u ovoj promjeni uvjeta je činjenica da ljudi koji su tamo razumiju – a puno leži u toj riječi 'razumiju'. Pamтите one riječi od kojih sam namjerno odustala ranije u citiranju, krik pobjede koji je došao s Buddhinih usana, kad je proglasio kraj vezanosti i otkriće slobode; kako je taj krik onima koji su u vanjskom dvorištu govorio o uzroku tuge, ali također i o prestanku tuge što leži u razumijevanju stvarnosti.

«Hej! Vi što patite Znajte

Da patite zbog sebe. Nitko drugi vas ne tjera,

Nitko drugi vas ne sili da živite i umrete.»

Čovjek što je prešao prag zna da je to čista istina. Ljudi pate zbog sebe; a kad to razumiju cijeli svijet se mora promijeniti prema njegovoj viziji i sve teškoće na putu će isto tako promijeniti svoj vid. Jer kad jednom to razumijemo, shvatit ćemo da sve ove nevolje i poteškoće u svijetu rastu iz svjetskog neznanja, da ljudi pate zato što ne znaju da prolaze iz života u život i da su mali zato što ne znaju; da u životu postižu tako malo zato što ne znaju; da stječu tako malo u svakom životu zato što ne znaju; da ih ovaj kotač rađanja i umiranja za koji su vezani drži vezanima pomoću njihove želje za znanjem, pomoću njihovog neshvaćanja da su oni stvarno slobodni samo kad bi mogli razumjeti. Kad jednom dođe razumijevanje, kolikogod slabo, kad jednom dođe razumijevanje, naravno ne poput vizije prosvijetljenog čovjeka, no ipak s punim uvjerenjem, tada cijeli svijet mijenja svoj vid za ovog čovjeka koji je prešao prag i gledajući na svijet sa svim njegovim tugama i njegovim jadima, sa svim njegovim uplakanim očima i slomljenim srcima, on zna da postoji kraj tuzi i da će s nestankom neznanja doći kraj boli. I tako se uklanja slomljeno srce svijeta; premda još uvijek tuga nije u potpunosti preraštena, ono što je vodilo u očaj i beznadnost je zauvijek napustilo njegovu dušu.

To nije jedina promjena stanja – to što daje ne nadu nego izvjesnost, ne nadu zore nego izlazeće sunce i izvjesnost dolazećeg dana – što leži s druge strane praga. Jedno od golemih postignuća koje će steći prelaskom preko praga će biti stjecanje svijesti koja se više neće slomiti, nad kojom smrt više neće imati moć, koju rođenje ne može izbrisati spužvom zaborava. Njegova

svijest o životima koji leže ispred je svijest koja treba biti stalna i neprekinuta, samo-svijest stečena ne zato da bi se ponovo izgubila, samo-svijest stečena ne zato da bi ponovo bila zamućena; ona se nikada ne može potpuno izgubiti u istini, kad se jednom pokrene u čovjeku. Ali ona se ne prevodi u nižu svijest u životima što leže na svjetovnoj strani hrama. U životima što leže na daljoj strani, unutar hrama, samo-svijest je neprekinuto znanje, tako da ta duša može gledati naprijed i nazad i osjećati se jakom u znanju o besmrtnom Biću. Pogledajte kako će to promijeniti sav život; jer koje su dvije najveće životne tuge koje dolaze ljudima i kojima ne mogu pobjeći? Dvije najgore tuge koje su svi osjetili i koji svi još uvijek osjećaju su odvojenost i smrt – odvojenost koju čini prostor, kad stotine ili tisuće kilometara razdvajaju prijatelja od prijatelja, odvojenost koju čini promjena stanja kad veo smrti pada između duše u tijelu i duše na drugoj strani. Ali odvojenost i smrt ne postoje za onoga koji je prešao preko praga, kao što su za njega postojali dok je još bio u vanjskom svijetu. Do neke mjere on ih može osjećati, do neke mjere – budući da ga spona neznanja još uvijek barem djelomično sputava – on može osjećati ubod odvojenosti bilo zbog prostora ili smrti; ali to doista ne može zamračiti njegov život, ne može doista prekinuti njegovu svijest. Samo dok je u tijelu može za njega postojati odvojenost, a on je u stanju izaći iz tijela po volji i poći tamo gdje ga prostor i vrijeme više ne mogu zadržavati. Tako da su ravno iz njegova života za sve buduće živote izbačene ove dvije velike zemaljske patnje. Ni jedan prijatelj više nije za njega izgubljen, ni jedna smrt više ne može uzeti od njega one koji su za njega vezani nitima života. Jer za njega ni odvojenost ni smrt stvarno ne postoje; to su zla prošlosti i s njima je zauvijek gotovo u njihovim najstrašnijim oblicima.

Nisu to sve ogromne promjene stanja u životu učenika. Ne samo da on posjeduje ovu neprekinutu svijest koja onemogućava da itko bude stvarno odvojen od njega nego on zna da to znači kako u životima što su ispred njega neće skliznuti nazad i osjećati se kao što se osjećao u životima iza. Više neće nesvjestan doći na svijet i potrošiti možda pola života ne znajući što traži; više neće doći na svijet ne znajući ništa, jer ga je neko vrijeme zasljepila materija koja baca veo preko njega, i ne znajući istinsku svrhu

svog života. On će se naravno opet vratiti, ali vratit će se sa znanjem; vratiti zbog napretka; i bit će njegova vlastita pogreška ako napredak bude slab, ako ne ide naprijed. On je stekao svijest koja omogućava napredak i svako stajanje ili stagniranje će biti njegova vlastita pogreška, a nikako nešto neizbježno u njegovom životu.

Onda opet, njegovo stanje će se promijeniti zbog novog društva u koje ulazi, društva gdje nema oblaka, gdje ne može nastati dvojba ili sumnja, društva iznad svih zemaljskih zabluda, gdje za njih nema mjesta i gdje ne mogu opet uznemirivati dušu. Jer ušavši u hram on je došao na domak oka velikog učitelja, prešavši prag došao je u vidokrug Učitelja i mogućnost takvog uzvišenog društva mijenja zauvijek sav njegov život. On će dodirnuti vječno i prolazno ga više ne može stresti kao što je moglo u danima dok nije poznao Vječno. Njegove su noge zauvijek na čvrstom tlu i valovi ga ne mogu odnijeti i dovesti u nevolju da mora plivati uzburkanim morem. Tako da na ovoj drugoj strani stanje je toliko različito da zadatak, kolikogod ogroman, izgleda manje nemoguć i počinjemo razumijevati zašto je bio ostvarivan u prošlosti i zašto ga ostvaruju u sadašnjosti. Počinjemo shvaćati da uz takve promjene može se još uvijek hodati ovim putem, kolikogod sjajan bio; i da koraci uz planinski obronak, premda se čini da uzdižu dušu jako visoko, i doista je uzdižu do uzvišenih visina, da ti koraci mogu biti relativno brzi pod promijenjenim uvjetima i da evolucija može biti puno brža i od sanjanog tamo gdje se moći duše odmotavaju na ovaj način, a tama se diže i svjetlo pojavljuje.

Ti stadiji koje treba prijeći pod ovim uvjetima, ovi koraci što ih još treba napraviti i ovi okovi koje još treba odbaciti – dok ih gledamo vidimo kako jedna za drugom posljednje faze ljudske slabosti nestaju i duša sja opet snažna i mirna i čista. Iluzija nižeg bića otpada i svi ljudi se vide u jedinstvu s istinskim Bićem. Sumnja nestaje budući da je zamjenjuje znanje; i kako duša spoznaje stvarnost stvari sumnja postaje zauvijek nemoguća. I svaka ovisnost o vanjskom koje je prolazno, i to će također otpasti od duše; jer u ovom živom dodiru sa stvarnošću sve izvanjske stvari moraju zauzeti svoje pravo mjesto i ona će naučiti kako izvanjsko malo vrijedi i kako su sve stvari što dijele ljude samo

sjene, a ne stvarnost; i kako sve religijske razlike i svako djelovanje jedne ili druge ceremonije, ne, svi egzotični rituali i ceremonije, pripadaju nižem svijetu, tako da su oni samo nestvarni zidovi podignuti između ljudskih duša. Ove varljive spone će otpasti s duše koja uči, a ovi tragovi ljudske slabosti će proći. Moći duše će se odmotavati, vid i sluh, stjecanje znanja o kojem se nije ni sanjalo, što teče sa svih strana, a cijela duša ga prima; više nije ograničena osjetilima kao ovdje dolje, više nije gotovo cijeli svijet zatvoren i samo mali djelići tu i tamo nalaze svoj put kao znanje do duše, nego znanje utječe s svih strana i cijela površina duše ga prima, tako da se stjecanje znanja čini kao proces stalno rastućeg života i ono stalno utječe u dušu koja je otvorena da ga primi sa svih strana. A onda još dalje mutno vidimo da se duša rješava prozračnih sjena želje koje se još drže za nju, posljednji dodiri zemaljskog života koji imaju snagu da se drže.

Ali kako se približavamo posljednjoj Inicijaciji što stoji prije najviše, one koja od čovjeka pravi Arhata, otkrivamo da je nemoguće uopće razumjeti, nemoguće shvatiti kakve spone mogu tamo biti, kakvi nedostaci u tako uzvišenom stanju; i doista je zapisano da je put Arhata 'teško razumjeti i kao i ptica u zraku'; jer čini se da poput njih ni on ne ostavlja traga, kao da put prolazi ne dodirujući tlo, nesputan u tom visokom predjelu kojim se kreće; a iz tog područja dolje se spušta nepomućeni osjećaj mira koji ništa ne može poremetiti. Jer rečeno nam je da ga ništa ne može pomaknuti, ništa ga ne može stresti, da stoji tamo neokrznut zemaljskim olujama, u miru koji ništa ne može prekinuti, u spokoju koji ništa ne može pomutiti. Oni koji poznaju to stanje su o njemu pisali, i riječima koje moraju biti slabe jer su ljudske, rekli su nešto o osobinama takvog čovjeka, kroz izraze koji bljedo oslikavaju to uzvišeno stanje; jer rekli su da je on:

«Tolerantan kao zemlja, kao Indrina strijela (munja); on je kao jezero bez mulja; za njega više nema rođenja. Njegova misao je tiha, tiha kao njegova riječ i djelo, kad je pomoću znanja ostvario slobodu, kad je tako postao tihi čovjek.»

Čini se kao da je iz te tišine k nama sišao osjećaj mira, spokoja, nepomućene mirnoće, koju ništa ne može promijeniti ili zamutiti; i razumijemo zašto se o jednom takvom piše da:

«Nema patnje za onoga koji je dovršio svoje putovanje i odbacio tugu, koji se oslobodio na svim stranama i zbacio sve okove.»

Takav je Arhat što stoji na vrhu puta, takav je onaj što treba napraviti još samo jedan korak i onda više neće imati ništa za naučiti; takav je cilj i takva je staza kojom svi moramo ići, takav je kraj borbe, a kraj je savršeni mir. (Navodi su iz *Dhammapade*, poglavlje iii, 'Arhat')

Slijedeći korake na pripremnom putu, govoreći nesavršenim riječima o onome što leži na drugoj strani zlatne kapije, je li se ponekad činilo da govorim previše tvrdo, jesam li slikala put bojama previše tamnim, previše mračnim. Ako je bilo tako onda je pogreška moja, a ne puta; ako je bilo tako onda je to pogreška govornice, a ne onoga što je ona pokušala opisati. Jer iako ima poteškoća i borbe i patnje, istina je da svi oni koji su ušli u vanjsko dvorište ne govore ništa o onima koji su prošli kroz zlatnu kapiju, da svi koji su jednom ušli u to dvorište više se ni za što na svijetu ne žele vratiti tamo gdje su bili ranije, a oni što su prekoračili preko praga, postoji li išta od radosti ili obećanja što im zemlja može ponuditi pa da čak i samo bace pogled nazad na svijet koji su ostavili iza sebe? Jer ova staza koja se proteže pred nama je staza čije boli su bolje od zemaljskih radosti, a patnje su slavnije od zemaljskih užitaka. Kad biste mogli stisnuti u period jednog ljudskog života svu radost koju niža zemlja može dati; kad biste mogli tome dodati zadovoljstvo i s njim moć da se uživa bez prestanka; kad biste taj period ljudskog života mogli unijeti sve što ljudi znaju o osjetilnim užicima, ne, čak i ono što znaju o intelektualnim užicima; kad biste to mogli učiniti bez imalo boli ili slabosti; kad biste od toga mogli napraviti idealni život kako ga zemlja može napraviti, tada pokraj ovih koraka na putu – nije važno kako ti koraci izgledaju iz vanjskog svijeta – taj život zemaljskih radosti bi bio jadan i bijedan u svojim bojama, a njegove harmonije bi bile nesklad prema harmonijama što leže iza. Jer na ovom putu svaki korak koji se napravi je korak napravljen zauvijek; svaka bol koju se trpi na njemu je bol koja je dobrodošla zbog lekcije koju daje.

I dok se hoda ovim putem postaje sve svjetlije kako se znanje smanjuje, postaje sve mirnije kako slabost nestaje, postaje sve spokojnije kako zemaljske vibracije imaju sve manje snage da

tresu i uznemiruju. Što je na njegovom kraju, to mogu reći samo oni koju su ušli; što je njegov cilj, to mogu znati samo oni koji stoje tamo. Ali čak i oni koji hodaju njegovim početnim fazama znaju da su njegove tuge radosti u usporedbi sa zemaljskim radostima, i njegov najmanji cvijet je vrijedan kao svaki dragulj što ga zemlja može dati. Jedna zraka Svjetla što ga stalno obasjava i što postaje sve blistavije kako učenik napreduje, jedna od tih zraka čini da sav zemaljski sunčev sjaj izgleda kao tama; oni koji hode njime poznaju mir koji nadizali razumijevanje, radost koju zemaljska tuga nikada ne može savladati, odmor na stijeni koji nikakav potres ne može stresti, mjesto u hramu na kome je uvijek blaženstvo.

Preveo; Kruno Pavić
Kutjevo, 2002./2003. god.